

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ - HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇMİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANA BİLİM DALI
İÇMİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI BİLİM DALI

**ENDÜSTRİ YAPILARINDA YENİDEN
İŞLEVLENDİRME SÜRECİNDE İÇ MEKAN ANALİZİ:
KONYA TANTAVİ AMBARI ÖRNEĞİ**

Cengiz DURMUŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. RABİA KÖSE DOĞAN

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Cengiz Durmuş
	Numarası	164261001008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI / İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tezin Adı	ENDÜSTRİ YAPILARINDA YENİDEN İŞLEVLENDİRME SÜRECİNDE İÇ MEKAN ANALİZİ: KONYA TANTAVİ AMBARI ÖRNEĞİ

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Cengiz Durmuş
	Numarası	164261001008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI / İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Rabia Köse Doğan
	Tezin Adı	ENDÜSTRİ YAPILARINDA YENİDEN İŞLEVLENDİRME SÜRECİNDE İÇ MEKAN ANALİZİ: KONYA TANTAVİ AMBARI ÖRNEĞİ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan "ENDÜSTRİ YAPILARINDA YENİDEN İŞLEVLENDİRME SÜRECİNDE İÇ MEKAN ANALİZİ: KONYA TANTAVİ AMBARI ÖRNEĞİ" başlıklı bu çalışma 24/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman/Üye	İmza
Doç. Dr.	Rabia Köse Doğan	
Dr. Öğr. Üyesi	Havva Demirpolat	
Dr. Öğr. Üyesi	Emre Demirel	

ÖNSÖZ

Lisans ve lisansüstü eğitimini süresi boyunca sadece akademik hayatta olmamakla birlikte, değerli bilgileri ve yönlendirmeleri ile yoluma rehber olan, meslek hayatıma yön verip emin adımlarla ilerlememi sağlayan, fikirleri ve katkılarıyla çalışmamın şekillenip olgunlaşmasına katkıda bulunan, tez danışmanım Doç. Dr. Rabia KÖSE DOĞAN'a saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca her koşulda yanımda olup, maddi ve manevi desteklerini hep arkamda hissettiğim kıymetli aileme, sabır, sevgi ve özverilerinden dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Cengiz DURMUŞ

KONYA - 2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Cengiz Durmuş	Numarası:
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bilim Dalı	
	Danışman	Doç. Dr. Rabia KÖSE DOĞAN	
Tezin Adı	Endüstri Yapılarında Yeniden İşlevlendirme Sürecinde İç Mekan Analizi: Konya Tantavi Ambarı Örneği		

ÖZET

Endüstri yapılarının ve endüstriyel alanların yeniden işlevlendirilmesi konusu, Endüstri Devrimi ile birlikte ortaya çıkan endüstri yapılarına ve çağdaş koruma yöntemlerinden olan yeniden işlevlendirmeye dayanmaktadır. Aynı anda mimarlık, kültür, tarih, teknoloji gibi birçok alanda görülen değişim ve dönüşümlerle şekillenen fiziksel çevre, kent mekanlarının tarihsel deneyimlerini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda; işlevin, estetiğin, sanatın, tekniğin, geometrinin, sosyo-kültürel ve psiko-sosyal dinamiklerin, mekansal tezahürlerini ortaya koyan mimarlık, öne çıkmaktadır. Toplumsal, teknolojik, ekonomik, siyasi vb. birçok alanı kısmen veya tamamen dönüştüren Endüstri Devrimi, bu alanlarla hayat bulan kentlerin değişen karakteri, kimliği ve kent dokusu ile doğrudan ilişkilidir.

Çalışma kapsamında, endüstri yapılarında yeniden işlevlendirme sürecinde iç mekan analizi: Konya tantavi ambarı örneği incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma endüstri yapılarının çevreye daha duyarlı, daha sürdürülebilir yapılar olması, insanların sağlığı ve refahı için dolayısıyla ülkelerin gelişebilmesi için önem taşımaktadır. Dolayısıyla araştırmanın temel yapı türü olan endüstri yapılarının daha sürdürülebilir hale gelmesine katkı sunması düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Endüstri, Tasarım, İç Mimarlık

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Cengiz Durmuş	Numarası:
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bilim Dalı	
	Danışman	Doç. Dr. Rabia KÖSE DOĞAN	
Tezin İngilizce Adı		Interior Analysis in the Process of Reuse of Industrial Buildings: Konya Tantavi Warehouse Case	

ABSTRACT

The issue of the re-functionalization of industrial structures and industrial areas is based on the industrial structures that emerged with the Industrial Revolution and the re-functionalization of modern conservation methods. At the same time, the physical environment, shaped by the changes and transformations seen in many fields such as architecture, culture, history and technology, reveals the historical experiences of urban spaces. In this context; architecture, which reveals the spatial manifestations of function, aesthetics, art, technique, geometry, socio-cultural and psycho-social dynamics. Social, technological, economic, political and so on. The Industrial Revolution, which transforms many areas in whole or in part, is directly related to the changing character, identity and urban fabric of cities that come to life with these areas.

In this study, Interior Analysis in the Process of Reuse of Industrial Buildings: Konya Tantavi Warehouse Case. For this purpose, the research industry structures are more environmentally sensitive, more sustainable structures, it is important for the health and welfare of people and therefore for the development of countries. Therefore, it is thought that the research will contribute to making the industrial structures more sustainable.

Keywords: Industry, Design, Interior Architecture

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK	ii
TEZ KABUL FORMU	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1
1. ENDÜSTRİLEŞME VE ENDÜSTRİ DEVRİMİ	4
1.1. Endüstri ve Endüstrileşme	4
1.2. Endüstri Devrimi ve Etkileri	6
1.2.1. Endüstri Devriminin Kentsel Ölçekteki Etkileri: Sanayi Kenti	7
1.2.2. Endüstri Devriminin Mekânsal Ölçekteki Etkileri: Yeni Üretim Mekânları Fabrikalar	10
1.3. Fabrika'dan Mekân'a Mekân Analizi	14
1.4. Bölüm Sonucu	16
2. ENDÜSTRİ YAPILARI	18
2.1. Endüstri Yapısının Tanımı	18
2.2. Endüstri Yapılarının Özellikleri	19
2.3. Endüstri Yapılarında Taşıyıcı Sistemler ve Seçim Kriterleri	23
2.4. Endüstri Yapılarında Yapısal Öğeler	25
2.4.1. Duvarlar	25
2.4.2. Kapı ve Pencereleler	25

2.4.3. Çatılar	26
2.4.3.1. Aydınlatma	26
2.4.3.2. Havalandırma.....	28
2.5. Endüstri Yapılarında Yapısal Konfor	30
2.5.1. Gürültü ve Titreşim	30
2.5.2. Hava Koşulları	31
2.5.3. Isı ve Nem Yalıtımı	31
2.6. Endüstri Yapılarında Güvenlik.....	31
2.6.1. Yangın Güvenliği	32
2.6.2. Deprem Güvenliği	32
2.7. Endüstri Yapılarında Esneklik.....	32
2.8. Dünyadan Endüstri Yapılarının Yeniden Kullanımına Örnekler	33
2.8.1. Depodan Konuta Dönüşüm: Warehouse, Tokyo/Japonya.....	33
2.8.2. Silodan Işık Müzesine ve Kent Alanına Dönüşüm: Silo 468, Helsinki/Finlandiya.....	37
2.8.3. Tate Modern Müzesi, İngiltere	41
2.8.4. Nordkraft, Danimarka	45
2.8.5. Viyana Gazometreleri, Avusturya.....	47
2.8.6. Kadir Has Üniversitesi ve Sergi Alanı	51
2.9. Bölüm Sonucu	55
3. ENDÜSTRİYEL TARZ TASARIM VE İÇ MİMARLIK: KONYA TANTAVİ AMBARI ÖRNEĞİ.....	57
3.1. Yapının Tarihi ve Konumu	57
3.2. Tantavi Ambarı ile İlgili Yapılan Çalışmalar	60
3.3. Tantavi Ambarı Plan Özellikleri	61

3.4. Tantavi Ambarı Binası Üst Örtü	71
3.5. Tantavi Ambarı Binası Cephe Özellikleri	72
3.5.1. Batı Cephe	73
3.5.2. Güney Cephe	76
3.5.3. Doğu Cephe	78
3.5.4. Kuzey Cephe	79
3.6. Tantavi Ambarı Restorasyonu	81
3.6.1. Giriş	84
3.6.2. Ana Salon	87
3.6.3. Teras	90
3.6.4. Diğer Kapalı Mekânlar	92
SONUÇ	94
KAYNAKÇA	97
ÖZGEÇMİŞ	103

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Restorasyonda Sorunların Giderilmesine Yönelik Müdahaleler	83
Tablo 3.2. Tantavi Ambarı Ana Salon Mekan Özellikleri	89
Tablo 3.2. Tantavi Ambarı Teras Mekan Özellikleri	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Londra'nın 1872'de Gustave Dore Gravür.....	8
Şekil 1.2. Derby, Lumbe'nin ipek fabrikası, 1717 ve 1910 yılındaki yangından önceki hali.....	11
Şekil 1.3. İlk demir kolon uygulanan fabrika yapısı, Ditherington'daki, Marshall un fabrikası 1796-97 ve Tamamı demir iskeletten yapılmış Menier çikolata fabrikası 1871-72	12
Şekil 1.4. Manchester, Amoskeag fabrika dokusu, fabrikaların kenti şekillendiriciliği, 1838	13
Şekil 2.1. Hafif Ölçekte Üretim Yapan Endüstri Yapısının Tipik Yerleşim Şeması	19
Şekil 2.2. Orta Ölçekte Üretim Yapan Endüstri Yapısının Tipik Yerleşim Şeması	19
Şekil 2.3. Ağır Ölçekte Üretim Yapan Endüstri Yapısının Tipik Yerleşim Şeması	20
Şekil 2.4. Bir Endüstri Yapısının Tipik Yerleşim Şeması	21
Şekil 2.5. Endüstri Yapıları Tipik Gün Işığı Kesitleri.....	26
Şekil 2.6. Endüstri Yapıları Tipik Doğal Havalandırma Kesitleri.....	28
Şekil 2.7. : (a) Ambarın Orijinal Hâli, (b) Yeni Cephenin Görünümü	33
Şekil 2.8: Zemin Kat Planı & Birinci Kat Planı.....	34
Şekil 2.9: Birinci Kat, Yaşam Alanından Bir Görünüm	34
Şekil 2.10: Zemin Kat Banyo Kutucuğu	35
Şekil 2.11: Birinci Kat, Karanlık Oda ve Banyo Kutucuğu.....	35

Şekil 2.12: Silo 468, Genel Görünüm	37
Şekil 2.13. Silo 468, Çok İşlevli Kullanım Alanı.....	38
Şekil 2.14: Silo 468, Dış Cephede Desen Oluşturan Delikler	39
Şekil 2.15: Silo 468, Dış Cephede Işğın Oluşturduğu Farklı Desenler	40
Şekil 2.16: Silo 468, Dış Cepheyle Uyumlu Bir İç Mekân Aydınlatması	41
Şekil 2.17: Silo 468, Işğın Duvar ve Tavanlarda Oluşturduğu Kontrolsüz Yansımalar	41
Şekil 2.18. Tate Modern	42
Şekil 2.19. Tate Modern Zemin Kat Planı Ve Kesit Çizimleri	43
Şekil 2.20. Tate Modern Kat-İşlev Şeması.....	44
Şekil 2.21. Tate Modern Ek Yapı	44
Şekil 2.22. Tate Modern Günümüz Görünüşü	45
Şekil 2.23. Nordkraft Günümüzdeki Görünüşü.....	46
Şekil 2.24. Nordkraft Günümüzdeki Görünüşü.....	46
Şekil 2.25. Nordkraft Fonksiyon Dağılımını Gösteren Kesit	47
Şekil 2.26. Viyana Gazometreleri Eski Görünüş	48
Şekil 2.27. Viyana Gazometrelerinin Giriş Kotunda Birbiriyle Bağlantısı.....	48
Şekil 2.28. Viyana Gazometrelerinin A Fonksiyon Dağılımı	49
Şekil 2.29. Viyana Gazometrelerinin B 1. Kat Dağılımı.....	49
Şekil 2.30. Viyana Gazometrelerinin B Fonksiyon Dağılımı	50
Şekil 2.31. Viyana Gazometrelerinin C Fonksiyon Dağılımı	50

Şekil 2.32. Viyana Gazometrelerinin D Fonksiyon Dağılımı	51
Şekil 2.33. Cibali Tütün Fabrikası Geçmişteki Görünüşü	52
Şekil 2.34. Cibali Tütün Fabrikası Konum ve Planı.....	52
Şekil 2.35. Cibali Tütün Fabrikası Cephe Rölevesi	53
Şekil 2.36. Cibali Tütün Fabrikası Yeniden İşlevlendirme Planı.....	53
Şekil 2.37. Kadir Has Üniversitesi Cephe Görünüşü.....	54
Şekil 2.38. Cibali Tütün Fabrikası İç Mekan Dönüşümü	55
Şekil 3.1. Tantavi Ambarı Vaziyet Planı.....	58
Şekil 3.2. Tantavi Ambarı Bina Konumu	58
Şekil 3.3. Tantavi Ambarı Vaziyet Planı.....	60
Şekil 3.4. Tantavi Ambarı Restorasyon Öncesi Ön Cephe Görünüşü	61
Şekil 3.5. Tantavi Ambarı Planı	63
Şekil 3.6. Tantavi Ambarı Planı	63
Şekil 3.7. Kuzey Giriş Kapı Açıklığı.....	64
Şekil 3.8. Kilit Taşından Görünüm	65
Şekil 3.9. Kuzey Giriş Cephesi Çizimi.....	65
Şekil 3.10. Kuzey Cephe Pencerelerin Çizimi	66
Şekil 3.10. Kuzey Cephe Pencerelerin Görünümü.....	66
Şekil 3.11. Kuzey Cephe İçten Kapı ve Pencerelerin Görünümü.....	66
Şekil 3.12. Güney Cephe Giriş Açıklığı.....	67

Şekil 3.13. Güney Giriş Kapısı.....	67
Şekil 3.14. Güney Cephe Tepe Pencereleri.....	67
Şekil 3.15. Alt Sıra Pencereler.....	68
Şekil 3.17. Kuzey Giriş Cephenin İçeriden Görünümü.....	69
Şekil 3.18. Yapının Güney Giriş Cephesinin İçeriden Görünümü.....	70
Şekil 3.19. Batı Cephesi.....	71
Şekil 3.20. Doğu Cephesi.....	71
Şekil 3.21. Tantavi Ambarı Tavan Planı.....	72
Şekil 3.22. Çatının Görünümü.....	72
Şekil 3.23. Çatının İçeriden Görünümü.....	73
Şekil 3.24. Tantavi Ambarı Binası.....	73
Şekil 3.25. Batı Cephe Görünüşü.....	74
Şekil 3.26. Batı Cephe Görünüş Çizimi.....	75
Şekil 3.27. Pencerelerin Görünümü.....	76
Şekil 3.28. Batı Cephe Pencere Detayı.....	76
Şekil 3.29. Güney Cephe Giriş Kapı Açıklığı.....	77
Şekil 3.30. Güney Cephe Görünümü.....	78
Şekil 3.31. Güney Cephe Görünüş Çizimi.....	78
Şekil 3.32. Doğu Cephe Görünüş Çizimi.....	79
Şekil 3.33. Doğu Cephe Görünüşü.....	79

Şekil 3.34. Kuzey Cephe Görünüşü	80
Şekil 3.35. Kuzey Cephe Görünüş Çizimi	80
Şekil 3.36. Kuzey Cephe Giriş Kapı Açıklığı ve Kilit Taşı	80
Şekil 3.37. Güney Cephe Giriş Kapısı	84
Şekil 3.38. Güney Cephe Giriş Kapısı Restorasyon Sonrası	85
Şekil 3.39. Tantavi Ambarı Resepsiyon	85
Şekil 3.40. Tantavi Ambarı Giriş Kısımındaki Merdivenler	86
Şekil 3.41. Tantavi Ambarı Merdiven	86
Şekil 3.42. Tantavi Ambarı Ana Salon	87
Şekil 3.43. Tantavi Ambarı Ana Salon Kuzeyden Görünüm	87
Şekil 3.44. Tantavi Ambarı Ana Salon Güneyden Görünüm	88
Şekil 3.45. Tantavi Ambarı Ana Salon Restorasyon Sonrası	88
Şekil 3.46. Tantavi Ambarı Ana Salon Kuzeyden Detay	89
Şekil 3.47. Tantavi Ambarı Teras İnşaat Hali	90
Şekil 3.48. Tantavi Ambarı Kafeterya	91
Şekil 3.49. Tantavi Ambarı Kafeterya Restorasyon Sonrası	91
Şekil 3.50. Tantavi Ambarı Sanatçı Odası	92
Şekil 3.51. Tantavi Ambarı Tuvalet	93

GİRİŞ

Endüstri devrimi ile başlayan sanayileşme ve seri üretim günümüz dünyasını oldukça etkilemiştir. Kırsal kesimden şehirlere doğru başlayan göç, hammadde problemlerini doğururken, kalifiye elemanların işsiz kalmasına neden olmuştur. Tabiri caizse eli kolu tutan herkes fabrikalarda çalışmaya başlamış, kırsal üretimler fazlasıyla etkilenmiştir. Art&Crafts akımı ayakta kalmaya çalışsa da devrim karşısında dayanamamıştır.

Zamanla büyüyen fabrikalar teknolojik gelişmelere göre revize edilseler de bir süre sonra terk edilerek kendi kaderlerine bırakılmıştır. Bu mekânların zaman içerisinde tekrar değerlendirilmesini isteyen bazı firmalar, ülkeler ve kuruluşlar sahip çıkmış ve restore ettirmişlerdir. Birçoğu işlev değiştirerek sanat galerileri, ofisler ya da müze gibi toplum amacına hizmet edilecek şekilde tasarlanmışlardır. Bu tasarım aşamalarında dış kabuk yani binanın ana hatları bazen olduğu gibi bırakılırken bazen de ufak eklemeler ya da düzeltmeler ile topluma tekrar kazandırılmıştır.

Bu tarz mekanlar tasarımcılara ilham vermiş ve 1950’li yıllardan başlayarak iç mekanlara da yansımaya başlamıştır. Aynı zamanda bu tarz; ürün üretimlerinden, kullanılan en küçük tamamlayıcı objeye kadar etki göstermiştir. Bu sayede ürün mekan ilişkisi genişlemiş, tek bir olgunun hakim olduğu standart mekanlardan sıyrılıp ruhu olan tasarımlar yapılmaya başlanmıştır. Endüstriyel ürünlerin yaygınlaşması, bu alanlardaki tasarımsal gelişmeler mekanların bütünlük kurmasında, ruh kazanmasında çok büyük etken olmuştur.

Tarz doğrultusunda kullanılan malzemeler benzerlik gösterse de ruh aynı kalarak kullanıcıların çok daha sıcak ve kendilerine ait alanlar oluşturmasına etken olmuştur. Ahşap, demir, aydınlatma, duvar yüzeyleri ve hatta zemin döşemeleri olabildiğince doğal bırakılmış bu sayede insanlar yapaylıktan uzak tutularak doğa ile ilişkilendirilerek sade bir mekanda yaşama fırsatı bulmuşlardır. Bu tarzın en güzel etkilerinden bir tanesi olarak bilinen malzemelerin doğadakine en yakın seviyede, olabildiğince yalın kullanılışı bazı psikolojik araştırmalarda da verimi arttırdığını ortaya koymuştur.

Endüstri devrimiyle birlikte insanların doğal çevreye verdiği tahribat üst düzeylere ulaşarak gündün güne büyüyen bir sorun haline gelmiştir. Bu sorun doğal çevre ve yine insan sağlığını tehdit eden bir unsur olduğu için son yıllarda bu sorunu çözebilmek için ekoloji odaklı mimari tasarım ve sürdürülebilirlik mimarlık, yapı üretimi kavramları öne çıkmıştır. Ekoloji odaklı mimari tasarımda amaç, yapılı çevrenin mimari tasarım yoluyla doğal çevreyle uyumlu bütünleşmesidir. Sürdürülebilir mimarlık yapı üretimi kavramıyla, üzerinde geçici bir süre bulunduğumuz dünyaya ve yer alan doğal kaynaklara mümkün olduğu kadar iyi bakılıp; doğal çevre daha az tahrip edilerek gelecek nesillere aktarmak hedeflenmektedir. Mimarlar, tasarımlarıyla yapılı çevreyi kaynaktan üretime, kullanımdan yıkıma ve ekosistem içinde özümsemeye kadar uzanan süreçte doğal çevreye uyumlu bir hale getirmelidir.

Endüstri, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için hammaddeleri yapılmış eşya haline getiren işlerin tamamıdır. Bu sebeple insanlar var olduğu ve çoğaldığı sürece endüstri ve endüstri yapıları gelişim ve değişimlerle gerçek yaşamın bir parçası olmayı sürdürecektir. Bu yüzden endüstri yapılarının çevreye daha duyarlı, daha sürdürülebilir yapılar olması, insanların sağlığı ve refahı için dolayısıyla ülkelerin gelişebilmesi için önem kazanmaktadır. Dolayısıyla temel yapı türü olan endüstri yapılarının daha sürdürülebilir hale gelmesine çaba harcanmalıdır.

Araştırmanın Amacı

Modernleşme mimari ürünleriyle bir belgeye dönüşerek, geçmişin içerdiği siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel değerleri kendinden sonraki süreçlere taşımıştır. Bu devamlılık içeren oluşum, yapıların, özellikle modernleşme ekseninde haiz olduğu niteliklerinin üst ideolojisi olarak, gerek bina ölçeğinde gerekse kentsel/mekânsal örgütlenmede belirgin bir tutum sergilemesine neden olmuştur. Geçmişin endüstri yapılarının yine o tarza uygun tasarımları ile mümkün olacağı bilinmektedir.

Bu çalışma ile amaçlanan, endüstriyel tarz yapı olan Konya'da bulunan Tantavi ambarının restorasyon ve yeniden işlevlendirme sürecinin incelenmesidir.

Bu amaç doğrultusunda araştırma, endüstri yapılarının yeniden işlev kazandırılarak günümüz ihtiyaçlarına uygun olarak kullanılması, korunması, gelecek kuşaklara aktarılması ve sürekliliğinin sağlanması önem taşımaktadır. Yapılan restorasyon çalışması kapsamlı olarak incelenmiştir.

Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu araştırma endüstriyel tarz tasarım ve iç mimarlık eserlerinin incelenmesini kapsamaktadır. Bu kapsam doğrultusunda araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde endüstrileşme ve endüstri devrimi ana başlığı altında endüstri ve endüstrileşme, endüstri devrimi ve etkileri, endüstri devriminin kentsel ölçekteki etkileri: sanayi kenti, endüstri devriminin mekânsal ölçekteki etkileri: yeni üretim mekânları fabrikalar ve fabrikadan mekâna mekân analizi üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde ise endüstri yapıları başlığı altında endüstri yapısının tanımı, endüstri yapılarının özellikleri, endüstri yapılarında taşıyıcı sistemler ve seçim kriterleri, endüstri yapılarında yapısal öğeler, endüstri yapılarında yapısal konfor, endüstri yapılarında güvenlik, endüstri yapılarında esneklik ve dünyadan endüstri yapılarının yeniden kullanımına örnekler ele alınmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise Konya Tantavi ambarının yapısal özellikleri, restorasyon süreci ve yeniden işlevlendirme aşaması incelenmiştir.

Araştırma endüstriyel tarz tasarım ve iç mimarlığın incelenmesi ile sınırlıdır. Ayrıca araştırma endüstriyel tarz tasarım ve iç mimarlık kapsamında Konya Tantavi Ambarı örneği ile sınırlıdır.

1. ENDÜSTRİLEŞME VE ENDÜSTRİ DEVRİMİ

Bu bölümde endüstri ve endüstrileşme, endüstri devrimi ve etkileri ve bu etkiler endüstri devriminin kentsel ölçekteki etkileri: sanayi kenti ile endüstri devriminin mekânsal ölçekteki etkileri: yeni üretim mekânları fabrikalar olarak ele alınmıştır. Ayrıca bu bölümde fabrikadan mekâna mekân analizi üzerinde durulmuştur.

1.1. Endüstri ve Endüstrileşme

Endüstri çağında ekonominin temel belirleyicisi olan mekanik üretimin, yeni bir çağın eşiğinde, yerini farklı teknolojilere bırakması ile birlikte gelişen ve büyüyen yeni kurumsal sektörler, hayatın her alanında olduğu gibi kentlerin biçimlenişinde de önemli değişikliklere neden olmuştur. Bu değişim ile birlikte, 1960'lı yıllardan itibaren, kent merkezlerindeki bir kısım endüstriyel yapıların ve eski yerleşim dokularının yerini yeni ekonomik modelin simgesi olan şirket merkezleri, lüks oteller ve pahalı konutlar almaya başlamıştır. Endüstrinin ve orta sınıfın kentin çeperlerine kaymasıyla kent merkezlerindeki birçok alan da terkedilmiştir. Bunun yanı sıra başlangıçta kent merkezlerinin dışında yer alan endüstri yapılarının da, kentin genişlemesiyle beraber zamanla kent merkezlerinde kalmaları, bu yerlerin rant değerleri nedeniyle endüstri yapılarının taşınmaları, kapanmaları ya da yıkımları ile sonuçlanmıştır. Bu yeni kentsel oluşum süreci, yıkılan, tahrip olan ya da işlevini kaybederek terkedilen tarihi yapıların ve tarihi dokuya sahip bölgelerin korunması yönündeki girişimleri de beraberinde getirmiştir. Kent merkezinde kalan ve kentsel yenilenme planları ile yaşam alanları tehdit edilen gruplar ile tarihi öneme sahip yapıların ve alanların yok edilmesine karşı çıkan varlıklı grupların birlikteliği sonucu batılı ülkelerde başlayan bu kültürel mirası koruma hareketi, kentleri canlandırmak için geliştirilen politikaların da merkezinde yer almaya başlamıştır. Kültürel mirası koruma çalışmaları, 1980'li yılların başında birçok gelişmekte olan ülkeye de yayılmıştır. 1990'lı yıllarda, Kültürel Miras Turizmi'nin büyümesiyle, gelişmekte olan ülkelerdeki daha fazla şehir eski tarihi binaların korunmasına yatırım yapmaya başlamıştır (Köksal, 2005).

Bu süreç içerisinde işlevsiz kalarak tahrip olan endüstri yapılarının ve alanlarının da miras olarak kabûl edilmesinin temelleri, olumsuz çevresel imgelerine karşın endüstri varlıklarının bir değere sahip olduğu ve korunması gerektiği düşüncesine dayanan kişisel girişimlerle atılmıştır. Yazar L.TC. Rolt öncülüğünde, 1945 yılında, İngiltere’deki su kanallarının korunması amacıyla ortaya çıkan gönüllü kuruluş, endüstri yapılarının korunmasına dair en eski tarihli girişimlerden biridir. Daha sonra demiryollarının korunması konularında da çalışmalar yapan Rolt, 1973 yılında kurulan Endüstriyel Arkeoloji Derneği (Association for Industrial Archaeology)’nin ilk başkanı olmuştur. “Endüstriyel arkeoloji” terimi ilk kez Michael Rix tarafından 1955 tarihli, İngiltere’de sanayi devriminden kalan anıtların tehlike altında olduğunu savunan, yazısında kullanılmıştır. Endüstriyel korumanın alanı 1960’ların sonunda değirmenleri, madenleri, demir döküm ve taşocağı ile ilgili tesisleri de kapsayacak şekilde genişlemiştir. Endüstriyel Arkeoloji Dergisi (Journal of Industrial Archaeology) 1964 yılında yayınlanmaya başlanmıştır. Uygulama alanında ise endüstri devriminin simgelerinden, dünyanın ilk demir köprüsü Ironbridge’in yerinde korunması ve burada kurulan müzelerle endüstri arkeolojisi çalışmalarının merkezi haline gelmesi önemli bir adımdır (Trinder, 1981).

Başta İngiltere olmak üzere endüstri devrimini yaşamış ve çok sayıda endüstri kalıntısına sahip ülkelerde gelişen ve ilgi gören endüstri arkeolojisi zaman içerisinde diğer ülkelere de yayılarak uluslararası boyut kazanmıştır. Birinci Uluslararası Endüstri Anıtlarını Koruma Kongresi (FICCIM) 1973 yılında İngiltere’de, İkinci Uluslararası Endüstri Anıtlarını Koruma Konferansı (SICCIM) 1975 yılında Almanya’da ve Üçüncü Uluslararası Endüstri Mirasını Koruma Konferansı (TICCIH) 1978 yılında İsveç’te gerçekleştirilmiştir. Endüstri mirası kavramı böylece kullanılmaya başlanmış ve son toplantıyla aynı kısaltmaya sahip Uluslararası Endüstri Mirasını Koruma Komitesi (TICCIH) kurulmuştur (Saner, 2012).

Uluslararası Endüstri Mirasını Koruma Komitesi (TICCIH)’in Nizhny Tagil Tüzüğü’ne göre; “Endüstri mirası, tarihi, teknolojik, sosyal, mimari veya bilimsel değeri olan endüstri kültürü kalıntılarında oluşur. Bu kalıntılar, binalar ve makineler, atölyeler, değirmenler ve fabrikalar, madenler, işleme ve damıtma

alanları, depolar ve mağazalar, enerjinin üretildiği, iletildiği ve kullanıldığı yerler, ulaşım ve tüm altyapısının yanı sıra konut, dini ibadet ve eğitim yapıları gibi endüstri ile ilgili sosyal aktiviteler için kullanılan yerlerden oluşmaktadır. Endüstri arkeolojisi, belgelerin, eserlerin, stratigrafinin ve yapıların, insan yerleşimlerinin ve endüstriyel süreçler için ya da onlar tarafından oluşturulan doğal veya kentsel alanların, maddi ve manevi tüm delillerini inceleyen disiplinlerarası bir yöntemdir” (URL 1).

Endüstri mirasının değeri ve korunma nedenleri aynı tüzükte; önemli tarihsel sonuçlara sahip olan faaliyetlerin kanıtı olması ve bu kanıtın evrensel değerinin bulunması, sıradan insanların yaşam kayıtlarının bir parçası olarak sosyal değere sahip olması ve önemli bir kimlik duygusu sağlamasının yanı sıra üretim, mühendislik, inşaat tarihindeki teknolojik ve bilimsel değerlerden biri olması ve mimarisinin, tasarımının veya planlamasının kalitesi nedeniyle bazen önemli bir estetik değere sahip olması şeklinde sıralanmıştır (URL 1).

Günümüzde TICCIH dışında da endüstri mirası ile dolaylı ya da doğrudan ilişkili olan Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS), Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği, Modern Hareketin [Binalarının, Sitlerinin ve Çevrelerinin] Belgelenmesi ve Korunması (DOCOMOMO), Avrupa Endüstri ve Teknik Mirası Dernekleri Federasyonu (E-FAITH), Avrupa Endüstri Mirası Rotası (ERIH) gibi örgüt, kuruluş ve projeler yer almaktadır.

1.2. Endüstri Devrimi ve Etkileri

Endüstri devrimini ve etkilerini kavramak için devrimin başladığı yeri, Leonardo Benevolo'nun (1993) ifadesiyle on yüzyıllık döneme yayılan ve kendisinin de bir karşılıklı nedensellik sistemiyle bağlanmış olduğu siyasal, ekonomik ve kültürel olayların ürünü olan “Avrupa”yı, incelemek gerekmektedir. Endüstri devrimi, 15. Yüzyıldan itibaren Avrupalıların deniz aşırı keşifler ve fetihler yapmaları sonucundaki, nüfus artışı, tarımdaki gelişmeler, yaşam düzeyindeki yükselme, sömürgecilikten ve yağmalardan elde edilen finansal güç, düşünsel bazdaki aklı ve bilimi ön plana çıkaran dönüşümler ve tüm bunların etkisindeki

teknolojik gelişmeler ile oluşmuştur. Birikimli bir sürecin sonucu olan devrim, 1789 Fransız İhtilalı'nın tüm Avrupa'yı etkileyen elverişli siyasal zemini şekillendiriciliği gibi olaylarla da beslenmiştir (Arıkan ve Akad, 1976).

Devrim kısaca bahsi geçen gelişmelerin sonucunda, kapitalist bir ekonomik düzene evrilen yönetimlerde, 18. ve 19. yüzyıllarda başta buhar gücü olmak üzere yeni buluşların etkisiyle makineleşmenin gerçekleşmesi, makineleşmiş endüstri sonrasında sermaye birikimin artması ve zincirleme bir şekilde üretim süreçlerinin değişmesi ile ortaya çıkmıştır. Sözü edilen uygun siyasal, ekonomik ve toplumsal zemine daha kısa sürede erişmesi sebebiyle İngiltere'nin başı çektiği bu devrimin Avrupa'dan başlayarak tüm dünyada mimari ortamı etkileyen, kentsel ve mekânsal kurguları radikal bir biçimde değiştiren bazı sonuçları olmuştur. Bu sonuçlar aşağıda iki başlık altında aktarılacaktır (Köksal, 2015).

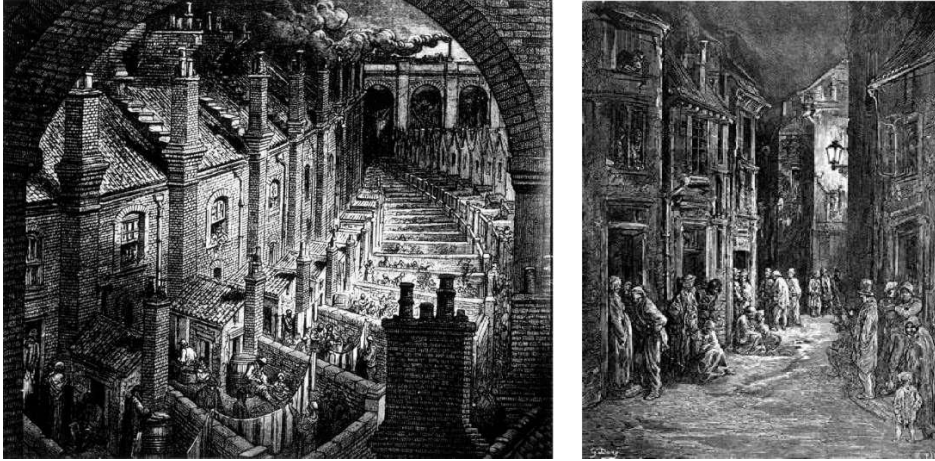
1.2.1. Endüstri Devriminin Kentsel Ölçekteki Etkileri: Sanayi Kenti

Avrupa'daki "kent" kavramı, geçirdiği dönüşüm ve değişimlerin en hızlısına endüstri devriminin gerçekleştiği 18. ve 19. yüzyıllarda tanık olmuştur. Bu ani değişim endüstri devriminin doğuşuna sebep olan koşullarla ve devrimin ürünü olan bir takım oluşumlarla çift taraflı olarak beslenmiştir. Benevolo (1993), bu değişimi Avrupa Tarihinde Kentler kitabında "Sanayi Kenti"ni işlediği bölümde dört temel faktöre bağlamıştır. Bunlar devrim sonrasında dönüşen üretim şekil ve miktarlarının doğurduğu kentlerdeki nüfus artışı sebebiyle kentlerin nicel ve nitel yapılarının değişmesi; akıl, bilim ve matematiğin önem kazanması; inşaat faaliyetlerinde birey ile devlet arasında arabuluculuk yapan bütün yasal uygulamaların kaldırılmasıyla kentlerin büyümesi ve değişmesinin hızlanması ve son olarak kentlerdeki altyapının yeniden düzenlenmesine duyulan gereksinimdir.

Aslında kentsel organizasyonu etkileyen en önemli faktör, Benevolo'nun (1993)'da belirttiği gibi kentlerdeki ani nüfus artışıdır. Diğer etkenler kentlerde yaşayan kişi sayısının artışına bağlı olarak gelişmiştir. Bu artış bir zamanlar evde üretim gerçekleştiren veya tarımsal faaliyetlerle geçinen, makineleşmenin etkisiyle işsizleşerek kentlere göç etmeye mecbur olmuş kırsal nüfus sebebiyle

gerçekleşmiştir. Üretimi sağlayacak işgücü ihtiyacı, kente gelen bu nüfus sayesinde karşılanmakta, emeğini ücret karşılığı satarak geçinen bir sınıf oluşmaktadır. Bahsedilen göç dalgasıyla kentlerde oluşmuş işçi sınıfı, geçim odakları olan fabrikalara yakın çevrelerde barınmaya başlamıştır. Çoğu zaman yetersiz şartlarda gerçekleşen ve “konut sorununu” da beraberinde getiren bu barınma eylemi altyapısal ihtiyaçları gündeme getirmiş, kentsel mekânın kurgusunun en çarpıcı belirleyicilerinden olmuştur.

Dolayısıyla endüstri devriminin hızlı üretim gibi olumlu getirileri yanında, konut sorunu, altyapı sorunları gibi kentsel; salgın hastalıklar, çocukların ve kadınların ağır koşullarda çalıştırılması gibi sosyal açıdan olumsuz bir takım sonuçları da olduğu söylenebilir.

Şekil 1.1. Londra'nın 1872'de Gustave Dore Gravür

Kaynak: Köksal, 2015

Lewis Mumford (1961) kentlerin gelişimini ilk yerleşimlerden başlayarak şimdiki zamanın kentlerine kadar irdelediği “Tarih Boyunca Kentler” kitabında kentsel değişimlere, sürekliliği olan bir birikimin etkisine ve kentin geniş toplumsal ilişkiler ağının hem yaratıcısı hem de düğüm noktası olduğuna inanarak bakar. Sanayi kentini bu bağlamda ele alan Mumford, bu yeni modelde kentin fabrikalar, demiryolları, yükleme istasyonları ve çöp tepelerinden arta kalan yerlerde kurulu anlamsız cadde ve bulvarlarla tuhaf şekilli parçalı arazilerden meydan gelen bir yapıya dönüştüğünden bahseder.

Kentsel bağlamda, periferideki sanayi yapılarının, kent yayılmasında sapmalara ve kaymalara sebep olmasıyla çekirdekte yer almaya başlamalarını içeren sonraki süreçlerde ve aynı zamanda daha önce bahsedilen buluşlar ve elde edilen sermaye birikimlerinin de etkisinde sanayi kentine geçiş yaşanmıştır. Mumford (1961) bu kentin doğurgan aktörlerini maden ocağı, fabrika ve demiryolu olarak işaret eder ve “kömürkent” olarak nitelendirdiği bu yeni kenti dünyanın o güne kadar gördüğü “en yoz kent ortamı” olarak eleştirir.

Bu durum artan nüfuslarıyla yeni ticaret merkezlerinin yoğun toprak kullanımı hızını da arttırmıştır. Kentler ticaret ekseninde şekillendiği bir sürece girmiştir. Spekülatif planlama da bu sürecin bir sonucudur. Buna göre kentler parsellere ayrılmış, temel birim mahalle veya semt değil, değeri cephe uzunluğuyla ölçülebilen tek başına yapı arsası olmuştur. Mumford’a (1961) göre bu tür ızgara planlar arazinin hızlı parsellenmesinden, çiftliklerin hızlı bir şekilde gayrimenkule dönüşmesinden ve hızla satılmasından başka bir amaca hizmet etmemektedir. Topografya, bölgelerin farklı işlevlere duyduğu ihtiyaç ve yerel veriler ticari kentin ızgara planında göz ardı edilmiştir.

Benevolo’nun (1993) “post-liberal” kent olarak adlandırdığı bu planlama yapının sokağa bakan cephesinin kesintisizliği ve özel parsellerde tecrit edilmiş tek tek yapılar ile kendini gösterir. Post-liberal kentte kamusal mekân ile özel mekân kesin biçimde ayrılmıştır. Aynı ayırım eski kent dokusu ile yenisi arasında da vardır. Özellikle 19. yüzyıl ortalarında Haussmann döneminde Paris’te halk sağlığı gerekçe gösterilerek aslında dar sokaklardaki başkaldırılara müdahaleleri kolaylaştırma hedefiyle düz ve geniş bulvarlar açılmıştır ve eski dokunun yıkımına gidilmiştir (Benevolo,1993)¹.

İlerleyen teknolojiler ve keşiflerin getirdiği yenilikler, demiryolu ağının oluşumuyla ve buhar gücünden yararlanılmasıyla üretimde ve üretilen malların

¹ 1853-1869 yılları arasında Seine Valisi olan Baron Haussmann tarafından, Bonaparte rejiminde Paris’te sağlıksız mahallelerin ve çeşitli başkaldırılarda rol oynamış dar sokakların kaldırılması gerekçesiyle, altyapı ve ulaştırma hizmetlerini gerçekleştirebilmek amacıyla sokak ağında ve çevredeki kent dokusunda gerçekleştirilen ve tarihi kent merkezinin yıkılmasıyla, düz ve geniş bulvarların açılmasıyla sonuçlanan dönemi anlatır.

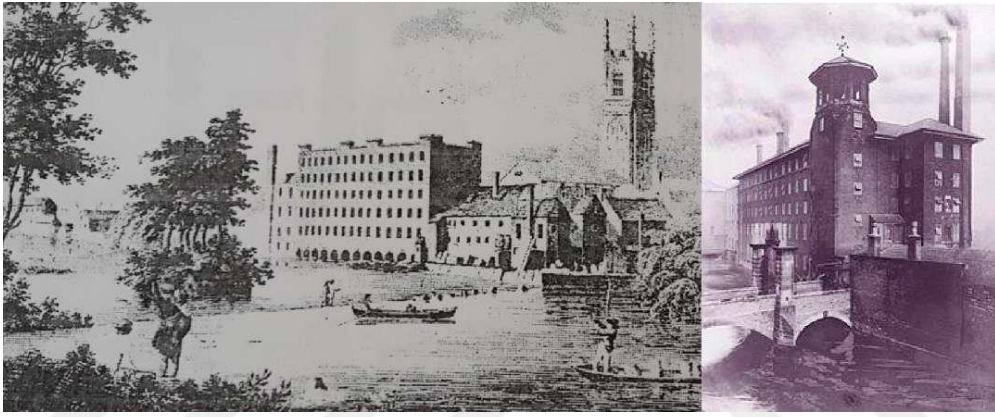
dağıtımında hız artışına sebep olurken, hareketliliği de kent yaşantısına sokmuştur. Mumford (1961) bu gelişimleri “buhar gücüne dayalı fabrika nüfus artışına neden olan etkenlerden ilkiyse, 1830’dan sonraki demiryolu ulaşım sistemi de bu artışı büyük oranda hızlandıran ikinci etkendir” sözleriyle aktarmaktadır.

Demiryolunun varlığı suya alternatif enerji kaynağı olan kömürün taşınmasının da alternatifi olmuştur. Fabrikalar bu sayede su kenarlarında olduğu kadar, demiryolu ulaşımına da yakın yerlerde kurulmaya başlanmıştır. Bu durum arsa fiyatlarının ucuz olduğu kent dışı yerlerde kurulan fabrikaların merkezle bağlantısını da sağlamıştır. Sonuç olarak siyasal, sosyal ve ekonomik süreçlerdeki değişimlerin topyekûn etkisiyle ortaya çıkan endüstri devrimi, aynı şekilde siyasal, sosyal ve ekonomik hayatı önce çıkış noktası olan Avrupa’da, daha sonra yayıldığı tüm dünyada geri dönüşümsüz olarak farklılaştırarak dayandığı sistemin sürekliliğini sağlamak için kendi yaşam tarzını ve bu tarzın fiziki çevrelerini oluşturmuştur. En küçük yapı biriminden, tamamına kenti oluşturan her donatı bu farklılaşmadan içindeki insanı ve yaşamını da etkileyerek payını almıştır. Kent kurgusundaki farklılaşmadaki en büyük katkı yeni üretim mekânları olan fabrikalar tarafından olmuştur. Öyle ki fabrikaların konumlandığı noktalar kentsel örgütlenmede oldukça kritik bir rol oynamıştır (Köksal, 2015).

1.2.2. Endüstri Devriminin Mekânsal Ölçekteki Etkileri: Yeni Üretim Mekânları Fabrikalar

İnsanların yaşayış biçimlerinde değişime sebep olan üretim döngüsünün hızı, kendi mekânlarını da beraberinde getirmiştir. Öncelikle fabrika yapıları bünyesinde makinelerle üretimin yapılacağı binalar yeni bir işlev ihtiyacı ile kent ve yaşam içinde önemli bir yer edinmiştir. Pevsner (1976), fabrikaları içinde herhangi bir miktardaki üretimin gerçekleştiği çeşitli büyüklükteki binalar olarak tanımlar. Bu binaların erken temsilcilerinin basit ve masif görünümlü olduklarından ve yerleşimlerin periferisinde, su kenarlarında yer aldıklarından bahseder. Mumford (1961) bu seçimin özellikle pamuk, kimya sanayi ve demir sanayi fabrikalarının üretim sürecinde duydukları yüksek su miktarına ve üretim sonrasında atıklarını suya boşaltma amacına bağlamaktadır.

Fabrika yapılarının ilk örnekleri olan değirmenler, ambarlar ve su depoları, daha sonra tekstil ve madencilikteki gelişmelerle gerek içerik gerekse ölçek açısından farklılaşmaya başlamıştır. Mimarisi, konumu, malzemesi, yapım tekniği ve ölçęi açısından incelendiğinde, İngiltere'deki yün ve ipek fabrikaları en erken örnekler olarak gösterilebilir. Bunlardan 1717'de kurulan ve su gücüyle çalışan Derby'deki Lumbe'ye ait tuğladan yapılmış beş kat yüksekliğindeki ipek fabrikası birkaç on yıl boyunca yapısal olarak en ileri seviyede gösterilen sanayi yapılarından olmuştur (Şekil 1.2) (Pevsner, 1976).

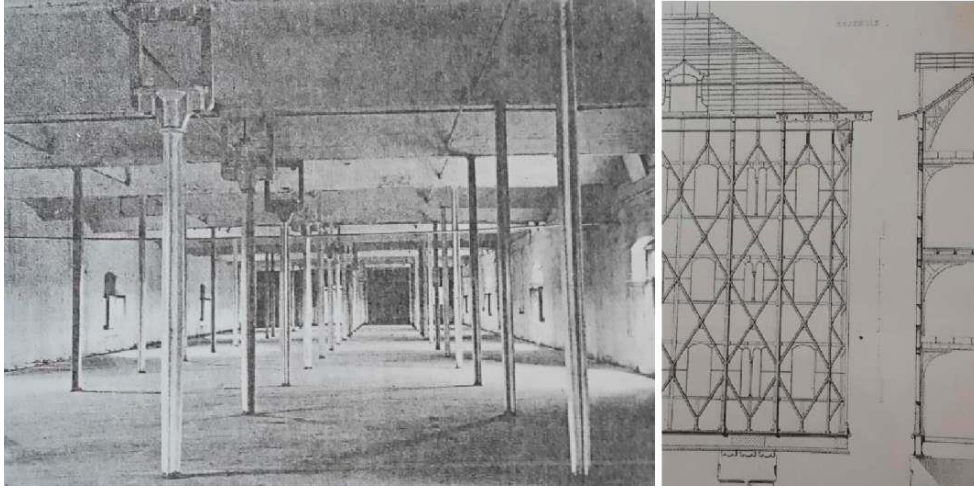
Şekil 1.2. Derby, Lumbe'nin ipek fabrikası, 1717 ve 1910 yılındaki yangından önceki hali

Kaynak: Pevsner, 1976

Erken fabrika örneklerinin çoğu, taş veya tuğladan, ahşap kiriş ve kolon sistemiyle malzemenin el verdiği açıklıklarda ve yüksekliklerde yapılmıştır. İngiltere'de ve devrimden etkilenmeye başlamış Avrupa'nın diğer ülkelerinde üretim ve fabrikalar benzer seviyede iken, paralel süreçlerde devam eden sermaye birikimi ve yeni keşifler sayesinde teknolojik gelişmeler yaşanmıştır. Bu gibi ilerlemeler fabrika binalarında yapım tekniği ve kullanılan malzemede yansımalarını bulmasının yanında enerji olarak hangi kaynağı kullandıklarına bağlı olarak da bazı yapısal değişikliklere sebep olmuşlardır. Dönemin fabrika yapı ve işleyişine etki eden keşif ve yeniliklerinden bahsetmek gerekirse, dökme demirin kullanılmaya başlanması önemli bir adım olmuştur. 1709'da Abraham Darby demiri eritmede; ahşap yerine kok kömürü kullanmış, 1746 yılında Huntsman çeliği zorlu bir süreçle eritmeyi başarmış, 1765'te Watts buhar makinasını keşfetmiştir. 1775-1781 arasında ilk demir köprü

olarak bilinen “Coalbrookdale Köprüsü” Pritchard ve Darby tarafından tasarlanmıştır. 1781 de Wats buhar kazanını keşfetmiş, 1783’de Cort dökme demiri ocakta tavlamaştır (Pevsner, 1976).

Tüm bu yenilikler üretimin hızlı, fazla ve verimli bir şekilde gerçekleşmesi için fabrika yapılarını her yönden etkilemiştir. Örneğin yapılarda ahşap yerine demir kolanların kullanılması, fabrikalarda çok sık rastlanılan yangın olaylarının etkisini en aza indirebilmek için gündeme gelmiştir. Ayrıca üretimin doğası gereği oluşan mantık yapıların faydacı amaçlar doğrultusunda biçimlenmesine ve sadeleşmelere sebep olmuştur. Yeni malzemelerin tanıtımı ve eski malzemelerin farklı tekniklerle kullanılabilmesi bina yapım tekniği ve dili açısından önemli bir kırılma noktası olmuştur. Dökme demir, cam, çelik ve betonarme bu malzemelere örnek gösterilebilir. Özellikle İngiltere’de 1790 yılından sonra strüktürel sistem olarak kullanılmaya başlanan demir kolonlar bu tip yapıların tamamında dönüşüme sebep olmuştur (Şekil 1.3).

Şekil 1.3. İlk demir kolon uygulanan fabrika yapısı, Ditherington’daki, Marshall un fabrikası 1796-97 ve Tamamı demir iskeletten yapılmış Menier çikolata fabrikası 1871-72

Kaynak: Pevsner, 1976

İlk ortaya çıktığı bu haliyle fabrika, bir süre sonra yeni kent organizmasının çekirdeği olmuştur. Yerleşimlerin dış sınırlarında yer almalarına rağmen, üretim için gereken nüfusu kendilerine çekmeleri sonucu kentteki en yoğun konut dokusu fabrikalar etrafında oluşmaya başlamıştır.

Bu bağlamda Doğan (2009) fabrikaların, sanayinin ortaya çıkardığı sınıfsal yapıdan tutun da işyeri ilişkilerine uzanan modernliğe ait toplumsal dönüşümlerin ortak mekânı olarak kabul edilebileceğini ifade eder. Dolayısıyla, fabrika yapılarının değerlendirilmesinde konuya salt mimarlık ölçütleri açısından değil, oluşmakta olan yaşam çevreleriyle bunlara paralel toplumsal ve kültürel dönüşümler açısından bakmak doğru olacaktır.

Buradan yola çıkarak fabrika yapılarının üretim işlevi için türemiş yeni mekânlar olmaları yanında, kentsel mekânı ve fonksiyonlarını da etkileyen güçlü bir tarafının olduğu belirtilebilir. Nasıl ki endüstriyel devrime zemin oluşturan teknolojik ve ekonomik gerekçeler yeni üretim şekli ve mekânlarını oluşturduysa, oluşan yeni üretim mekânı fabrikalar da organizasyonunu önceki dönemlerden çok farklı bir şekilde gerçekleştirmek zorunda kalan kentleri doğurmuştur. Fabrika ve kent, karşılıklı ve etkileşimli olarak birbirini zaman içerisinde dönüştürmüştür

**Şekil 1.4. Manchester, Amoskeag fabrika dokusu, fabrikaların kenti
şekillendiriciliği, 1838**

Kaynak: Pevsner, 1976

Bu dönüşüm modernleşme olgusunu belirgin kılan koşulların da oluşmasını sağlamıştır. Aklın ve bilimin ön plana çıkışı ve bir nevi aydınlanma süreci endüstri

devrimi öncesini ve sürecini kapsayan dönemlerin arka planında mevcudiyetini korusa da, modernleşme olarak adlandırdığımız kavram, tarihte net bir şekilde, endüstri devriminin kente ve insana dair oluşturduğu zemin üzerinde okunmaya başlamıştır.

1.3. Fabrika'dan Mekân'a Mekân Analizi

Enformasyon devriminin getirdiği yeniliklerle beraber üretim şekillerinde, ekonomi ve kent politikalarında meydana gelen değişimler, endüstri yapılarının ve alanlarının konum, teknik özellikler ve dolayısıyla biçimleniş açısından farklılaşmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler doğrultusunda başlangıçta kent merkezlerinde yer alan ve endüstri çağının üretim şekillerine göre biçimlenmiş olan endüstri yapılarının birçoğu işlevsiz kalmıştır.

Burjuvazi sınıfının ortaya çıkması 18. yüzyıldaki Sanayi devrimi ve girişimciliklerin artmasıyla yükselmiştir. Sanayide makineleşme çoğalmış ve insanların toplu şekilde işletmelerde çalışması gelişme göstermiştir. Makineleşmenin üretimdeki yükselişi bireylerinde makine şeklinde görülmesine sebep olmuştur (Anonim, 2009). Nitekim Sanayi Devrimi'nde gelişme gösteren fabrikalar, teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak fonksiyonunu yitirmiştir. Bu durum söz konusu yapıların yeniden işlevli hale getirilmesi gibi bir düşünceyi doğurmuştur. Sanayi yapılarının dönüşümündeki yeni işlevleri ise genel olarak kültürel yapılar, eğitimsel yapılar ve müze şeklinde yapılar biçiminde yenileme işlemi yapılmaktadır. Geçmişten günümüze gelişen kentlerin merkezi konumlarında atıl bir şekilde kalan sanayi binaları yer aldıkları alan sebebiyle bölgedeki gereksinim hissedilen toplumsal yapıların yetersizliği nedeniyle toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak mekanlar olarak dönüştürülmektedir.

Endüstri işletmelerinin makineleşmesiyle beraber kentlerde büyük ölçüde fabrikalar yapılmıştır. Fabrikalaşmanın artması kırsal kesimlerden şehirlere doğru göçün gelişmesini ve bununla beraber konut ve gece kondu sayısında da artış meydana gelmiştir. Söz konu gelişmeler ise kentlerde çarpık yapılaşmanın oluşmasını sağlamıştır. Zamanla büyük ölçekli endüstri işletmelerinin şehirlerin içerisinde

kalması ve işlevlerini yitirmesi bu yapıların yeniden dönüştürülme sürecini başlatmıştır. Nitekim kullanılmayan endüstri yapılarında yenilenerek işlevli hale getirilmesi tasarımında eskinin ve yeninin uyumlu olabilmesi ve toplumun gerekliliklerine cevap verebilmesi düşünülmektedir. Endüstri yapılarının yeniden değerlendirilmesi ve işlevlendirilmesinin de yer aldığı coğrafi bölgedeki toplumun gerekliliği ve tarihsel değerinin devam edebilmesi açısından önem taşımaktadır. Bunun gerçekleşmesiyle pozitif bir dönüşüm meydana gelmiş olacaktır. Endüstri yapılarının yeniden işlevlendirilmesinde önemli bir diğer nokta hem yerinin hemde işlevine yönelik kriterler dikkate alınmaktadır. Bu kriterler kapsamında yapının hangi işlevi üstleneceği tespit edilebilmektedir. Yapının yeniden tasarlanmasında müdahalenin en az ve gerekmediği durumlarda ek yapı yapmadan olması daha iyidir. Zira söz konusu yapılar gerek toplumsal gerekse tarihsel açıdan bir kültür mirası niteliğindedir (Us, 2014).

Şehirlerde geçmişte ticari fonksiyonlara sahip fakat zamanla işlevselliğini kaybetmiş olan sanayi yapılarının tekrar kullanımı gayesiyle kentsel dönüşüm projeleri sebebiyle yeniden ve değişik tarzda kullanıma kazandırılan bu yapıların kentin mimarisine önemli değer kattığını söylemek mümkündür. Bu kapsamda endüstri yapılarının tekrar işlevsellik kazanmasında bölgedeki toplumun hayat standartlarına ve kültürel gereksinimlerine katkı sağlayabilecek projeler gerekmektedir. Nitekim bu yapıların dönüştürülmesiyle şehrin kültürel ve toplumsal kimliğine önemli katkı sağlanmış olmaktadır. Geçmişte şehre önemli ekonomik ve kültürel değer katan bu yapıların kentlilere kazandırabileceği değerler üzerine projelendirmeler yapılarak bu değerlerin devam ettirilmesi amaçlanmaktadır (Kaya, Yerli ve Döner, 2015).

Kentin geçmişinde önemli ekonomik değere sahip endüstri yapıları fabrika alanları olarak ölçüsel olarak büyük alana sahiptirler. Bu kapsamda endüstri yapılarına tekrar işlevsellik kazandırılmasında yapının genel niteliklerinin korunabilmesi önem taşımaktadır. Bu kapsamda söz konusu yapıların tekrar kazandırılmasında hedeflenen, yapının yok olmasını engellemek ve değişik bir işlevle tekrar kullanılmasını sağlamaktır. Nitekim Türkiye’de fonksiyonunu yitiren

endüstri yapılarının yenileme çalışmalarının hızlandırılarak başlatılması gerekmektedir. Bu yapılırken daha önce yapılan çalışmalar incelenerek bu konuda yapılan araştırmalar dikkate alınarak ve yapının ihtiyaç duyulan kültürel işlevi planlanmalıdır. Büyük kentlerin içerisinde atıl durumda kalmış olan endüstri yapılarının tekrar kazandırılması incelenecek olursa bu yapıların dönüşümünün gerek kent mekanına gerekse yapının korunmasına oldukça önemli faydaları bulunmaktadır. Çünkü bu yapıların kentin iç kısımlarında yeniden restore edilerek kültürel, ticari, konutsal, sportif amaçlarla kullanıma açılabilir. Le Corbusier mimarlık ve mühendislik açısından yapıları sıralama yaptığı ünlü diyagramında endüstri yapılarının mimarlık rolünün en az olduğu yapı türü olarak adlandırmaktadır. Fakat günümüzde Le Corbusier'in bu savı geçerliliğini yitirmiş durumdadır. Çünkü son yıllarda endüstri yapılarının tekrar kullanıma kazandırılmasında mimarlık açısından önemli yapılar olarak tasarımda oldukça önemli gelişmeleri sağladıkları belirtilmektedir (Tekeli, 2008).

1.4. Bölüm Sonucu

Enformasyon çağındaki kültürel mekân özelliklerinin ortaya konduğu bu bölümde tarihsel süreçteki toplumsal değişimler doğrultusunda kültürel devinim ve bunun mekânsal yansımaları incelenmiştir. Bunun için üç ana gelişim eşiği olan tarım devrimi, endüstri devrimi ve enformasyon devrimi başlıca dönüm noktaları olarak ele alınmıştır.

Kültürel ifade biçimlerinin insanlık tarihinin başlangıcından tarım devrimine kadar olan süreçte avlanma, korunma, bereket sağlama gibi pratik nedenlere dayandığı görülmektedir. Bu ifade biçimlerinin mekânları ise mağara duvarları gibi sınırsız doğal çevre öğeleridir.

Tarım toplumlarında ifade biçimleri yine doğa, inançlar, savaşlar ve toplumsal olaylarla şekillenmiştir ve pratik nedenlere dayanmaktadır. Ancak bu dönemde yerleşik düzene geçilmesi yapı üretimini beraberinde getirmiştir. Yeni ifade mekânları başlangıçta tapınaklar gibi anıtsal yapı yüzeyleri iken zaman içinde antik tiyatrolar gibi etkinlik mekânları ortaya çıkmıştır. Rönesans ile birlikte akıl ve

bilimin, ifade biçimlerinde etkisi sürmekte olan dinlerin ve inanç sistemlerinin yerini almaya başlaması ifade biçimlerini yönlendiren aktörlerin değişmesini de beraberinde getirmiştir. Dönemin kültür mekânları sanatçı atölyeleri, akademiler ve saray içinde yer alan kapalı tiyatro salonlarıdır.

Endüstri devrimi ile birlikte modern sanatlar kavramı ortaya çıkmıştır. Saraya kapanan sanat kamuoyunun beğenisine sunulmuştur. Kültürel kurumların yükselişi ile beraber tiyatrolar, opera binaları ve müzeler gibi tek işlev için özelleşen yapılar endüstri çağının ilk kültür mekânlarını oluşturmuştur. Eğitim ve sosyal konularla birleşen kültürel etkinlikler halkevleri ya da toplum merkezleri gibi çok işlevli kullanıma sahip yapılarda da yer almıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası kültürün herkesin katıldığı yaratıcı bir süreç olarak görülmeye başlanması ile birlikte sanat ve rekreasyon işlevleri birleşmiş ve çok işlevli kültür merkezleri ortaya çıkmıştır.

Enformasyon devrimi sonrası bilgi üretimi ve hizmet odaklı, ticaret ve sanatın iç içe geçtiği, kültürel birikimin ekonomik faydaya dönüştürüldüğü bir etkinlik alanı olan yaratıcı endüstriler ortaya çıkmıştır. Kültürel etkinlik mekânları da, terminolojisinden kapsamına, biçimlenişinden kullanımına her boyutuyla değişime uğramıştır. Ortak çalışma alanları, üretim laboratuvarları, yaratıcı mekânlar enformasyon çağının yeni fiziksel mekânları olarak ortaya çıkmıştır.

Endüstri çağının sona ermesiyle işlevini kaybeden endüstri yapıları mevcut bina stokunun önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Uyarlanabilir yeniden kullanımın bazı evrensel kabuller ve kurallarla uygulanmaya başlanmasından önce de boş kalan endüstri yapıları sıklıkla kültürel amaçlarla kullanılmıştır. Günümüzde de miras kapsamına giren endüstriyel alanların ve barındırdığı yapıların etkin bir koruma yöntemi olan uyarlanabilir yeniden kullanım uygulamaları yoluyla ve çoğunlukla kültürel amaçlar için dönüştürüldüğü gözlenmektedir

2. ENDÜSTRİ YAPILARI

Bu bölümde endüstri yapılarının tanımı, endüstri yapılarının özellikleri, endüstri yapılarında taşıyıcı sistemler ve seçim kriterleri, endüstri yapılarında yapısal öğeler, endüstri yapılarında yapısal konfor, endüstri yapılarında güvenlik, endüstri yapılarında esneklik ve dünyadan endüstri yapılarının yeniden kullanımına örnekler ele alınmıştır.

2.1. Endüstri Yapısının Tanımı

“Endüstri” sözcüğü latince “La industria” sözcüğünden türemiştir. Faaliyet ve etkinlik anlamına gelmektedir. Endüstri, insan emeği ile makine kullanarak hammaddeleri yapılmış eşya haline dönüştürme, iş ve etkinliklerini kapsayan kavramdır (Taş 1995). 18. yüzyılda ev sahipliğini İngiltere’nin yaptığı “Endüstri Devrimi” adı altında anılmaya başlanan ve tüm dünyayı etkileyerek sonuçları günümüze kadar ulaşan gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemdeki teknolojik gelişmelerin etkileri, tüm dünyanın iktisadi, sosyal ve siyasal yapısına da yansımıştır (Köksal 2005).

Endüstri kavramı 18. Yüzyılın sonlarına doğru güncellik kazanmış, insanoglunun yaşamını kökten etkileyen yeni buluşların ortaya çıkması ile yeni bir devir doğmuş; makine ve enerjiye dayalı yoğun bir üretim dönemi yaşamaya başlamıştır (Taş 1995). Endüstri yapısı ile ilgili çeşitli tanımlar aşağıdaki gibidir;

Endüstri devrimi diye adlandırılan olgu ile birlikte, üretim eylemini barındıran yapı türü “endüstri yapısı”, yeni bir işlev ve yeni bir toplumsal anlam edinerek ortaya çıkmıştır. Endüstri yapısı: bir ürünün belirli üretim yöntemi ile üretim ile ilgili eylemler bütünüünün gerçekleştirildiği mekandır. Diğer bir deyişle iş akışının organize edildiği üretim alanıdır (Akı 2011).

‘Belirli bir ürünün gerçekleştirilmesi için belirli bir ulaşım sistemi içerisinde anapara, çalışan, makine, donatım, tesisat, araç, gereç, v.b unsurların bağlı oldukları sistemin bir parçası olarak organize edilmesi; kolay, ekonomik ve başarılı bir biçimde işletilmesi amacıyla oluşturulan bir iş yeri yapısıdır’ (Akı 2011).

Endüstri, genel manada yaratıcı, iş, beceri, zeka kavramlarının uygulamaya konulmasını ifade etmektedir (Kıraç 2011).

Endüstri: “Ham maddeleri yapılabir hale sokmak için uygulanan eylemlerin ve bu eylemleri uygulamak için araçların topu” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2019).

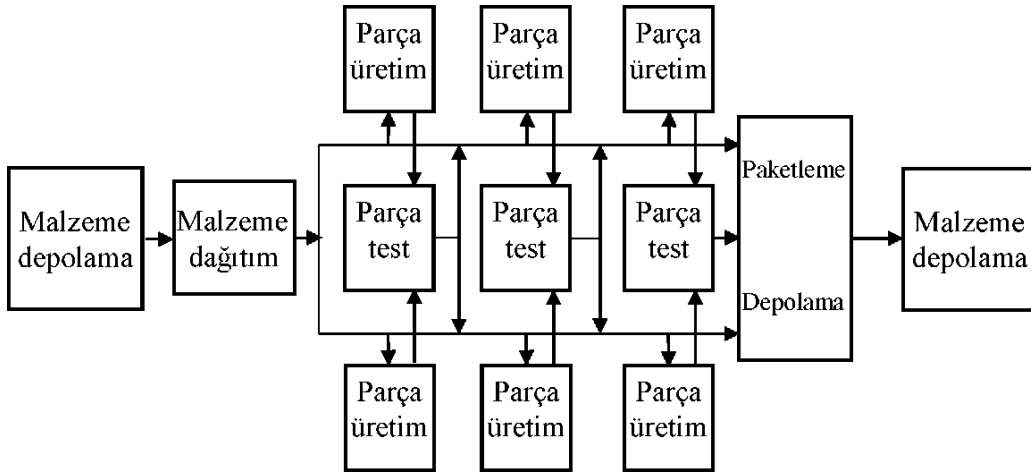
Endüstri en genel anlamda üretim demektir ve bir üretim tekniği olgusudur. İnsan-Doğa- Ürünler üçgeni arasında belirli bir ilişkiler biçimini içeren tarihsel ve toplumsal bir olay olması ile birlikte geçmiş insanın var oluşuyla yaşattır. Şimdiki dar özgül durumuna geliş tarihsel bir süreç içinde olmuştur (Batur ve Batur, 1970).

Endüstrileşme, bireylerin ve toplumların yaşam biçiminde önemli bir değişimi ifade etmektedir. Geniş bir konu yelpazesi olan tüm tarihsel birikimlerin oluşturduğu kültürel miras; özellikle de endüstrileşme söz konusu olduğunda, yakın çağda yaşandığı için, günümüz kültürel değerlerinin izlerini taşırlar. Kentlerin ve toplumların dokusunu oluşturan mimari değerler bunun somut örneklerindedir. Onları yaşayan bireylerin kimlikleri üzerinde etki ve belleklerinde yer eder; ve geribeslenim olarak da kendi kimlikleri kullanıcıları tarafından etkilenir (Ersine, 2012). Endüstri yapıları, içinde makinelerin ve insanların birlikte üretim yaptığı işlevsel mekanlardır.

2.2. Endüstri Yapılarının Özellikleri

Endüstri yapıları üretilen ürünün cinsine ve işlevine, çalışma alanına, kat adedine, çalışılan sektör alanına, uygulanan taşıyıcı sistem türüne bağlı olarak sınıflandırılmaktadır. Bunlara ek olarak üretilen ürünün cinsine göre hafif, orta, ve ağır olarak, yerleşim ve fonksiyon bakımından da hafif, orta, ve ağır ölçekte olmak üzere incelenebilmektedir (Tülücü 2007).

Hafif ölçekte üretim yapan endüstri yapıları: Uzmanlaşmış üretim yapmakta olan küçük işletmeler, küçük ölçekte zanaat ve beceriye dayalı üretim yapan kuruluşlardır (Aytı 2002). Hafif ölçekte üretim yapan endüstrinin tipik yerleşim fonksiyon şeması Şekil 2.1’te gösterilmiştir.

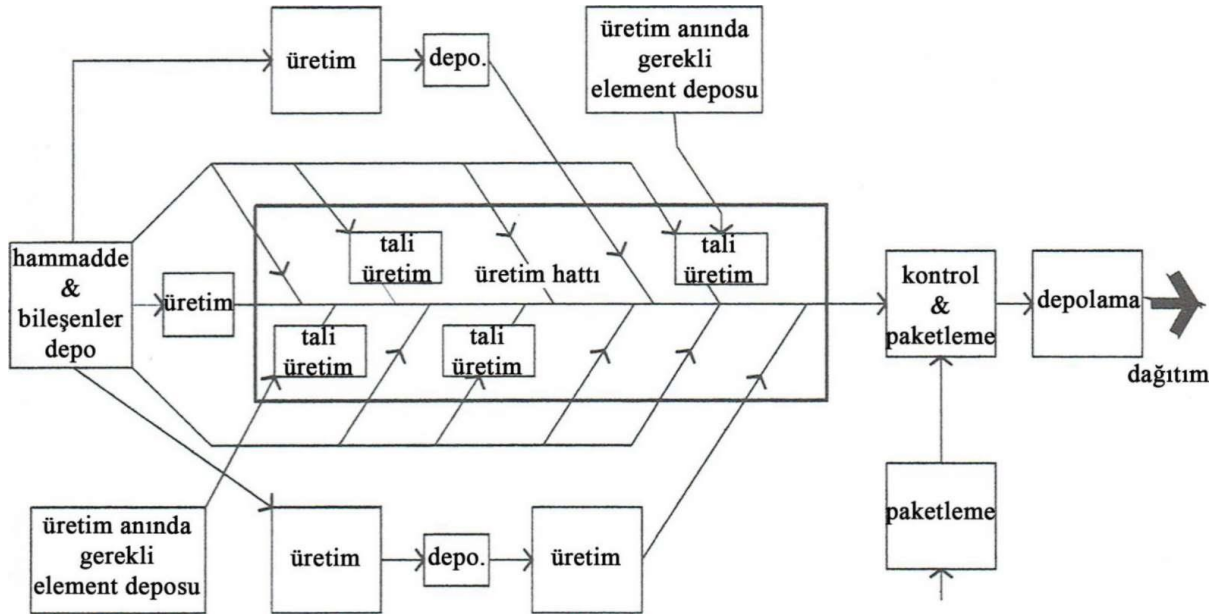

Şekil 2.1. Hafif Ölçekte Üretim Yapan Endüstri Yapısının Tipik Yerleşim

Şeması

Kaynak: Tutt ve Adler 1997

Orta ölçekte üretim yapan endüstri yapıları: Bu ölçekte endüstri yapılarının çalışma alanları dokuma, iplik, otomotiv, montaj işleri, boya ve yan endüstri olarak sıralanabilmektedir (Ayıtı 2002). Orta ölçekte üretim yapan endüstri yapısının tipik yerleşim şeması Şekil 2.2’de gösterilmiştir.

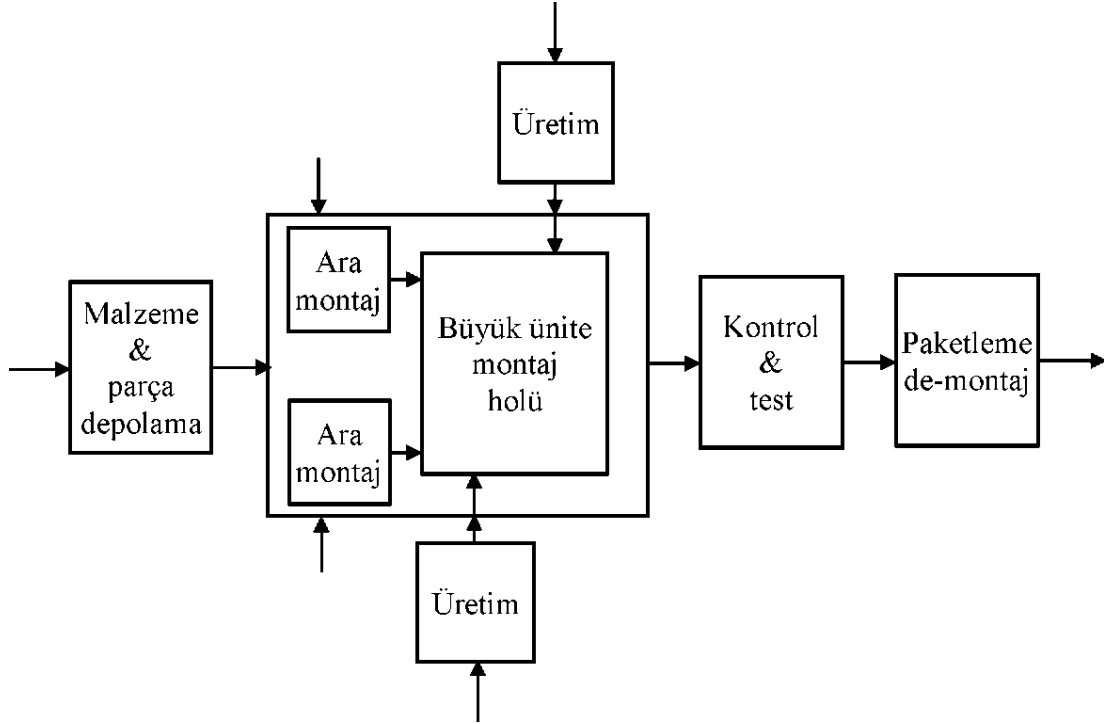

Şekil 2.2. Orta Ölçekte Üretim Yapan Endüstri Yapısının Tipik Yerleşim

Şeması

Kaynak: Tutt ve Adler 1997

Ağır ölçekte üretim yapan endüstri yapıları: Demir-Çelik ve gemi üretimi v.b. çok büyük ve ağır ürünlerin üretimini yapan endüstri kolları bu grupta yer almaktadır. İşlenecek malzeme ve materyaller büyük araçlarla taşınmaktadır (Aytı 2002). Ağır ölçekte üretim yapan endüstri yapısının tipik yerleşim şeması Şekil 2.5'te gösterilmiştir.

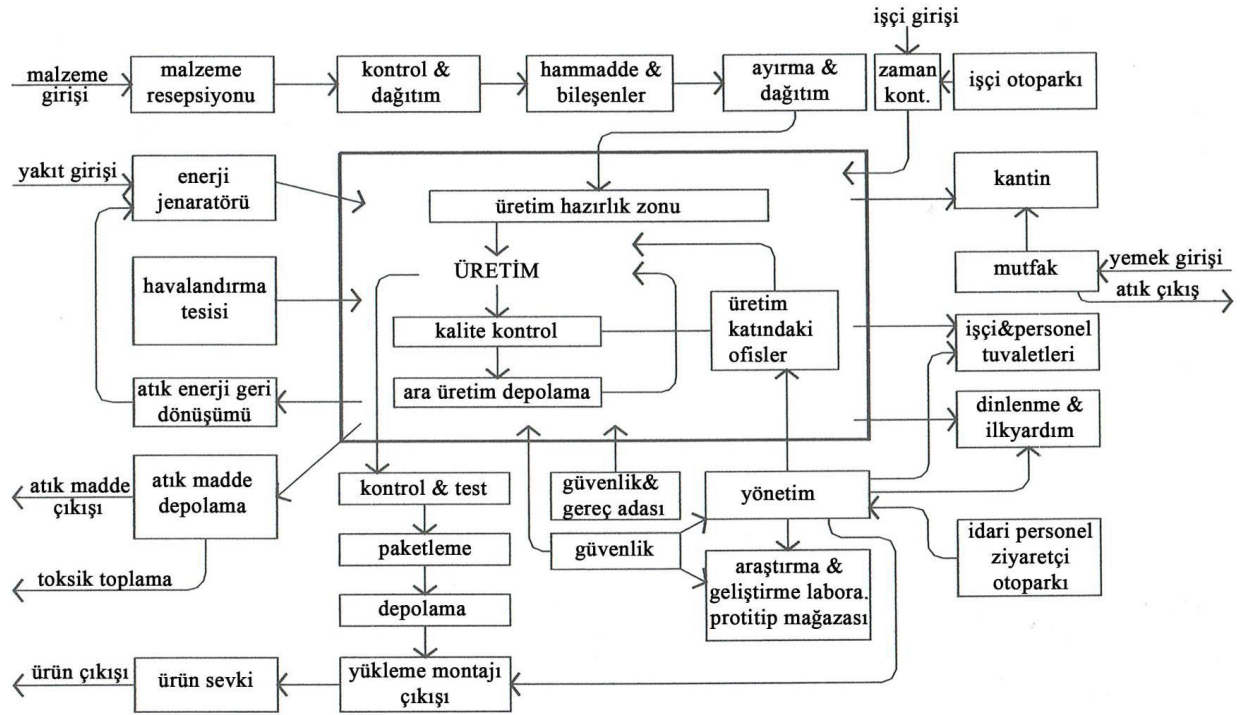

Şekil 2.3. Ağır Ölçekte Üretim Yapan Endüstri Yapısının Tipik Yerleşim Şeması

Kaynak: Tutt ve Adler 1997

Endüstri devrimi, kentsel alanda ve yapısal ölçekte getirdiği yeni işlevler yanında yapılaşmış çevrenin de çehresini kökten değiştirecek yapı malzemelerinin kullanımını da beraberinde getirmiştir. Verimlilik ve güvenliğin ön planda tutulduğu endüstri mimarisinde, ham maddelerin işlenmiş maddelere dönüşmesinde ve yapıların kendi inşaatlarında gelişen ekonomi ve yeni koşullar doğrultusunda tercih edilen malzemeler, depo ve fabrika yapıları gibi endüstriyel yapıların tasarımlarının şekillenmesinde etkili olmuştur. Bu dönemde hızla gelişen ve büyüyen demir endüstrisinin bir getirisi olarak dönemin yeni yapı malzemelerinin başında demir ve çelik yer almaktadır (Kaya, 2012).

Endüstri yapılarında genellikle malzeme depolama, parça üretimi, montaj, ara üretim depolama, kalite kontrol, paketlenme ve dağıtım gibi işlevler bulunmaktadır. Endüstri yapısının özelliğine göre yukarıda bahsedilen işlevler en iyi şekilde ilişkilendirilerek bir araya getirilmelidir (Ayıtı 2002). Endüstriyel yapılar, minimum sürede maksimum üretim yapılmak istenen mekanlar olması itibariyle kurgu şeması büyük önem taşımaktadır. Şekil 2.4'da tipik bir sanayi yapısı kurgu şeması gösterilmiştir.

Şekil 2.4. Bir Endüstri Yapısının Tipik Yerleşim Şeması

Kaynak: Tutt ve Adler 1997

Endüstri yapılarının oluşum sürecinde yapının kurgusu çok önemli olduğu için bu süreçte gerekli bilgiler iyi etüt edilip incelenmelidir. İş verimi ve maliyeti etkileyen bu planlama yapıldığında kullanım aşamasında maksimum verim alınabilmektedir. Planlama, endüstri yapısının oluşumunda birinci aşamayı oluşturmaktadır. Planlamanın başarılı olabilmesi için ilk olarak yapı içindeki üretim sürecinin en verimli şekilde çözülmesi gerekmektedir ve bunun için de mimarın iş sırası, işçi grupları, makine yerleri ve en az malzeme taşınması gibi konularla ilgili

profesyonel endüstri mühendisleriyle görüşüp bilgi alması gerekmektedir. Endüstri yapısında üretim sürecinin düzenlenmesindeki amaç üretim elemanlarından maksimum verimi elde etmektir (Aytı 2002). Planlama ve kurgu bir mimarın yapması gereken iştir ve endüstri yapısını planlarken bir çok unsuru göz önünde bulundurması gerekmektedir. Bunun için planlama ve kurgu aşamasında meslek alanı dışında kalan konularda uzman bir ekiple çalışması gerekmektedir (Aytı 2002)

Yapılacak planlamada;

-Endüstri yapısının yerinin belirlenmesi için araştırmalara,

-Tesisin büyümesi ve gelişme olasılığı,

-Yapılacak üretime ve arsaya göre endüstri yapısının kat adedinin belirlenmesi başlıklarına yer verilmelidir (Aytı, 2002).

2.3. Endüstri Yapılarında Taşıyıcı Sistemler ve Seçim Kriterleri

Endüstri Yapılarında taşıyıcı sistemin amacı, belirli kriterler göz önünde bulundurularak en ekonomik ve stabil şekilde belirlenen hacmi minimum boyuttaki taşıyıcı elemanlarla örtmektir (Erol, 1997). Yeni yapım tekniklerinin ve sistemlerinin en önemli uygulama alanı endüstri yapılarıdır. Taşıyıcı sistem tasarım aşamasında belirlenmesi için yapısal sınırlılıklar, maliyet, yapım teknikleri, fizibilite, ulaşım ve yapım süreleri gibi seçim kriterlerinin etüt edilmesi gerekmektedir (Aytı, 2002).

Endüstri yapılarında taşıyıcı sistem seçimini etkileyen faktörler endüstri yapısının çalışma alanına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Çünkü farklı gereksinimlere sahip olmaktadır. Planlanan toplam üretim hacmi, taşıyıcı sistem seçiminde ana faktörlerden bir tanesidir. Üretim kapasitesi, üretim faaliyetlerinin miktarı ve niteliğini mekan boyutlarının belirlenmesinde temel bilgilerin oluşmasına yardımcı olmaktadır (Aytı, 2002).

Endüstri yapılarında taşıyıcı sistem seçim kriterleri:

-Endüstri yapısının çalışma alanına bağlı etmenler,

- Çevresel etmenler,
- Boyutsal etmenler,
- Ekonomik etmenler,
- Güvenlik etmenleri olarak sıralanabilmektedir (Aytı, 2002).

Endüstri Yapılarında üretime ve diğer kriterlere uygun;

- Kiriş sistemler
- Çerçeve sistemler
- Kaset kiriş sistemler
- Kemer sistemler
- Düzlem kafes kiriş sistemler
- Aktarmalı düz kafes sistemler
- Eğrisel kafes kiriş sistemler
- Uzay kafes kiriş sistemler
- Plak sistemler
- Katlanmış plak sistemler
- Kabuk sistemler tercih edilebilmektedir (Aytı, 2002)

Günümüz endüstri yapılarında aşağıda belirtilen sebepler doğrultusunda betonarme prefabrik sistem tercih edilmektedir;

- Ekonomik olması

-İnşaa sürecinin hızlı ve planlanabilir olması

-Geniş açıklıklar geçilebilmesine imkan vermesi

-İnşaat sürecinde daha az hata payı olması ve daha kaliteli bir uygulama yapılabilmesi

2.4. Endüstri Yapılarında Yapısal Öğeler

Endüstri yapıları; duvarlar, kapı ve pencereler, çatılar olmak üzere üç temel yapısal öğeye sahiptir. Bu üç öge temel işlevleri dışında çeşitli yan işlevleri de üstlenmektedir. Üretimin cinsine, çalışma alanına bağlı olarak değişen işlevleri karşılayabilmek amacıyla kullanıcı konforu, enerji tasarrufu ve çevreyle ilişki açısından maksimum fayda koşulları sağlanmalı, bu öğelerin tasarımı ve düzenleme biçimi yapının ileri zamanlardaki gelişimi göz önünde bulundurularak bu kriterlere göre yapılmalıdır (Kaymaz, 2017).

2.4.1. Duvarlar

Duvarlar, üstlendikleri görev ve sınırladıkları alan bağlamında, iç duvar ve dış duvar olarak ikiye ayrılmaktadır. Dış duvarlarda, geleneksel tuğla duvar, prefabrik eleman ya da panel kullanılmakta olup iç duvarlarda, bir değişiklik söz konusu olduğunda, rahat bir uygulama olması için panel gibi hafif duvar elemanları tercih edilmektedir (Gönül, 2000). Endüstri yapılarında duvarlar sınırladıkları mekana göre ayırma işlevinin dışında çeşitli işlevler üstlenmektedirler. Üretim yapılan alan ile yönetim kısmının bulunduğu alanın arasında yer alan duvarlar ses yutma görevi de yapmaktadır.

2.4.2. Kapı ve Pencereler

Kapılar ve pencereler, buhar, nem, kimyasal atıklar gibi iç ve dış kirleticilere dayanım gösterecek şekilde seçilmektedir. Endüstriyel kapılar, üretim çeşidine göre farklılık göstermektedir. Kapı genişlikleri belirlenirken, kapılardan giriş-çıkışlarda zorluk yaratmamasına, hammadde ve üretimi yapılan ürün ebatlarına dikkat

edilmektedir. Ayrıca konstrüksiyon gibi özellikleri açısından diğer kapılardan farklılık göstermektedirler. Endüstriyel kapılar, el ile veya otomatik olarak açılacak şekilde tasarlanabilmektedir (Gönül, 2000). Endüstri yapılarında pencere tasarımı, pencere yüksekliği, ölçüleri, düzenleme biçimi, gibi kriterlere göre yapılmaktadır. Chudley'e (1991) göre, yapı açıklığı 18m'yi geçerse bu pencereler ihtiyacı karşılamamakta ve yardımcı bir ışık ve havalandırma kaynağına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu gibi durumlarda da çatı ışıklığı yapılarak ihtiyaç karşılanabilmektedir (Gönül, 2000).

2.4.3. Çatılar

Çatılar endüstri yapılarında bir örtü ögesi olmaktan daha fazla fonksiyon ve işlevler üstlenmesi sebebiyle en önemli öğelerden bir tanesidir. Bu fonksiyonlar:

-Üretimin cinsine bağlı olarak farklı şekilleriyle ihtiyaç duyulan doğal aydınlatma ve havalandırmaya imkan vermesi,

-Taşıyıcı sistemin geçtiği açıklığı örterek üçüncü boyutu oluşturması,

-Yağmur, rüzgar ve kar gibi doğal olaylara karşı yapıyı koruması,

-Üretimin cinsine bağlı olarak vinç kullanımına imkan sağlaması,

-Çeşitli mimari etkiler yaratabilmesi olarak sıralanabilmektedir (Aytı, 2002).

Çatı uygulamalarının en önemli işlevi havalandırma ve aydınlatmadır.

2.4.3.1. Aydınlatma

SİREL (1993) aydınlatma ile görüşlerini "Aydınlatmada amaç, belli bir aydınlık düzeyi elde etmek değil, iyi görme koşulları sağlamaktır" şeklinde ifade etmiştir (URL 2).

Endüstri yapılarında aydınlatmanın hangi şekilde yapılacağı belirlenmesi için üretim cinsi ve çalışma alanına bağlı olarak kullanılan makine ekipmanlarının

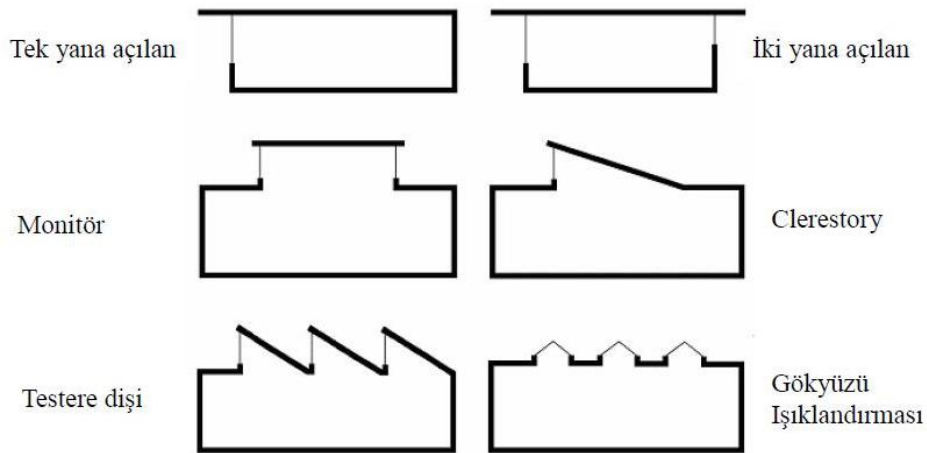
aydınlatma koşullarının araştırılması gerekmektedir. Aydınlatma sistemi belirlenirken taşıyıcı sistemin özelliklerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Endüstri yapılarında optimum aydınlatmanın sağladığı yararlar:

- Kullanıcılara rahat bir görüş olanağı sağlaması,
- Çalışma hızının ve üretimin maksimum seviyeye çıkması,
- Yapı içerisindeki renk ve cisimlerin gerçek haliyle görülmesi
- İş kazalarının azalması
- Yapılan hataların azalması olarak sıralanabilmektedir.

-Endüstri yapılarında, üretim alanı, yönetim alanı gibi çeşitli çalışma alanları olduğu için ihtiyaç duyulan aydınlık düzeyi değişiklik göstermektedir.

-Endüstri yapılarında aydınlatma, doğal ve yapay aydınlatma olarak iki bölümde incelenmektedir

a) Doğal Aydınlatma: Endüstri yapılarında görsel algılamanın sağlanması için ihtiyaç duyulan aydınlık düzeyinin sağlanmasında gün ışığı önemli bir etkindir. Şekil 2.5’de gün ışığı için tipik yapı kesitleri gösterilmiştir (Aytı 2002).

Şekil 2.5. Endüstri Yapıları Tipik Gün Işığı Kesitleri

Kaynak: (Aytı 2002)

Hava niteliği iyi ve yapı içinde hava kirliliği oluşturmayan, dolayısıyla kullanıcı sağlığını bozmayan, enerji tüketmeyen, enerji tüketiminin çevreyi kirlilemediği, yapının üretim ve kullanım maliyetini artırmayan bir havalandırma sağlanmış olacaktır. Bununla birlikte ışık geliş açısının iyi ayarlanması, aydınlığın kullanıcılara ve kullanılan makinelere aşırı bir sıcaklık vermemesi, pencereler açıldığında kullanıcıları olumsuz etkileyecek bir hava sirkülasyonunun olmaması, bakım-onarım-temizlik kolaylığı v.b konulara dikkat edilmesi gerekmektedir.

b) Yapay aydınlatma: Endüstri yapıların doğal aydınlatmanın bir ihtiyaç olmasıyla birlikte bazen istenilen ışık kalitesi doğal aydınlatma ile sağlanamamaktadır. Böyle durumlarda yapay aydınlatmadan faydalanılmaktadır. Yapay aydınlatmanın avantajları:

-Çatı örtüsü ve çatı strüktüründe üretim ve uygulama olması ve çatı suyu drenaj sorununun yalınlaşması,

-Gece vardiyalarının günün diğer saatleriyle aynı derecede verimli olması,

-Taşıyıcı sisteminin yalınlaşmasından yapım maliyetinin azalması,

-Cam yüzeylerin yarattığı ısı sorunlarının ortadan kalkması,

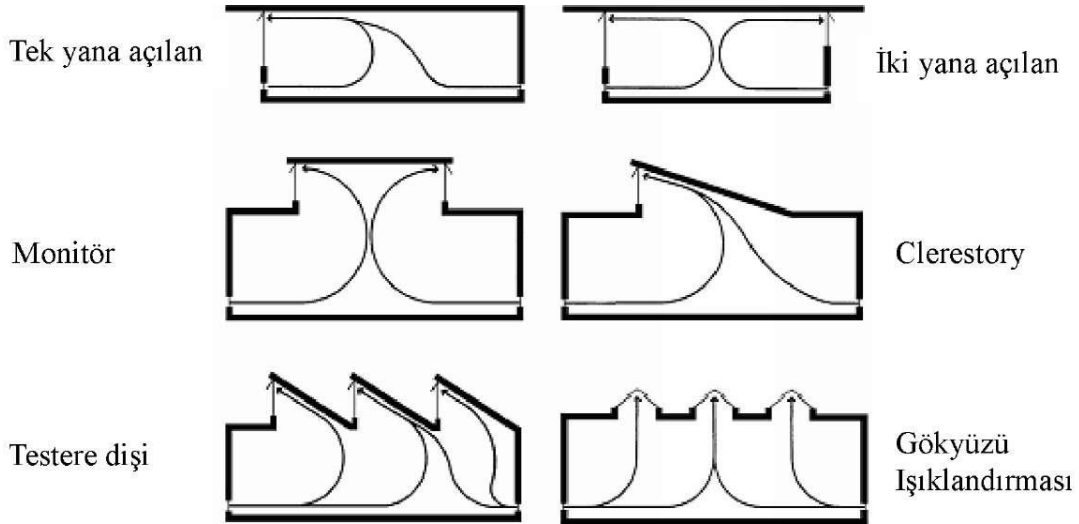
-Taşıyıcı sistemde, işlevsel sınırlandırmanın en aza indirgenmesi olarak sıralanmaktadır (Aytı 2002).

2.4.3.2. Havalandırma

Endüstri yapılarının havalandırılması, yapılan üretimin cinsine, kullanıcı konforuna, yapı içinde ortaya çıkan gazların cinsine bağlı olarak tasarlanmaktadır. Endüstri yapılarında havalandırma doğal ve yapay olarak incelenmektedir. Yapılan üretimin cinsine veya çalışma alanına bağlı olarak doğal ve yapay havalandırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

a) Doğal havalandırma: Kapalı bir mekândaki kullanılmış, kirli ve ısınmış havanın, temiz, kirliletiçi içermeyen hava ile yer değiştirmesi havalandırma olarak

tanımlanır. Havanın yer değiştirmesi, başka bir anlatımla hava devinimleri, hava sıcaklığı ile ilişkili olan basınç farklarından kaynaklanır (Darçın ve Balanlı 2012). Tipik havalandırma kesitlerinin bazıları Şekil 2.6’de gösterilmiştir.

Şekil 2.6. Endüstri Yapıları Tipik Doğal Havalandırma Kesitleri

Kaynak: (Aytı 2002)

b) Yapay havalandırma: Çeşitli araçlarla hava akımını sağlama işlemidir. Doğal havalandırmanın yeterli olmadığı durumlarda ve üretimle ilgili hassas hava koşullarına ihtiyaç duyulmadığı zaman kullanılmaktadır. Yapay havalandırma ile devamlı taze hava sağlanması, ortam havasının sürekli yenilenmesi, sıcaklık ve nemin konfor seviyesinde tutulması, yangın ve patlama tehlikelerinin azaltılması, kirleticilerin ortadan kaldırılması ya da seyreltilmesi, ortamlarda istenmeyen hava akımlarının oluşmasını engellemek üzere (pis kokuların yayılması), birçok durumda ortamlara veya dış havaya karşı ortamın negatif basınç (vakumlu havalandırma) veya pozitif basınç (basıncılı havalandırma) altında tutulmasının sağlanması hedeflenmektedir.

Endüstri yapılarında genel (veya seyreltme) ve lokal egzoz havalandırma sistemi olarak iki tip yapay havalandırma sistemi vardır. Genel havalandırma sistemi, temiz hava ve kirli havanın karışma oranını azaltmaktadır. Lokal egzoz havalandırma sistemi ise kirleticiyi kaynağında veya çok yakınında yakalayıp dışarı atmaktadır (Eğri ve ark. 2011). Genel havalandırma sistemi, bir veya birkaç merkezden yağı

içine dağıtılmaktadır. Lokal havalandırma sistemlerinde ise yapının farklı kısımları için değişik hava koşulları ihtiyaç duyulduğu durumlarda kullanılmaktadır. Lokal havalandırma sistemi, genel havalandırma sistemine göre daha esnek ve ekonomik olduğu için daha çok tercih edilmektedir (Aytı 2002).

2.5. Endüstri Yapılarında Yapısal Konfor

Endüstri yapılarında, çalışan konforu çok önemli bir olgu olup çalışma şartları ne kadar iyi olursa çalışanlar o kadar huzurlu, sağlıklı olmakta ve iş verimi artmaktadır. İşletmenin kar ve zarar etmesi kapsamında iş verimi kavramı endüstri yapılarında çok önemlidir. Endüstri yapılarında yapısal konfor gürültü ve titreşim, hava koşulları, ısı ve nem yalıtımı olarak üç başlık altında incelenmektedir (Aytı 2002).

2.5.1. Gürültü ve titreşim

Endüstri yapılarında, insanlar makinelerle uzun süreli iç içe çalışmaktadır. Makinelerin sebep olduğu sesler ve titreşimler insanları psikolojik ve fizyolojik anlamda etkilemektedir. SİREL (1993) gürültü ve titreşimin etkilerini “Gürültünün insan üzerindeki zararları çoğu kez üst üste yığılabılır niteliktedir” şeklinde açıklamıştır (URL 3).

Endüstri yapılarında çalışan makineler, araçlar, hareketli araçlar ve taşınan malzemeler gürültü ve titreşimi oluşturan başlıca etmenlerdir. Endüstri yapılarında gürültü seviyesini azaltacak önlemler:

-Tasarım aşamasında gürültü seviyesi yüksek olan makineler saptanarak özel bölümlerle yapının diğer bölümlerinden izole edilmesi, izole imkanı yoksa makineler üzerinde gürültüyü önleyici önlemlerin alınması,

-Levha ve renkler kullanılıp bir tür zone sistemi oluşturularak, gürültünün fiziksel zararlarını azaltmak için gerekli olduğu bölümlerde kulaklık kullanılması,

-Çalışmaların uzmanlarca yapılması olarak sıralanabilmektedir (Aytı 2002).

2.5.2. Hava koşulları

Endüstri yapılarında üretimden veya başka sebeplerden ortaya çıkan gaz, koku, buhar, aşırı sıcak ve soğuk gibi rahatsızlık verici faktörlerin, kullanıcıların sağlığı üzerinde görme yetersizliği, solunum zorluğu, moral bozukluğu, gevşeklik ve gerginlik v.b. gibi olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu yüzden yapılacak iyileştirmeler çalışanların sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır. Alınması gerekli önlemler; havanın temizlenmesi, hava sıcaklığının düzenlenmesi, havadaki nemin düzenlenmesi olarak sıralanabilmektedir (Aytı 2002).

2.5.3. Isı ve Nem Yalıtımı

Endüstri yapılarında, ısı ve nem yalıtımı düzeyleri yapılan üretimin ihtiyaçlarına göre değişmektedir. Isı ve nem yalıtımıyla ilgili bazı önlemleri:

- Isı ve nem düzeylerinin üretim koşullarına göre belirlenmesi,
- Yalıtım önlemlerinin alınması,
- Taşıyıcı sisteme uygun yalıtım ve hava koşullandırma sistemlerinin seçilmesi,
- Çalışanlar için, sistemlerin standartlara uygun olması,
- Hava koşullandırma sistemlerinin uzman ekipler tarafından projelendirilmesi ve uygulanması olarak sıralanabilmektedir (Aytı 2002).

2.6. Endüstri Yapılarında Güvenlik

Endüstri yapılarında çalışan insan sayısı fazla olması ve içinde bulunan makine, ekipmanların maliyetlerinin yüksek olması sebebiyle endüstri yapılarında can ve mal kayıpları diğer yapılara oranla daha fazla olmaktadır. Bu yüzden endüstri yapılarında güvenlik önemli bir kavramdır. “Yangın” ve “deprem” olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir.

2.6.1. Yangın Güvenliği

Endüstri yapılarında yangın güvenliğini sağlamak için alınması gereken önlemler tasarım aşamasında başlamakta ve kullanım aşamasına kadar devam etmektedir. Yapının tasarım ve yapım aşamasında alınması gerekli önlemlere pasif önlemler, kullanım aşamasında uygulanabilen önlemler ise aktif önlemlerdir (Ayıtı 2002).

2.6.2. Deprem Güvenliği

Endüstri yapılarında, kullanıcı sayısı fazla olduğu, içerisinde maliyeti yüksek makineler bulunduğu ve geniş açıklıklar geçildiği için deprem güvenliği bu yapılarda daha fazla önem kazanmaktadır. Endüstri yapısının yapılacağı çevrenin jeolojik durumu yapı için pek çok açıdan önemli olup ve Türkiye’de endüstrinin yoğun olduğu bölgeler birinci derece deprem kuşağı üzerinde bulunmaktadır (Taş 1995). Deprem etkisi, yapıya yatay kuvvet olarak etki yaparak kolonlar ve kirişler eğilmeye zorlamaktadır. Deprem bölgesinin derecesine ve deprem etkisine, şiddetine göre taşıyıcı sistemin seçilen malzemesinin kesitleri belirlenmektedir (Taş 1995).

2.7. Endüstri Yapılarında Esneklik

Günümüzde işlevler ve teknik sistemlerin değişim hızı gün geçtikçe artmaktadır. İşletme yapısındaki büyüme ve küçülmelerden dolayı organizasyonlar değişebilmekte, bazı işlevler hükmünü yitirip yeni işlevler eklenebilmektedir. Mevcut faaliyetler farklı şekillerde düzenlenebilmektedir. Yeni yasa ve yönetmelikler, teknolojik ve ekonomik değişikliklerin etkisi altında kalite şartları da değişebilmektedir (Kronenburg 2007).

Enerji elde etme şekilleri farklılaşmakta, buna bağlı olarak yeni üretim şekilleri oluşmaktadır. Bu değişimler doğrultusunda endüstri yapısının değişimi zorunlu hale gelmektedir. Bu sürekli değişim ile başa çıkabilmek ve dengeyi koruyabilmek için endüstri yapılarının esnek, büyüme ve küçülmeye, büyük maliyetler gerektirmeyen müdahaleye uygun olması önem kazanmaktadır. Endüstri

yapılarında yukarıda sözü edilen esneklik sağlanabilirse yapının gelecekteki değeri artacak ve yarın için de uygun çözümler sunacak hale gelebilecektir (Akı, 2011).

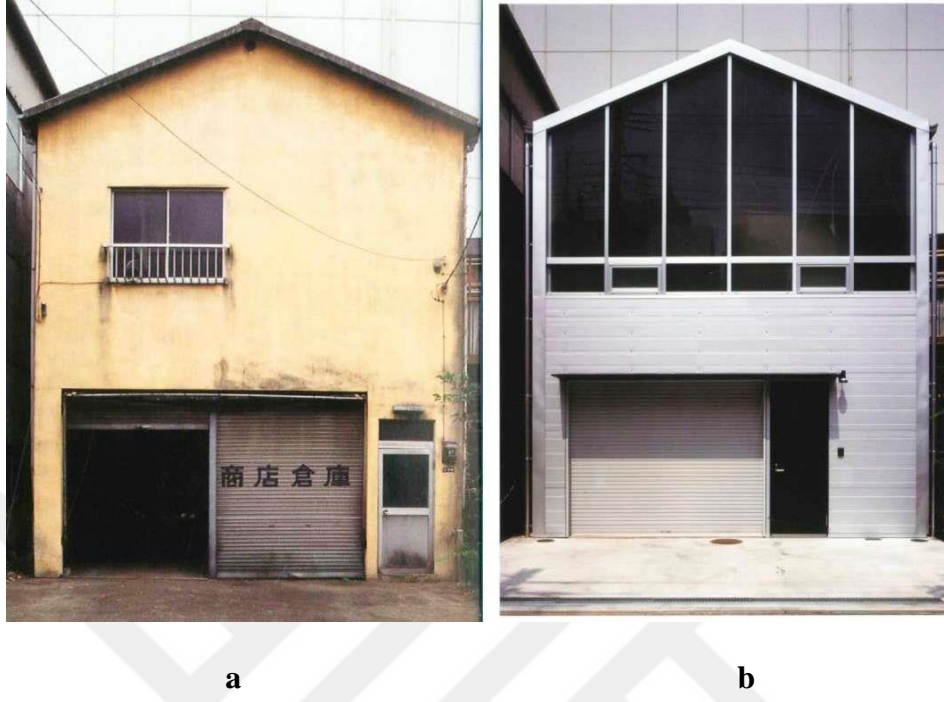
2.8. Dünyadan Endüstri Yapılarının Yeniden Kullanımına Örnekler

Bu bölümde dünyadan endüstri yapılarının yeniden kullanımına örnekler olarak Depodan Konuta Dönüşüm: Warehouse, Tokyo/Japonya, Silodan Işık Müzesine ve Kent Alanına Dönüşüm: Silo 468, Helsinki/Finlandiya, Tate Modern Müzesi, İngiltere, Nordkraft, Danimarka, Viyana Gazometreleri, Avusturya ve Kadir Has Üniversitesi ve Sergi Alanı incelenmiştir.

2.8.1. Depodan Konuta Dönüşüm: Warehouse, Tokyo/Japonya

Japonya'nın Tokyo kentinde Warehouse konutunun mimarlığını üstlenen Kentaro Yamamoto temel yapıyı çelikten meydana gelen ve bu yapıyı destekleyen çelikten ekipmanların oluşturduğu Japon modülünün hayata geçirendir (O'Kelly, E., 2007). Tokyo'nun doğu kesiminde nüfusun yoğun olduğu bir bölgede yer alan yapı marinanın yakınındaki kanala ait parselde yer almaktadır. Japonya fonksiyonu tamamlanan binaların tekrar kullanımı açısından Avrupa'ya bakarak daha azdır. Fakat son yıllarda endüstri yapılarının yeniden işlevlendirilmesi söz konusu bölgede artmıştır. Eski bir ambardan dönüştürülmüş olan Warehouse geçmişte bir fotoğrafçıya ait konut olarak kullanılmıştır (Şekil 2.7).

Ambardan eve dönüştürülmesinde yapının orijinal nitelikleri ve dinamik fonksiyonları korunmaya çalışılmıştır. Mekanın içerisinde yapının eski konumundaki girişi ve tavan yapısının niteliklerine uygun dönüşüm yapılmıştır. Binanın cürufla doldurulan ve saçla kapatılan girişindeki büyük girişinin ve yan cephelerinin söküldüğü görülmektedir. Sökülen bu ekipmanların yerine alüminyumdan tasarlanmış büyük plakaların yalıtımla birlikte ön cepheye dizayn edildiği görülmektedir (Şekil 2.7) (O'Kelly, E., 2007). Klasik bir depo şeklindeki yapının tavanında ise yalıtımlı malzemeler sayesinde mekanın içinin arzu edilen sıcaklık seviyesine yükseltmek gayesiyle yapıldığı söylenebilir. Yalıtımın çinko saçlarla örtülerek daha sağlam bir çatı hedeflenmiştir.

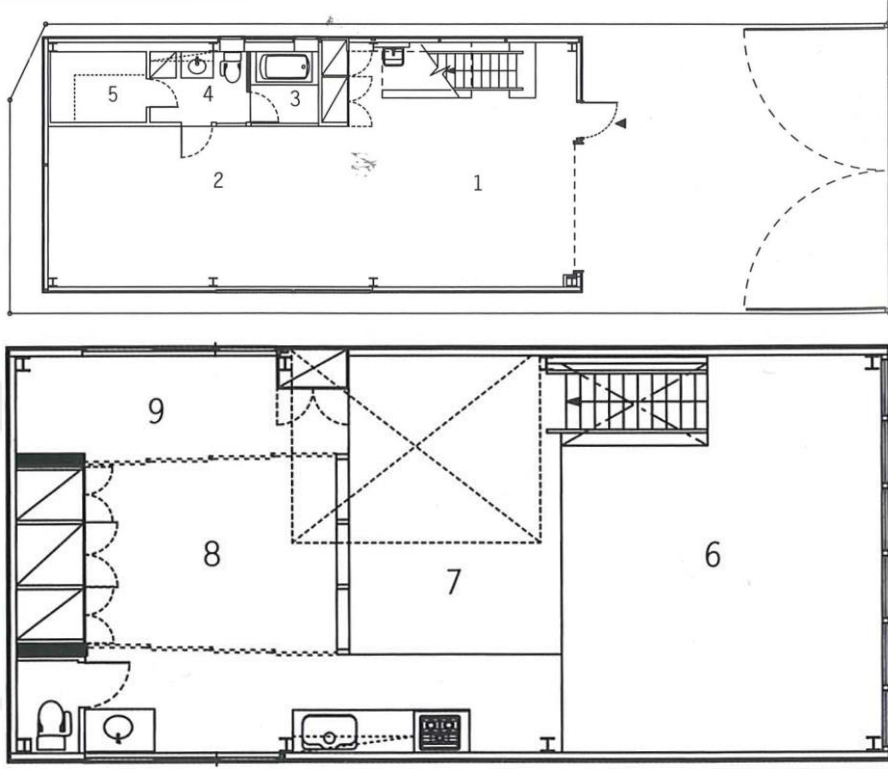
Şekil 2.7. : (a) Ambarın Orijinal Hâli, (b) Yeni Cephenin Görünümü

Kaynak: O'Kelly, E., 2007

Yapının alt katındaki giriş kısmının olduğu yer araba garajı şeklinde dizayn edilmiştir (1). Garaş kısmının arka kısmındaki alan ise fotoğraf stüdyosu şeklinde ayarlanmıştır (2). (Şekil 2.8). Üst kısımda yaşam bölümü (6), yemek odası (7) arasının bir branda şeklindeki perde ile yatak odasını (8) ayırdığı görülmektedir (Şekil 2.9). Söz konusu perdenin beyaz olması sebebiyle ışığın mekanın her kısmına girmesine imkan tanımaktadır.

Yapının yaşam alanı olarak belirlenen üst kısmında dizayn edilmiş tarzı kalın duvarların kullanılmaması sayesinde mekana ferah bir ortam şekli kazandırmaktadır. Mimar Yamamoto, tarafından yapının yaşam alanına elyaf içerikli plastikten oluşan kutucuklar yerleştirmiştir (O'Kelly, E., 2007). Söz konusu kutucuklar zeminde depo ve tuvaletin oluşturulmasını sağlamakta, üst kısımda ise yine tuvalet ve fotoğrafçının kullanması için karanlık odanın meydana getirilmesini sağlamaktadır (Şekil 3.10 ve Şekil 3.11). Günışığından faydalanmak için üst katta yaşam olanı kısımda yarım saydam biçimdeki camlardan filtrelili şekilde girebilmektedir (Şekil 3.11). Ayrıca

günüşğının yapının ön cephesindeki açıklıktan filtreli biçimde mekanı aydınlatması sağlanmıştır. Yapının aydınlatılması ise açık çatı kısmına yerleştirilen spot ışıklar yardımıyla olmaktadır.

Şekil 2.8: Zemin Kat Planı & Birinci Kat Planı

Kaynak: O'Kelly, E., 2007

Şekil 2.9: Birinci Kat, Yaşam Alanından Bir Görünüm

Kaynak: O'Kelly, E., 2007

Şekil 2.10: Zemin Kat Banyo Kutucuğu

Kaynak: O'Kelly, E., 2007

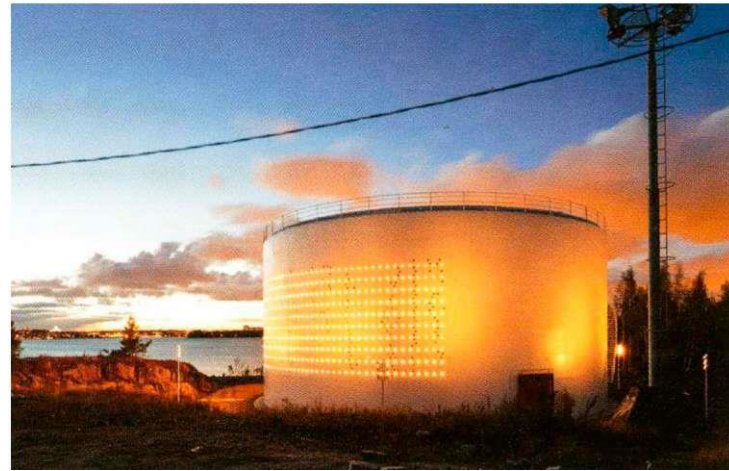

Şekil 2.11: Birinci Kat, Karanlık Oda ve Banyo Kutucuğu

Kaynak: O'Kelly, E., 2007

2.8.2. Silodan Işık Müzesine ve Kent Alanına Dönüşüm: Silo 468, Helsinki/Finlandiya

Silo 468 Finlandiya'nın başkenti Helsinki'de yer almaktadır. Helsinki'nin önemli projelerinden biri olan Silo 468 bununla beraber yapıldığı bölgede yenileme çalışmalarında önemli bir başlangıç şeklinde görülmektedir (Ritter, J., 2013). Silo 468 Helsinki'de “Yeni Şehir” projelendirme bölgesinin geçmişte petrol limanı şeklinde kullanılan alanında yer almaktadır. Helsinki'de limana yanaşan gemilere yanaşmaları esnasında şehrin ilk ışıklandırılan “Yeni Şehir” bölgesini görmeleri düşünülmektedir. Projelendirme başlamadan önce karanlık bir bölge olan “Yeni Şehir” alanının 11.000 kişilik nüfusa ev sahipliği yapacak bir oturma alanı planlanmıştır. Söz konusu bölgenin, ilk projesi ise “ışık sanatı objesi” Silo 468 olarak düşünülmüştür (Şekil 2.14)

Şekil 2.12: Silo 468, Genel Görünüm

Kaynak: Ritter, J., 2013

Geçmişte çelikten yapılmış petrol silosu olan bu yapı 2006 senesinde ışıklandırılmıştır. Helsinki’de ehemmiyetli bir yapı olarak benimsenen Silo 468 gerek denizden görülebilmekte gerekse şehrin tarihsel surları üzerinden görülebilmektedir. “Yeni Şehir” projesiyle bölgeye Silo 468 ile aynı yükseklikte olacak konutların yapılması ve Silo 468’le deniz arasındaki kalan kısma meydana olacak bir parkın yapılması düşünülmüştür (Ritter, J., 2013). Zira söz konusu planlama çerçevesinde Silo 468’in ışıklandırılmasıyla birlikte deniz kıyısında önemli bir mimari eser olarak kalması belirtilmektedir. Diğer yandan Silo 468 haricinde Silo’nun 100 m kadar kuzey kesiminde korunması düşünülen başka bir petrol limanına ait bir baraj yer almaktadır.

Silo 468 1960 senesinde yapılmış ve kullanımdaki alanının 900 m² yüksekliğinin ise 16 m olduğu bununla beraber çapının 16 m, hacminin ise 16.000 m³ olduğu ifade edilmektedir (Ritter, J., 2013). Silo 468’in dışındaki kaplamada meydana gelen delinme sebebiyle birtakım amaçlarla kullanılan, havalandırma açısından olanaklı ve korunabilen bir yapıya dönüşmüştür. Bu dönüşüm sonrasında Silo 468, müzik, tiyatro, toplantı gibi amaçlarla kullanılan bir yapı halini almıştır. Kendisinin sanatsal bir eser şeklinde düşünülmesi yapının içinde herhangi bir uygulama yapılmadan (sahne vb.) çok amaçlı bir yapı halini almıştır (Şekil 2.15)

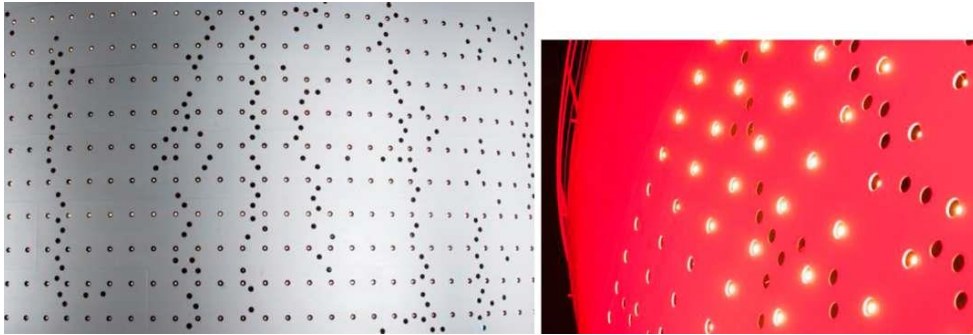

Şekil 2.13. Silo 468, Çok İşlevli Kullanım Alanı

Kaynak: Ritter, J., 2013

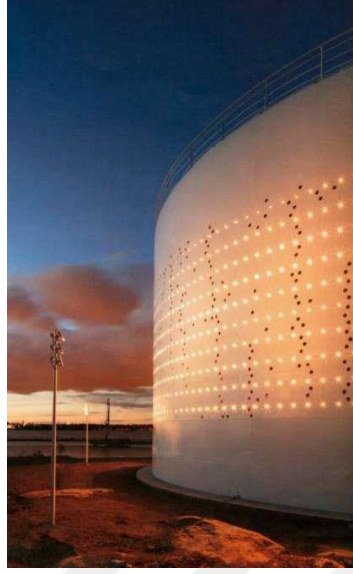
Silo 468'in ışıklandırılması "Light Design Collective" isminde bir firmanın 2011 senesinde dizaynı ile gerçekleşmiştir. Aydınlatılmasında yakın bölgedeki konutlar gibi gerek yakından gerekse uzaktan hoş bir görüntü verebilmesi amacıyla tasarlanmıştır (URL 5). Dizayn edilirken göz önüne alınan önemli bir özellik yapının tümünün görünüm açısından dikkat çekici niteliğe sahip olması ve kullanılan aydınlatma gereçlerinin teknik nitelikleri bakımından dayanabilirliğinin ön planda tutulmasıdır. Ayrıca dizaynında 2017 sensinde "Yeni Şehir" planlamasının başlatılmasıyla birlikte Silo 468'in aydınlatılmasının rahatsız edici bir niteliğinin olmamasına dikkat edilmiştir. Silo'nun aydınlatılmasında kullanılan lambalar seçilirken kullanım yeterliliği, enerji tüketimi, bakımlarının ve takılıp sökülmelerinin kolay olmasına dikkat edilmiştir (Sezer, 2013).

Silo 468 mimari yapısı ve tarihsel görünümü ile sanatsal bir eser olarak dikkat çekmekte Silo'nun yüzeyinde 2012 tane dairesel delik yer almaktadır (URL 5) (Şekil 2.16). Deliklerden bir kısmı ışık yansımaları amacıyla aynalarla kapatılmıştır. Silo 468'in aydınlatmasını yapan firma yapıya göre bir proje hazırlayarak duncelleme, rüzgar hızı, rüzgar yönü, hava ısısı, açık gökyüzü, kar yağışı gibi hava olaylarına göre tepki gösteren bir özellik uygulamıştır. Söz konusu özellikle beraber deliklerden sızan ışığın farklı tepkiler vermesi ve birbirini tekrar etmemesi düşünülmüştür. Bu sayede Silo üzerindeki deliklerden oluşan desenlerin doğa olaylarının özelliğine göre değişim gösteren görüntüler vermesi ayarlanmıştır (Şekil 2.17).

Şekil 2.14: Silo 468, Dış Cephede Desen Oluşturan Delikler

Kaynak: [URL 5]

Şekil 2.15: Silo 468, Dış Cephede Işığın Oluşturduğu Farklı Desenler,

Kaynak: Ritter, J., 2013

Silo 468’de kullanılan malzemelere ve şekline göre bakıldığında eski görünüme sahip, aydınlatma veya ışıklandırma gayesiyle yapılan bir yapı izlemine vermektedir. Işıklandırma sayesinde Silo nitelikli bir yapıya dönüşmüştür. Nitekim söz konusu dönüştürülme sürecinde teknolojik açıdan, ışıklandırma programları açısından, efektleri bakımından nelerin yapılabileceği ve kararlaştırılacağı bir dizayn sürecinden geçmiştir. Temel amaç Silo 468’in cephesinde LED ışıklarla bezemeye ve iç mekanı ışıklandırma haricinde tasarımılamaya dayalı olmuştur (Ritter, J., 2013). Söz konusu uygulamalar kapsamında ışıklandırma gerek içte gerekse dışta doğal olmayan ve doğal olan ışığın Silo bünyesine katılabilmesi amacı çerçevesinde mekanın genel çerçevesi meydana getirilmiştir (Şekil 2.18). Efektlerin kurgulanmasında Silo dış ve iç cephesindeki oval deliklerin ön planda tutulması söz konusu olmuştur. Fakat yapının tümünde ışıklandırmanın oluşturduğu tesir, duvarlardaki ve tavandaki kontrol dışı yansımaların oluşturduğu özelliklerdir (Şekil 2.19).

Şekil 2.16: Silo 468, Dış Cepheyle Uyumlu Bir İç Mekân Aydınlatması

Kaynak: [URL 5]

Şekil 2.17: Silo 468, Işığın Duvar ve Tavanlarda Oluşturduğu Kontrolsüz Yansımalar

Kaynak: [URL 5]

Tüm zıt niteliklerin birbiriyle bağlantılı olduğu bir mimari ve sanat eseri özelliği taşıyan Silo 468, bulunduğu bölgenin simgesi haline gelmiştir. Bu yapının kullanılmayan bir petrol silosundan tasarlanarak şehrin estetiğine ve dinamizmine katkı sağlayacak bir yapı haline getirilmesi aydınlatma ile tekrardan işlevli hale getirilme arasındaki bir yansıma olarak görülmektedir.

Bütün bu açıklamalar sonucunda Silo 468 ve benzeri yapıların tekrar işlevli hale getirilmesinin modern kentlerin dinamik yapısına faydalı olduğu kanısı oluşmaktadır. Yapıların tekrar işlevli hale getirilmesi sürecinde kullanılmayan bu yapıların ışık kullanımıyla ilgili olarak bakıldığında doğal yapıları açısından yeniden dizayn edilmesine değişik dizayn imkanı sunmaktadır.

2.8.3. Tate Modern Müzesi, İngiltere

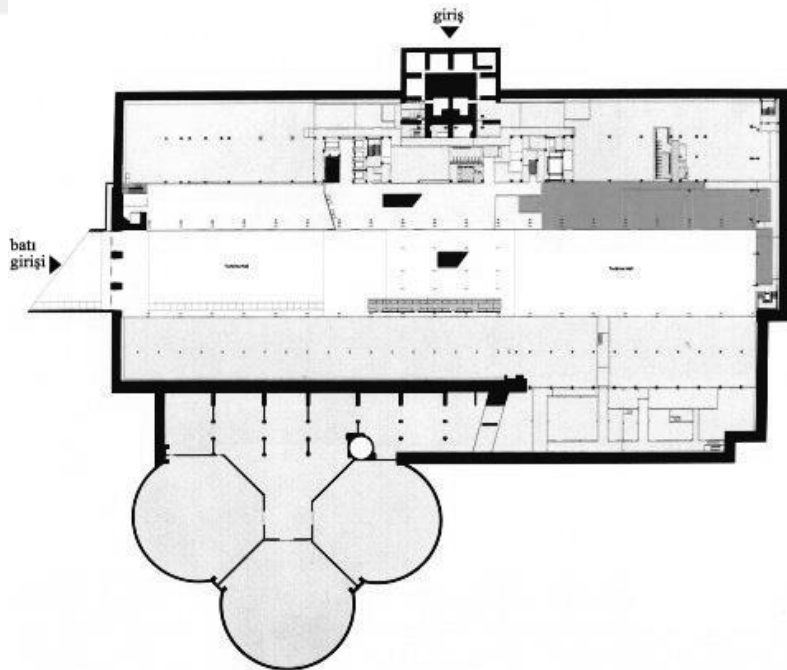
Londra Doklar Bölgesi'nde yer alan Bankside enerji santrali 1947'de Grosvenor Gardens tarafından tasarlanmış ve 1965 yılında inşa edilmiştir (Şekil 2.20).

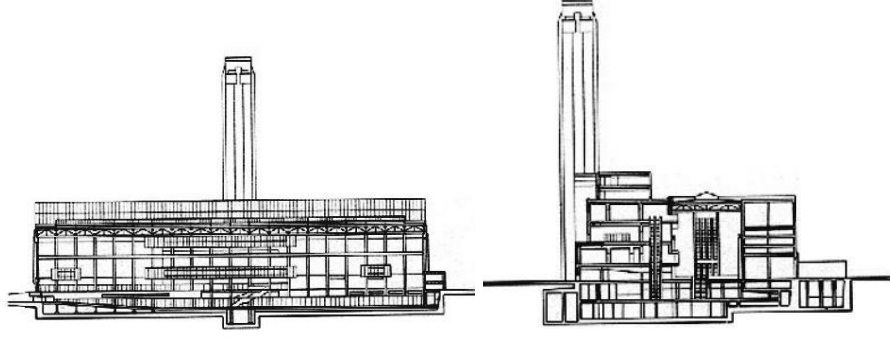
İşlevini yitirdikten sonra tarihi yapının yeniden işlevlendirilmesine yönelik açılan uluslararası mimari proje yarışmasında Pritzker ödüllü mimar Jacques Herzog ve Pierre de Meuron tarafından önerilen Çağdaş Sanat Müzesi Projesi kabul edilmiştir.

Şekil 2.18. Tate Modern 2000

Kaynak: [URL 6]

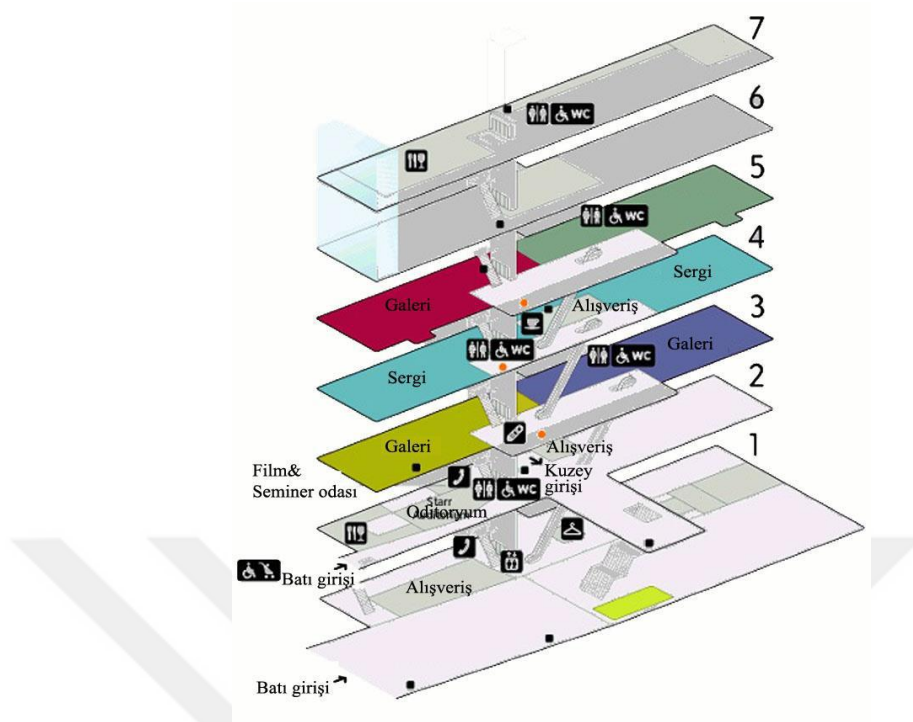

Şekil 2.19. Tate Modern Zemin Kat Planı Ve Kesit Çizimleri

Kaynak: [URL 6]

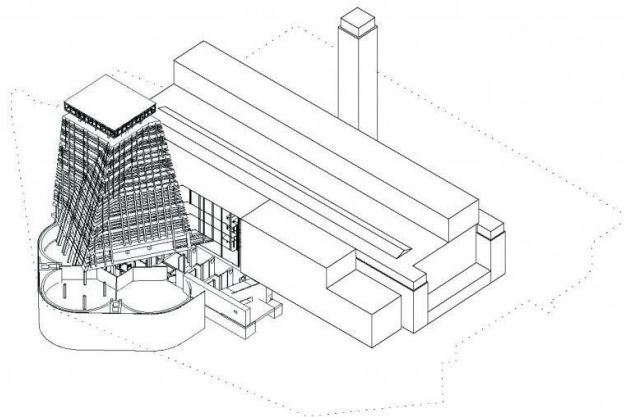
“Kültür Santrali” (Cultural powerhouse) olarak nitelendirilen Tate Modern Müzesi 2000 yılında kullanıma açılmıştır. Tate Modern yeniden işlevlendirme projesinde endüstriyel izler belli ölçülerde günümüze taşınabilmiştir. Yapının özgün plan ve strüktürüne yönelik radikal bir müdahale olmamıştır fakat yapı içindeki donatı gerekli mekânsal boşluğu sağlamak amacıyla kaldırılmıştır. Dönüşüm sürecinde binanın ana karakteri korunarak, yapının kütleli etkisi, sembolik öğeleri ve cephe özellikleri sürdürülmüştür. Yapının özgün mimari özelliklerinin, pencere ve açıklıklarının olduğu gibi korunduğu görülmektedir. Proje kapsamında yapıdaki açıklıklar doğal ışıktan maksimum düzeyde fayda sağlamaya yönelik yeniden düzenlenmiş, böylece aydınlatma sorunu çözülmüştür. Yeniden işlevlendirme kapsamında müze işlevinin yanı sıra bilgilendirme merkezi, çok amaçlı salonlar, eğitim ve workshop alanları ile kafe, satış ofisi gibi birimler oluşturulmuştur. 35 metre yükseklikte ve 152 metre uzunlukta büyük bir türbin alanı ve kazanlardan oluşan eski santral binası günümüzde büyük heykellerin sergilenmesinde kullanılmaktadır. Sergilerin bulunduğu galeriler için yapı bloklara ayrılmıştır (Şekil 2.22) (Stratton, 2000b).

Şekil 2.20. Tate Modern Kat-İşlev Şeması

Kaynak: [URL 6]

Müzedeki 2010 yılında başlayan genişletme çalışmaları günümüzde devam etmektedir. Yapının güneyinde yer alan, eski santrale ait üç yeraltı petrol tankının üzerine inşa edilecek on katlı ek binada gösteri, performans alanları ve galerilerin yer alması planlanmıştır (Şekil 2.23) (URL 6).

Şekil 2.21. Tate Modern Ek Yapı

Kaynak: [URL 6]

Yerel otoriteler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında işbirliği sağlanarak başlatılan projenin hedefleri; Bankside bölgesini yaşama, çalışma ve turistik açıdan cazibe merkezi haline getirmek, bölgeye sosyal ve ekonomik kazanımlar sağlamaktır. Tate Modern'in yeniden işlevlendirme sürecinde endüstri mirasının korunmasına yönelik minimum müdahale ilkesinin benimsenmesi ve dönüşüm sürecinde uluslararası bir yarışma düzenlenerek katılımın sağlanması olumlu bulunurken, iç mekan donatısının kaldırılması olumsuz bulunmuştur (Şekil 2.24) (Stratton, 2000b).

Şekil 2.22. Tate Modern Günümüz Görünüşü

Kaynak: [URL 7]

2.8.4. Nordkraft, Danimarka

Danimarka'nın sanayi kenti olan Aalborg'da bulunan Nordkraft elektrik santrali 1909 yılında inşa edilmiştir. Yapının mimarına ilişkin bilgiye ulaşılamamıştır. İşlevini kaybeden endüstri yapısına yönelik yeniden işlevlendirme çalışmaları 2010 yılında tamamlanmıştır. Nordkraft projesi, Aalborg yerel yönetimi, DGI (Danimarka Spor Birliği) ve Skråens Venner ortaklığı ile hayata geçirilmiştir (Şekil 2.25) (URL 8).

Şekil 2.23. Nordkraft Günümüzdeki Görünüşü 2010

Kaynak: [URL 9]

Endüstri yapısının dönüşümündeki temel amaç yapının endüstriyel ve özgün kimliğinin korunarak kültür, spor ve eğitim aktiviteleri ile yeniden canlandırılmasını sağlamak olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda iç mekânda bulunan betonarme strüktür ve yüksek tavanlı odalar özgün haliyle korunmuştur (Şekil 2.26) (URL 9).

Şekil 2.24. Nordkraft Günümüzdeki Görünüşü

Kaynak: [URL 9]

Nordkraft dönüşüm projesi ile atıl ve terk durumdaki elektrik santrali ‘kültür ve rekreasyon santraline’ dönüşmüştür. 30.500 metrekarelik alanda müzik, spor, tiyatro, sanat ve eğitime yönelik çeşitli aktivite alanları tasarlanmıştır (Şekil 2.27) (URL 9).

Şekil 2.25. Nordkraft Fonksiyon Dağılımını Gösteren Kesit

Kaynak: [URL 9]

2.8.5. Viyana Gazometreleri, Avusturya

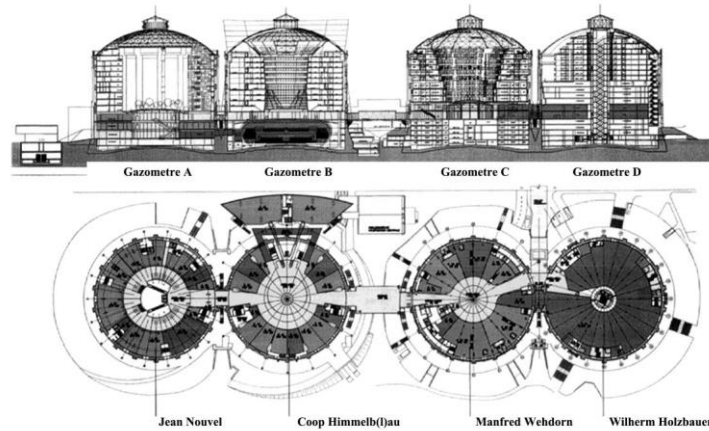
Viyana Gazometreleri 1886 ve 1899 yılları arasında uluslararası bir yarışma sonucunda Alman mühendis Schimming tarafından inşa edilmiştir. Şehrin gaz ihtiyacını karşılamak amacıyla inşa edilen dört gazometrenin konstrüksiyonu demir strüktür ve bu strüktürü saran tuğla duvarlardan oluşmaktadır. Her bir gazometrenin iç yarıçapı 62.85 metre ve gazometrelerin en yüksekliğinin uzunluğu 72.5 metredir. Gazometreler 1970 sonlarına kadar işlevine devam etmiş ve bu tarihten sonra işlevini yitirmiştir. 1981 yılında yasal koruma altına gazometrelerin içerisindeki endüstriyel donatılar bu süreçte sökülüştür (Şekil 2.28) (Wehdorn, 2002).

Şekil 2.26. Viyana Gazometreleri Eski Görünüşü 1995

Kaynak: [URL 10]

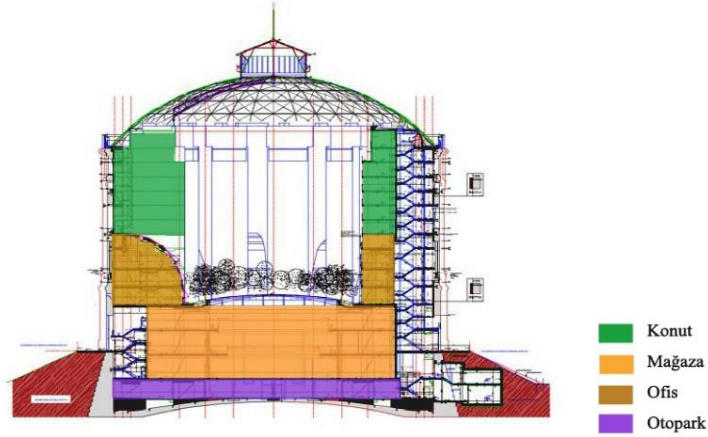
Gazometrelerin yeniden kullanımına yönelik ilk çalışmalar 1995 yılında başlamıştır. Yeniden işlevlendirme sürecinde Jean Nouvel, Coop-Himmelblau (Wolf D. Prix & Helmut Svvcizinsky ve ortakları), Manfred Wehdorn ve Wilhelm Holzbauer gibi ünlü mimarlar tarihi gazometreler için çeşitli öneriler geliştirmiştir. Bu süreçte yapıların dış kabukları korunurken iç mekâna yönelik planlamalar farklılık göstermiştir (URL 11). 1999 yılında başlayan 2001 yılında tamamlanan proje kapsamında; 844 adet yaşama ünitesi, yaklaşık 10.100 m² ofis, 17.650 m² alışveriş ve eğlence merkezi bulunmaktadır. Ek olarak B binasında 3.000 kişilik bir eğlence salonu mevcuttur. Giriş kotunda bulunan ve Rudiger Lainer'in tasarladığı eğlence ve alışveriş merkezi ise gazometre binalarını birbirine bağlamış ve alanı yeni bir kent merkezine çevirmiştir (Şekil 2.29) (Wehdorn, 2002).

Şekil 2.27. Viyana Gazometrelerinin Giriş Kotunda Birbiriyle Bağlantısı

Kaynak: [URL 10]

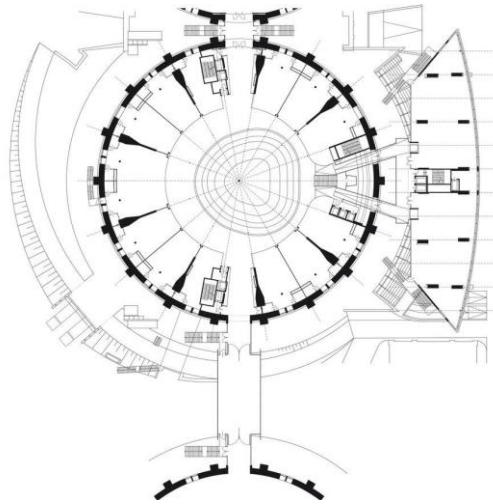
Gazometre A: Jean Nouvel tarafından hazırlanan proje kapsamında Gazhane A yapısında alt katlardan üst katlara doğru sırasıyla otopark, alışveriş merkezi, bürolar ve konutlar yer almaktadır (Şekil 2.30) (URL 10).

Şekil 2.28. Viyana Gazometrelerinin A Fonksiyon Dağılımı

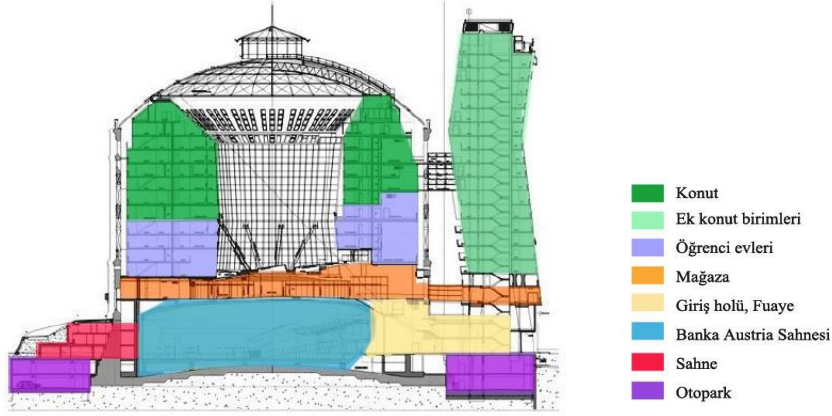
Kaynak: [URL 10]

Gazometre B: Yeniden işlevlendirme projesi Coop Himmelblau'a ait yapı kabuğu içinde alt katlardan üst katlara doğru sırasıyla otopark, gösteri-eğlence alanı, alışveriş merkezi, öğrenci oteli ve farklı tipte konutlar bulunmaktadır (Şekil 2.31). Mevcut binanın yanında fonksiyonun dışarıdan da görülmesine imkân veren yeni bir yapı bloku eklenmiştir (Şekil 2.32) (URL 10).

Şekil 2.29. Viyana Gazometrelerinin B 1. Kat Dağılımı

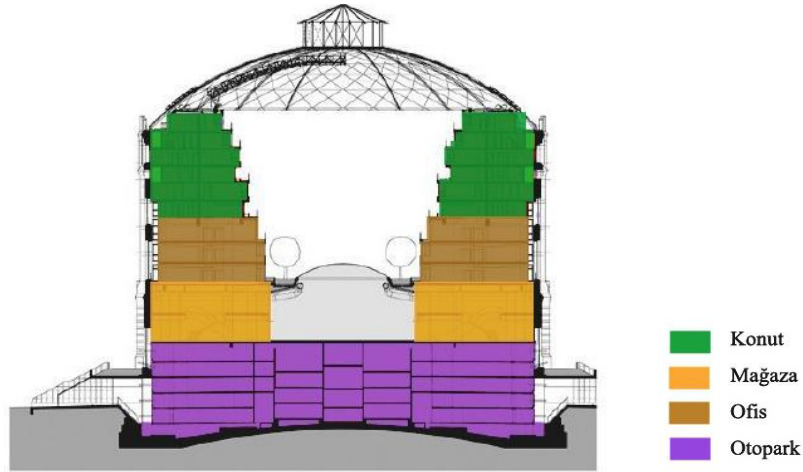
Kaynak: [URL 12]

Şekil 2.30. Viyana Gazometrelerinin B Fonksiyon Dağılımı

Kaynak: [URL 12]

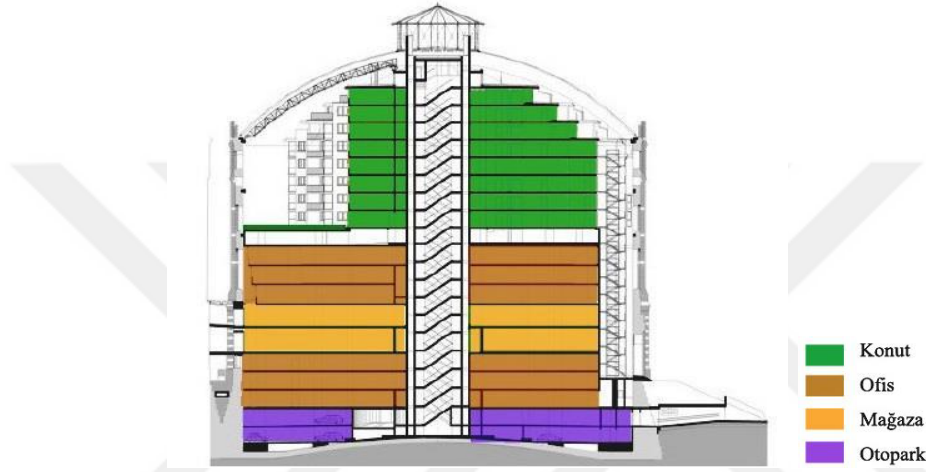
Gazometre C: Manfred Wehdorn tarafından tasarlanan projenin konsepti ‘bina içinde bina’ olarak tanımlanmıştır. Wehdorn’un projesindeki üç temel ilke yeni işlevlerin net düzeni, yüksek yaşam kalitesinin yakalanması ve yalın bir mimari dil olarak ifade edilmiştir. Yapı içerisinde diğer gazometrelerle benzer şekilde konut, ofis, eğlence ve alışveriş merkezi ve otopark bulunmaktadır. Dış kabuk içerisinde tasarlanan yeni ek yapı altı düşey parçadan oluşmaktadır. Düşey parçalar arasındaki boşluk ile binanın tarihi dokusunun algılanması ve yeni konut avlusu için ek aydınlatma sağlanması amaçlanmıştır (Şekil 2.33) (Wehdorn, 2002).

Şekil 2.31. Viyana Gazometrelerinin C Fonksiyon Dağılımı

Kaynak: [URL 12]

Gazometre D: Wilhelm Holzbauer tarafından tasarlanan projede alt katlardan üst katlara doğru sırasıyla otopark, alışveriş merkezi, büro (Viyana Şehir Arşivi büroları) ve konut birimleri yer almaktadır. Gazometrenin iç mekân planlaması merkezi bir çekirdek etrafında kurgulanmıştır. Geçmişte çatıyı taşıyan çelik konstrüksiyonlar yeşillendirme amacıyla kullanılmıştır. Kubbeli çatı ise ahşap malzeme ile yenilenmiştir (Şekil 2.34) (Cimcoz, 2002).

Viyana kent dokusunun gelişimi için bir fırsat olarak düşünülen Gazometre projesi, U3 metrosunun uzatılması ve kuzey-doğu karayolunun yapılması ile kentin ulaşım sistemine entegre edilmiştir. Kent içinde işlevini yitirmiş bir endüstri tesisinin yeniden işlevlendirilerek kente ekonomik, sosyal ve kültürel kazanımlar sağlaması projenin önemli özellikleridir. Ancak tasarlanan mekânların işlevi karşılamakta yetersiz kalması ve yapıların özgün dış kabuğuna yeni açıklıklar eklenmesi projenin eleştirilen unsurlarıdır.

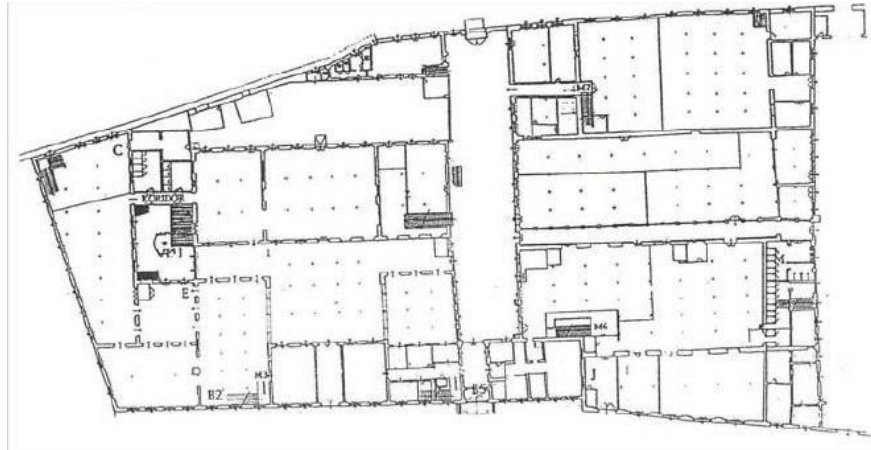
2.8.6. Kadir Has Üniversitesi ve Sergi Alanı

1884 yılında tütün mamulleri üretmek amacıyla inşa edilen fabrikanın tasarımı Alexandre Vallaury ve Hovsep Aznavur'a aittir. Fabrika 20. yüzyıl başlarında Eugene Bottazi tarafından yapılan yeni mekân ve eklemelerle genişletilmiştir (Şekil 2.35) (Alioğlu, 1998).

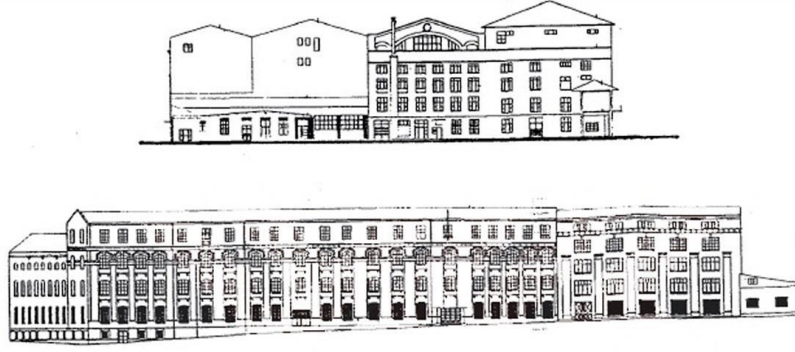
Şekil 2.33. Cibali Tütün Fabrikası Geçmişteki Görünüşü

Kaynak: [URL 12]

Şekil 2.34. Cibali Tütün Fabrikası Konum ve Planı

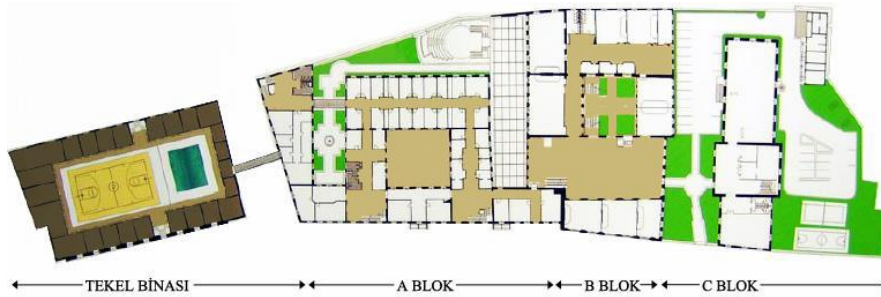
Kaynak: (Kıraç, 2001)

Şekil 2.35. Cibali Tütün Fabrikası Cephe Rölevesi

Kaynak: (Kıraç, 2001)

1995 yılına kadar işlevini devam ettiren fabrika, TEKEL Genel Müdürlüğü'ne bağlı Maltepe Sigara Fabrikası'nın açılması ile işlevini yitirmiş ve büyük bir kısmı boşaltılmıştır. Maliye Bakanlığı aynı yıl binayı eğitim kurumu olarak değerlendirilmek üzere 29 yıllığına yap-işlet-devret modeli ile Kadir Has Vakfı'na devretmiştir. Fabrika, İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 16.09.1997 gün ve 3618 sayılı karar ile korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. 2000 yılında başlayan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmaları sonucunda, 2002 yılında kampüsün resmi açılışı gerçekleşmiştir. Yeniden işlevlendirme projesi mimar Mehmet Alper'e aittir. Üniversite ve sergi alanı olarak yeniden işlevlendirilen Cibali Tütün Fabrikası, yönetim ve idari birimlerinin bulunduğu A blok; seminer, laboratuvar, çok amaçlı salonların yer aldığı B blok ve dersliklerin bulunduğu C blok olmak üzere üç bloka ayrılmıştır (Şekil 2.38) (Alper, 2004).

Şekil 2.36. Cibali Tütün Fabrikası Yeniden İşlevlendirme Planı

Kaynak: (Alper, 2004)

Cibali Tütün Fabrikası'nın restorasyon ve yeniden işlevlendirme sürecine dair dönüşüm ilkeleri, projenin mimarı Mehmet Alper (2004) tarafından şu şekilde özetlenmiştir;

-Yapının dönemine ait üslup, malzeme ve teknik özelliklerini taşıyan bölümlerinin yıkılmadan kullanılması,

-Özgün olmayan, sonradan eklenen niteliksiz eklerin ayıklanması ve öneriler getirilmesi,

-Yeni işlevin en az müdahale ve donatı ile sağlanması,

-Yapının geleceğe sağlıklı taşınabilmesi ve olası depremlere karşı güçlendirme çalışmalarının yapılması,

-Yapının teknolojik desteklerle günümüze ve geleceğe hazırlanması,

-Kullanılan detaylarla yapının orijinal haline atıf yapılması (globe lambalar ve tütün rengi duvarlar).

Şekil 2.37. Kadir Has Üniversitesi Cephe Görünüşü 2002

Kaynak: [URL 13]

Cibali Tütün Fabrikası'nın restorasyon ve yeniden işlevlendirme sürecinde yapının özgün mimari bölümleri kullanılmış, sonradan eklenen dördüncü kat bu

süreçte kaldırılmıştır. Yapının planı ana hatlarıyla korunmuş ancak iç mekâna ve sirkülasyona yönelik ekler yapılmıştır. Endüstriyel tesisin özgün kimliğine ait donatılar ise, bodrum katındaki makine idare panosu ve ray izleri ile duvarlardaki eski fotoğraflardan oluşmaktadır (Şekil 2.39) (Alioğlu,1998).

Şekil 2.38. Cibali Tütün Fabrikası İç Mekan Dönüşümü

Kaynak: [URL 12]

2.9. Bölüm Sonucu

Çalışmanın bu bölümü, evrensel, sosyal, bilimsel ve estetik değerleri nedeniyle korunması gereken endüstri mirasının bir parçası olan ve işlevini kaybetmiş endüstri yapılarının etkin ve çağdaş koruma yöntemlerinden uyarlanabilir yeniden kullanım yoluyla kültürel mekânlara dönüştürülmesine odaklanmaktadır.

Güncel uyarlanabilir yeniden kullanım uygulamalarında dönüştürülebilirlik, esneklik, ölçeklenebilirlik, sökülebilirlik ve dayanıklılık ölçütlerine sahip yapılar belli başlı fırsatlar ve kısıtlar doğrultusunda yapılan müdahalelerle yeni kullanımlara kavuşmaktadır. Uyarlanabilir yeniden kullanımın üç ana sürece sahip olduğu görülmektedir. Bunlar potansiyellerin ortaya konduğu ve yapıların uyarlanabilir yeniden kullanım için sundukları fırsat ve kısıtların belirlendiği dönüşüm öncesi süreç, müdahalelerin yapıldığı stratejiler, tasarım ve uygulama aşamasından oluşan dönüşüm süreci ve yeni kullanımın etkin olduğu izleme ve değerlendirmelerden oluşan dönüşüm sonrası süreçtir.

Endüstri yapılarının uyarlanabilir yeniden kullanım uygulamalarında ortaya çıkan fırsatların kültür mekânlarına dönüşümde arttığı ve kısıtların birçoğunun ya azaldığı ya da fırsatlara dönüştüğü görülmektedir. Enerji maliyetleri diğer işlevlere oranla kalabalık ve hareketli etkinliklere sahip kültürel kullanımın doğası gereği azalmaktadır. İleriye dönük ticari riskler, günümüz kentsel stratejiler gereği kültürün ekonomik motor olması nedeniyle, kültürel kullanımlar yoluyla azalmaktadır. Endüstri yapılarının geniş iç hacimleri gibi biçimleniş özellikleri kültürel kullanımlar için esneklik sunma, çeşitlilik ve etkileşimlilik yaratma yoluyla artan derecede fırsatlar sunmaktadır. Kültürel kullanım yoluyla endüstri yapılarının miras özelliklerine dair farkındalık artarken, içinde bulunduğu bölgeyi canlandıran bu işlev yerel bölgeyle uyum açısından da fırsata dönüşmektedir. Yenilikçi teknolojiler kültürel kullanımların esnek yapısı sayesinde kolayca uygulanabilirken, fiziksel özelliklerden doğan kısıtlar tasarım ve yaratıcılık yoluyla sosyal fırsatlara dönüşmektedir.

3. ENDÜSTRİYEL TARZ TASARIM VE İÇ MİMARLIK: KONYA TANTAVİ AMBARI ÖRNEĞİ

Bilindiği gibi Konya tarihi geçmişinde başkentlik yapmış önemli bir kenttir. Günümüzde Türkiye'nin yedinci büyük kenti konumunda olan Konya'nın geçmişe ait pek çok eser barındırdığı bilinmektedir. Bununla birlikte özellikle Cumhuriyet dönemi ve sonrasında endüstri yapılarının da yer aldığı Konya ilinde Tantavi ambarı önemli bir yere sahiptir. Dönemin ticari ve lojistik alanlarına hizmet eden Ambar tarihsel korunmuşluğu ile endüstri yapılarının yeniden işlevlendirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu bölümde endüstriyel tarz tasarım ve iç mimarlık: Konya Tantavi Ambarı örneği ele alınacaktır.

3.1. Yapının Tarihi ve Konumu

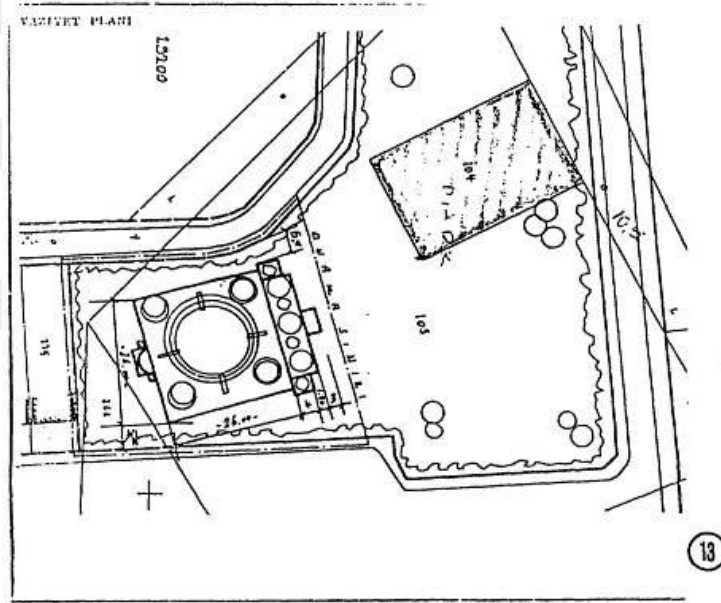
Tantavi Ambarı, Konya ili merkez Meram ilçesi Mamuriye Parkı içerisinde ve Mamuriye Camii bitişiğinde (Şekil 3.2) Konya tren garına yakın bir mesafededir (Şekil 3.1) (Duran, Apa, Bozkurt ve Çetinaslan, 2006). Daha açık bir ifade ile günümüz Meram ilçesi Berraksu Sokağı no 13 adresindedir. Anadolu Bağdat demiryolunun yapımının Konya iline ulaşması sonrası 1903 yılında Konya'dan Bağdat'a kadar devam ettirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu gelişmeyle birlikte Konya tren istasyonu civarında farklı bir yapılaşma olarak ticari ürünlerin depolanması için gereksinim hissedilen ambarlar olmuştur. Bu kapsamda Tantavi Ambarı'nıda Mısır'daki "Tanta" kentinde Kur'an-ı Kerim eğitimi alan Nazilli müftüsünün oğlu Tantavi Hafız Ragıp Efendi (1875-1920) inşa ettirmiştir (Bozkurt, 2015).

Tantavi Hafız Ragıp Efendi, Sultan II. Abdülhamit tarafından 1903 ve 1906 seneleri arasında Konya'ya sürgüne gönderilen Ayan ikinci reisi ve Balıkesir mebusu Abdülaziz Mecdi Bey'in (Tolon) damadıdır. Tantavi Ragıp Efendi, Konya'da ikamet ettiği zamanda Kapı Camii'nde hafızlık yapmış ve öğrenciler yetiştirme görevini üstlenmiştir. Tantavi Hafız Ragıp Efendi'nin İzmir'de de bir yazıhanesi bulunmakla beraber Tantavi Ambarı'nı Konya'da ikamet etmekte olan kayınbabasıyla beraber işletmişlerdir (Bozkurt, 2015).

Şekil 3.1. Tantavi Ambarı Vaziyet Planı

Kaynak: [URL 14]

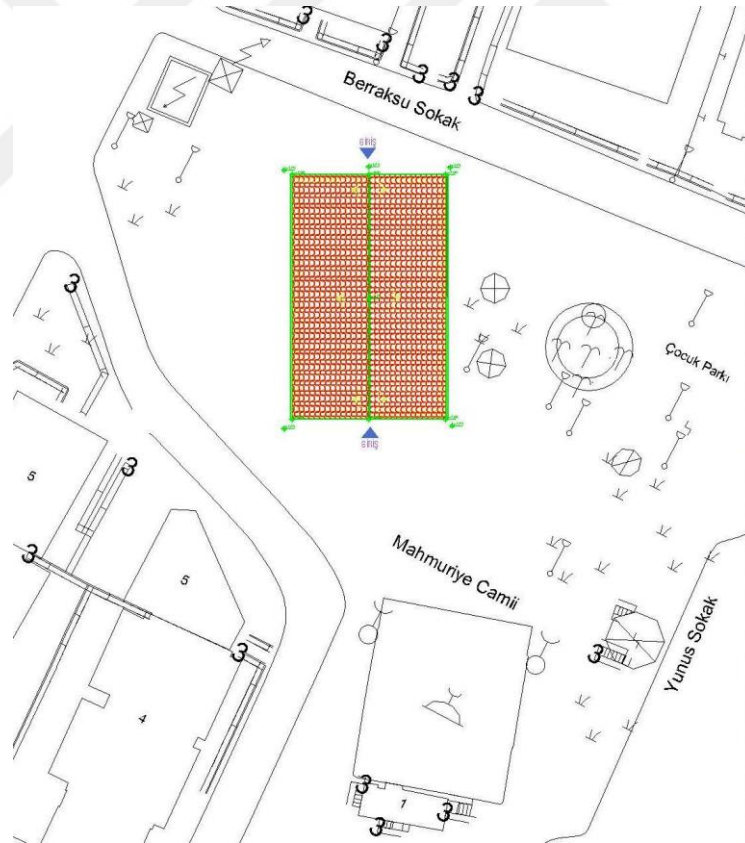

Şekil 3.2. Tantavi Ambarı Bina Konumu

Kaynak: (Fırat, 1996)

Tantavi Ambarı oldukça uzun bir süre tren garının deposu şeklinde işlev görmüştür. Daha sonra kısa bir zaman tahıl ambarı olarak kullanılan Tantavi Ambarı günümüzde özel mülkiyettedir (Duran, Apa, Bozkurt, Çetinaslan, 2006). 1965-1970 yılları arasında yaklaşık beş yıllık süre içerisinde Zirai Donatım Kurumu Deposu olarak kullanılmış, 1994 yılından önce ise yapının ön cephesinde duran bir levhadan ve bunun üzerinde yer alan yazıttan hareketle Çukurova T.A.O. Tahıl Deposu olarak hizmet vermiştir (Fırat, 1996).

Tantavi 1993 yılında harap vaziyette olan, üst örtüsü tamamen tahrip olmuş ve herhangi bir işlevi olmadan boş tutulan bina bu tarihlerde bir onarım geçirmek zorunda kalmıştır. Bu onarımlar sırasında üst örtüsü yenilenmiştir. Son onarımlar neticesinde daha önceki çalışmalarda yapının iç mekanında kuzey-güney doğrultusunda bir koridor, bu koridorun sağında ve solunda üçer kapalı mekanın olduğu anlaşılmaktadır. Son onarımlar sırasında iç bölümdeki mekanlar tamamen kaldırılarak dikdörtgen bir mekan haline getirilmiştir. Üst örtü ise beden duvarlarına bitişik olarak yerleştirilmiş beton kaideler üzerine demir doğramalarla taşınmaktadır. Günümüzde yapının içi boş olup her hangi bir işlevi bulunmamaktadır (Fırat, 1996). Ambarı'nı planlayan mimar ve inşa eden ustaların hakkında günümüze kadar bir bilgi sağlanamamıştır. Fakat günümüzde olmamakla beraber 1903 senesinde inşa edildiğine dair bir yazıtının olduğu belirtilmektedir (Bozkurt, 2015).

Şekil 3.3. Tantavi Ambarı Vaziyet Planı

Kaynak: (Fırat, 1996)

Tantavi Ambarı Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 2.3.1990 gün ve 666 sayılı kararı ile tescil edilmiştir.

şekil 3.4. Tantavi Ambarı Restorasyon ncesi n Cephe Görünüşü

Kaynak: (Fırat, 1996)

3.2. Tantavi Ambarı ile İlgili Yapılan alışmalar

Yapı ile ilgili belki de en önemli çalışmalardan birisi de S. Odabaşı'nın hazırlamış olduğu "20. Yüzyıl Başlarında Konya'nın Görünümü" isimli kitabında bulunmaktadır. Yapının mimari özellikleri hakkında bilgiler verildikten sonra özellikle yapının banisi hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir. Yapı hakkında yazılmış çeşitli makalelerde de Sefa Odabaşı'nın verdiği bilgiler tekrar edilmiştir (Odabaşı, 1998).

N.İ.Fırat hazırlamış olduğu doktora tezinde Konya'daki 1900.1930 yılları arasında inşa edilen Ulusal Mimarlık dönemi yapıları ile beraber Tantavi Ambarı binasına da yer vermiştir. Yapının 1990'lı yıllardaki durumu hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir (Fırat, 1996).

Konya ve çevresi için hazırlanmış önemli eserden biriside Türk Tarih Kurumu tarafından üç cilt olarak basılan Konya Kültür Envanteri'dir. H. Karpuz ve Selçuk Üniversitesi'nden çeşitli akademisyenlerin katılımıyla hazırlanan envanter kitabında Tantavi Ambarı'nın plan ve mimari özellikleri hakkında bilgiler bulunmaktadır (Karpuz, 2009).

Remzi Duran ve beraberindeki üç kişilik bir ekip tarafından hazırlanan "Konya'daki Geç Dönem Osmanlı mimarisi" isimli çalışmalarında XVII. yüzyılın başlarından XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar uzanan zaman dilimi içerisinde Konya'da inşa edilmiş olan cami, mescit, ticaret yapıları, okul, kütüphane, müze, banka ve istasyon gibi önemli örnekler incelenmiş bu yapılar içerisinde projesi hazırlanan Tantavi Ambarı'na da yer verilmiştir (Duran vd., 2006).

Yapı hakkında bir diğer çalışma ise Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından 8 cilt halinde çıkartılan Konya Ansiklopedisi'nde bilgi bulunmaktadır. Tolga Bozkurt tarafından yazılan madde de Tantavi Ambarı'nın plan, mimari ve süsleme özellikleri üzerinde durularak dönemi içerisindeki yeri belirtmeye çalışılmıştır (Bozkurt, 2015).

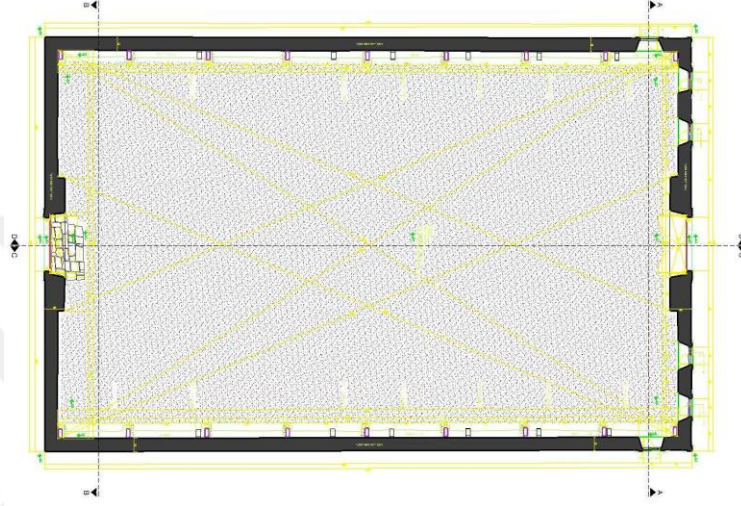
Yapı hakkında bilgi bulunan bir diğer çalışma ise Konya Büyük Şehir Belediyesi tarafından hazırlanan Konya Kültür Envanteri isimli çalışmadır. Bu eserde yapının plan ve mimari özellikleri hakkında kısa bilgiler yer almaktadır (Aygör, 2010).

Tolga Bozkurt Konya ili Meram ilçesi sınırları içerisinde bulunan Erken Cumhuriyet dönemi mimarisini konu alan çalışmasında bölgedeki diğer yapılarla beraber Tantavi Ambarının plan, mimari ve süsleme özelliklerini konu alan en son çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır (Bozkurt, 2014).

3.3. Tantavi Ambarı Plan Özellikleri

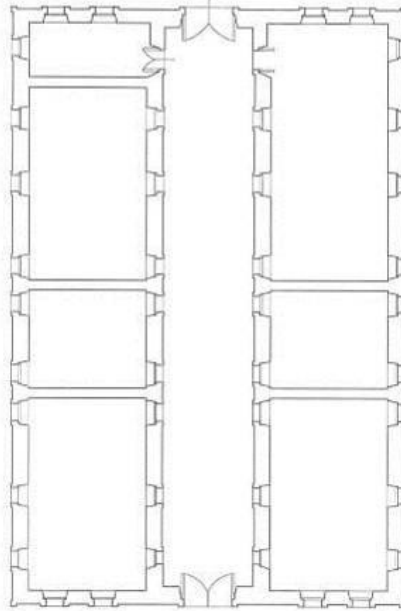
İstanbul Bağdat demiryolu projesinin 1896'da Konya'ya ulaşması ile birlikte istasyon çevresinde otel ve ambar binalarının yapımına ihtiyaç duyulmuştur. Kuzey-güney yönünde uzanan bir koridorun bulunduğu, diğer mekanların da koridorun iki

yanında sıralandığı görülmektedir. Prof. Dr. Yılmaz Önge bu planı şöyle ifade etmektedir; “Bina genişliğince uzanan merkezi bir iç sofanın iki tarafında birer eyvan ile köşelere isabet edecek şekilde biri küçük, diğeri büyük ikişer odadan ibaret olan zemin katın planı, Türk evinin geleneksel karniyarık şemasına uydurulmuştur (Fırat, 1996).

Şekil 3.5. Tantavi Ambarı Planı

Kaynak: (Fırat, 1996)

Şekil 3.6. Tantavi Ambarı Planı

Kaynak: (Karpuz, 2009)

Yapı taş ve tuğladan yığma olarak tek katlı iç sofalı plan tipinde inşa edilmiştir. Kuzey-güney doğrultusunda boyuna uzanan ambar binası dıştan 23.50 x 36.70 m ölçülerinde, içten ise 22.00m.x35.12m ölçülerinde dikdörtgen plânlı yapı, kırma beşik çatıyla örtülüdür. Beden duvarları moloz taş ve yer yer tuğla hatıllı olarak örülmüştür. Özellikle kuzey ve güney cephedeki giriş kapıları ve pencereler ile yan cephelerde köşelere yerleştirilen büyük pencereler söve ve lentoları kesme taştandır. Tuğla malzeme ise cephelerde üç sıra dizileriyle hatıl olarak kullanılmış, ayrıca çatı seviyesine yakın olan yerlere açılmış basık kemerli pencereler de tamamen tuğladan yapılmıştır.

Yapıya giriş kuzey ve güney cephelerin ortasına gelecek şekilde aynı eksende olmak üzere birer adet giriş kapısı vardır. Kuzey ve güney cephe birbiriyle simetrik tasarlandığı gibi, doğu ve batı cephelerde simetriktir. Binaya girişi sağlayan kuzey ve güney cephedeki giriş açıklıkları yarım daire kemerli olarak tasarlanmıştır. Bu giriş açıklıklarında içeriye araçlarının giriş çıkışı sağlayacak şekilde biçimlendirilmiştir (Şekil 3.7). Kapı açıklıkları 2.99 m genişliğinde, 1.26 m derinliğinde ve 4.28 m yüksekliğindedir. Demir doğramalı iki kanatlı kapı açıklıkları ile binanın içerisine girilmektedir.

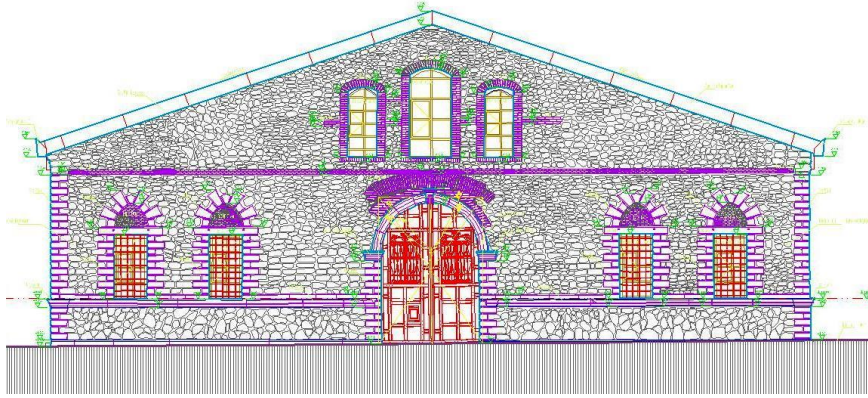
Şekil 3.7. Kuzey Giriş Kapı Açıklığı

Kaynak: (Firat, 1996)

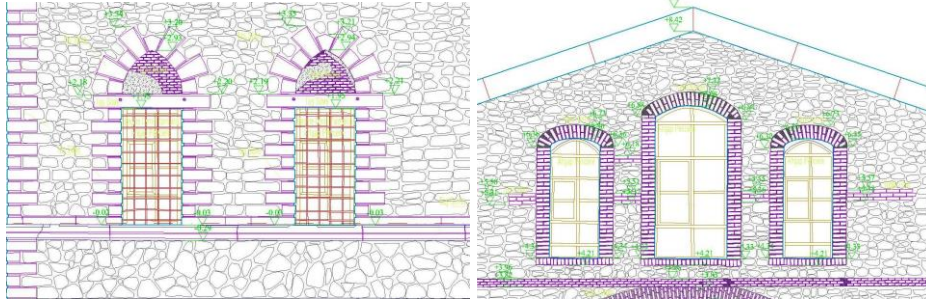
Şekil 3.8. Kilit Taşından Görünüm
Kaynak: (Fırat, 1996)

Kuzey cephe kapı kemeri silmelerle hareketlendirilmiş ve kilit taşı ise akant yaprakları ile süslenmiş ve dışarı taşırılarak vurgulanmıştır (Şekil 3.8). Kapının doğu ve batı köşelerinde yer alan söveler ise kesme taştan örülerek beden duvarlarından dışarı taşırılmıştır. Kapı açıklığının üzerinde ise tuğladan bir hafifletme kemeri yerleştirilmiştir. Giriş açıklığının üzerinde çatının üçgen alınlığının içerisine yerleştirilmiş üçlü pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencerelerden ortadaki büyük yanlardakiler ise küçük ölçekli olarak yerleştirilmiştir. Kapı açıklığının sağında ve solunda ise ikişer adet dikdörtgen formlu, düz atkı taşlı, sivri kemerli bir alınlıkla sonlandırılmış pencere açıklıkları ile mekânın aydınlatılması sağlanmıştır (Şekil 3.9).

Şekil 3.9. Kuzey Giriş Cephesi Çizimi

Kaynak: (Fırat, 1996)

Şekil 3.10. Kuzey Cephe Pencere Çizimi

Kaynak: (Fırat, 1996)

Şekil 3.10. Kuzey Cephe Pencere Görünümü

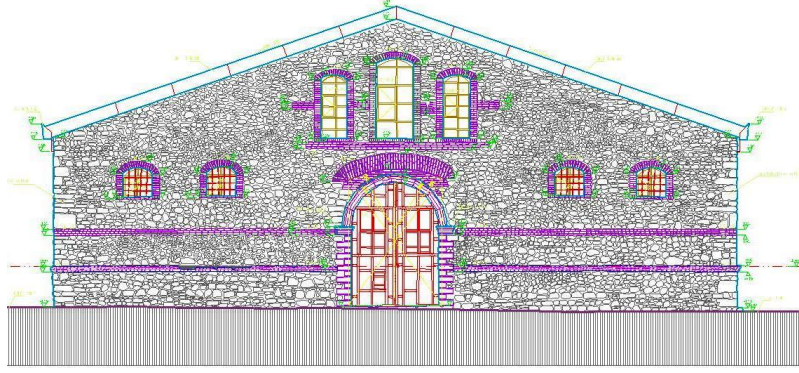
Kaynak: (Fırat, 1996)

Güney cephe ise aynı özellikte yapılmasına rağmen kapı açıklığının iki yanında yer alan pencereler basık kemerli olarak yapılmış ikinci kat pencerelerle aynı özelliktedir (Şekil 3.10). Bu cephede alt sırada yer alan kalın silmenin üzerinde üç sıra tuğla ile örülmüş bir tuğla hatıl kapının iki yanında devam etmektedir.

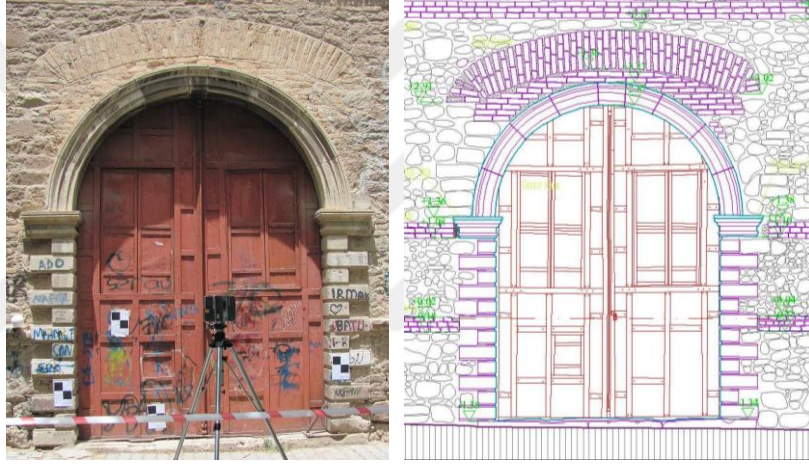
Şekil 3.11. Kuzey Cephe İçten Kapı ve Pencere Görünümü

Kaynak: (Fırat, 1996)

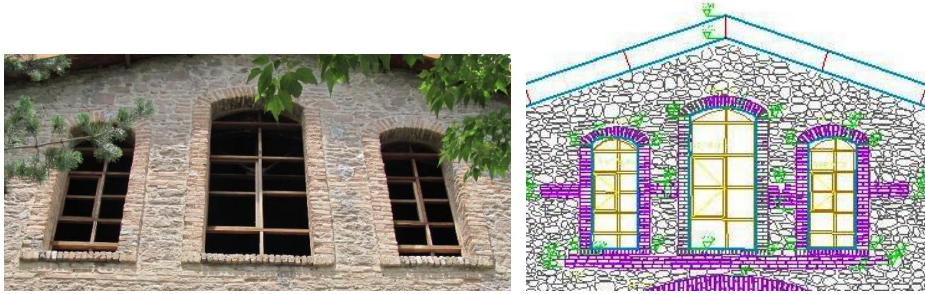
Şekil 3.12. Güney Cephe Giriş Açıklığı

Kaynak: (Fırat, 1996)

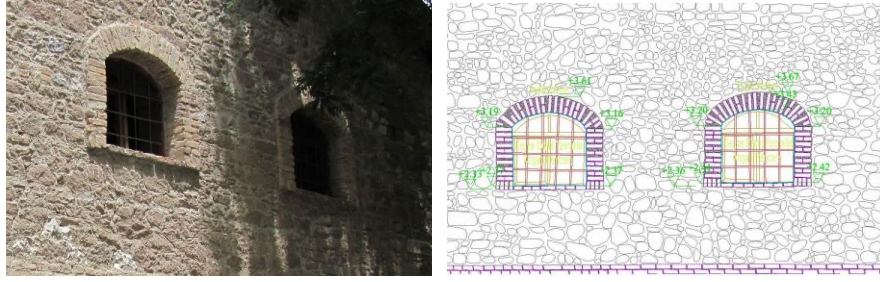
Şekil 3.13. Güney Giriş Kapısı

Kaynak: (Fırat, 1996)

Şekil 3.14. Güney Cephe Tepe Penceresi

Kaynak: (Fırat, 1996)

Şekil 3.15. Alt Sıra Pencereler

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Günümüzde yapının içi dikdörtgen boş bir mekândır. Ancak gerek yazılı kaynaklardan gerekse daha önce alınmış rölövelerden hareketle yapının iç durumu hakkında bilgi sahibi olabilmekteyiz. Yapının özgün iç mekân bölümlenmesinde, bu kapılar arasında 5.85 m genişliğinde boydan boya uzanan bir koridor bulunmaktaydı. Kuzey girişinin hemen batısında kuzeybatı köşede bulunan küçük dikdörtgen plânlı mekânın ise ambar yönetiminin odası olduğu belirtilmektedir. Diğerlerinden daha küçük olan bu dikdörtgen yönetim odası; bir kapı ile koridora, bir pencere ile batıya, iki pencere ile kuzeye açılmaktadır.

“Ambar binası ortadaki bu koridorun iki yanında ambara gelen malların depolanması için kullanılan farklı büyüklüklerde dikdörtgen planlı, karşılıklı üçerden altı depo bölümünden meydana gelmekteydi. Yönetim odasının bitişiğindeki mekân bir kapı, iki pencere ile koridora, üç pencere ile batıya açılmaktadır. Onun bitişiğinde bir kapı, bir pencere ile koridora, iki pencere ile batıya açılan daha küçük bir mekân bulunmaktadır. Güney batı köşede yer alan mekân ise, bir kapı, iki pencere ile koridora, üç pencere ile batıya, iki pencere ile güneye açılmaktadır. Esas girişin solunda, yönetim odasının karşısında yer alan mekân, oldukça büyük bir mekân olup; iki kapı, iki pencere ile koridora, dört pencere ile doğuya, iki pencere ile kuzeye açılmaktadır. Bunun bitişiğinde bir kapı, bir pencere ile koridora, iki pencere ile doğuya açılan bir mekân daha vardır. Bunun bitişiğinde bulunan güney doğudaki büyük köşe odası ise bir kapı, iki pencere ile koridora, üç pencere ile doğuya, iki pencere ile güney cepheye açılan büyük bir mekândır. Yapının koridora açılan kapı ve pencere açıklıkları basık yuvarlak kemerlidir. Kapıların kemer ve söveleri taş olup, üzerinde tuğladan bir sıra sağır basık kemer bulunmaktadır. Pencere çevreleri

tuğla örgülüdür. İçte koridor duvarlarının üstü ahşapla yükseltilerek çatı oluşturulmuştur” (Fırat, 1996).

Günümüzde yapının bölme duvarları kaldırılarak, iç kısmı büyük, boş bir mekân haline getirilmiş ve çatı tamamen çelik konstrüksiyona çevrilmiştir. İç beden duvarlarının önünde zemin seviyesinden yaklaşık 0.30-0.40cm beton dökülerek buralara çelik direkler dikilmiş böylece üst örtü beden duvarlarına değil de bu ayaklar üzerine oturması sağlanmıştır. Böylece duvarlar üzerine binen yük azaltılmıştır. Günümüzde iç mekânın zemini toprak döşelidir.

Şekil 3.17. Kuzey Giriş Cephenin İçeriden Görünümü

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Ambar mekânının aydınlatılması ve hava alması için cephelerde farklı boyut ve formlarda pencerelerin yerleştirildiği görülmektedir. Bu özellik Ulusal Mimarlık dönemi yapılarında sıklıkla karşımıza çıkan bir uygulamadır. Kuzey cephede giriş açıklığının sağında ve solundan ikişerden dört adet pencere açıklığı bulunmaktadır.

Pencereler iç kısımda tuğladan örülmüş basık kemerli olarak tasarlanmıştır. Giriş açıklığı üzerinde ise üçlü pencere düzenlemesi ile koridorun aydınlatılması sağlanmıştır. Bu üst pencereler basık kemerli olup, ortadaki büyük iki yandaki küçük ölçekli olarak tasarlanmıştır. Kuzey cephe yüzeyinde duvar yüzeyine açılmış kare kesitli ahşap yuvaların izleri görülmektedir. Güneyde ise iki kanatta pencerelerin üzerine gelecek şekilde birer adet yuvalar açılmıştır. Güney cephede ise giriş kapısının iki yanında basık kemerli ve küçük ölçekli dört pencere ikişerli olarak yerleştirilmiştir. Üst sıradaki alınlık pencereleri ise kuzey cephedekilerle aynı özelliktedir (Şekil 3.18).

Şekil 3.18. Yapının Güney Giriş Cephesinin İçeriden Görünümü

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Ambarın yan kanatlarında ise kuzeydoğu ve kuzey batı köşelerde birer adet dikdörtgen formlu, basık kemerli pencere açıklıkları alt sırada yer alırken; üst bölümde ise ikişer gruplar halinde küçük ölçekli, tuğladan basık kemerli sekiz

pencere ile de yine mekânın aydınlatılması sağlanmıştır. Pencereilerin alt bölümlerinde ise duvar içeresine yerleştirilmiş tırnaklar görölmektedir (Şekil 3.19).

Şekil 3.19. Batı Cephesi

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

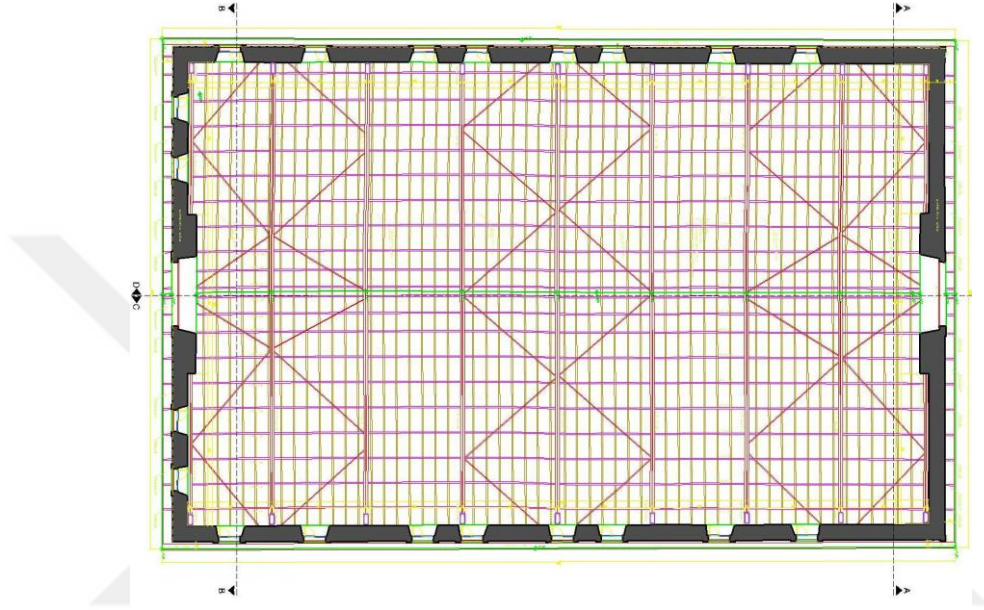

Şekil 3.20. Doğu Cephesi

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

3.4. Tantavi Ambarı Binası Üst Örtü

Orijinal halinde, demir destekli ahşap makaslı olan çatı Marsilya tipi kiremit kaplıydı. Çatının dışa taşkın ahşap saçakları da eski resimlerden görülmektedir. Son onarımlar sırasında ise çatı tamamen çelik konstrüksiyona çevrilmiştir.

Şekil 3.21. Tantavi Ambarı Tavan Planı

Kaynak: (Fırat, 1996)

Şekil 3.22. Çatının Görünümü

Kaynak: (Fırat, 1996)

Şekil 3.23. Çatının İçeriden Görünümü

Kaynak: (Fırat, 1996)

3.5. Tantavi Ambarı Binası Cephe Özellikleri

Yapının cephelerine yerleştirilen çok sayıda ve farklı ölçülerdeki pencereler yapının cephelerine hareketlilik kazandırmıştır. Alt sıra pencereler dikdörtgen formlu, sivri kemerli alınlıklara sahipken, üst sıradaki pencereler tuğladan basık kemerli olup küçük ölçekli olarak tasarlanmıştır. Yapının özellikle kuzey ve güney cepheleri yan cephelere oranla daha itinalı bir işçiliğe sahiptir. Yapı cephelerine açılan pencereler bazen tekli bazen de üçlü gruplar halinde tasarlanarak yüzeye yerleştirilmiştir.

Şekil 3.24. Tantavi Ambarı Binası

Kaynak: (Fırat, 1996)

3.5.1. Batı Cephe

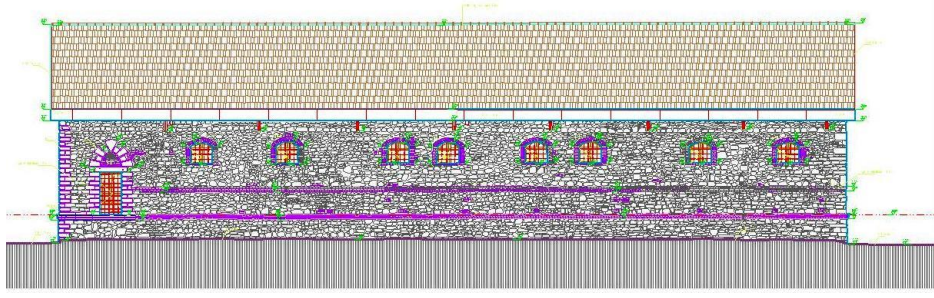
Batı cephe doğu cephe ile aynı özelliklere sahip olup simetrik olarak tasarlanmıştır. 36.70 m. genişliğinde 5.84m. yüksekliğindedir. Doğu ve batı cepheler aynı tarzda yapılmış olup yapının kuzey cephesine göre daha sade tasarlanmıştır. Diğer cephelerde görülen kat ayrımı gösteren kalın silmeler bu cephelerde de devam etmektedir. Yine cephelere yerleştirilen pencereler hareketliliği sağlayan diğer unsurlardır. Moloz taş malzemedен inşa edilen cephenin köşeleri kesme taşlarla rüstik tarda dizilen taşlarla hareketlendirilmiştir. Zemin seviyesinden 1.45m. yükseklikte cephe boyunca uzanan bir silme dolaşmaktadır. Bu silmenin üzerinde ise üç sıra tuğla ile dizilmiş bir hatıl görülmektedir.

Yan cephelerde sekizer adet basık kemerli tepe penceresi ile kuzey köşelerine yakın açılan birer adet dikdörtgen pencere vardır. Bu sekiz adet pencere bazen tekli bazen de ikili gruplar halinde tasarlanmıştır. Çatı seviyesine yakın olan pencereler ahşap doğramalı, basık kemerli ve demir parmaklıklıdır. İçeri doğru şevli olarak tasarlanmıştır.

Şekil 3.25. Batı Cephe Görünüşü

Kaynak: (Fırat, 1996)

Şekil 3.26. Batı Cephe Görünüş Çizimi

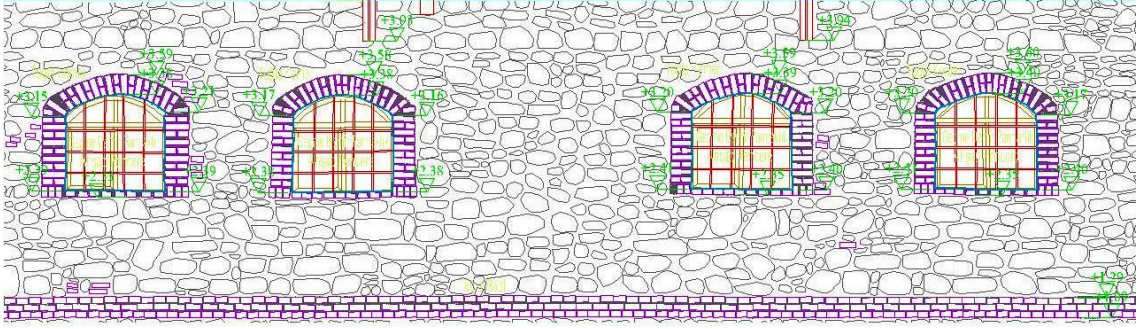
Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Cephenin kuzeye yakın olan köşesinde kuzey cephede alt sırada bulunan pencerelerle aynı formda dikdörtgen formlu, düz atkı taşlı, sivri kemer alınlıklı bir pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencerenin söveleri ve sivri kemeri meydana getiren taşlar kesme taştan şaşırtmalı olarak yapılmıştır. Demir parmaklıklı olan pencereler dıştan pencerenin köşelerine gelecek şekilde izleri kalmış demir bir kepenkle kapatıldığı anlaşılmaktadır.

Batı cephede diğer üç cephede de görülen subasman seviyesinden geçen üç sıra tuğla dizisinden oluşan yatay silme cephe boyunca uzanmaktadır. Ancak kuzey cepheden devam eden kesme taştan profilli silme de kuzeybatı köşedeki pencerenin bitişine kadar devam etmektedir. Buna ek olarak üst sıradaki basık kemerli pencerelerin başlangıç seviyeleri ile zemin kattaki subasman seviyesi arasında tam ortaya gelecek şekilde üç sıra tuğladan oluşturulmuş bir hatıl uygulaması görülmektedir.

Kapı ve pencere söveleri ile cephe köşelerinde rastlanılan kesme taş örgülerin dışında, pencere denizlikleri altından geçirilmiş silme kuşakları, cephe görünümünü yatay yönde vurgulamaktadır.

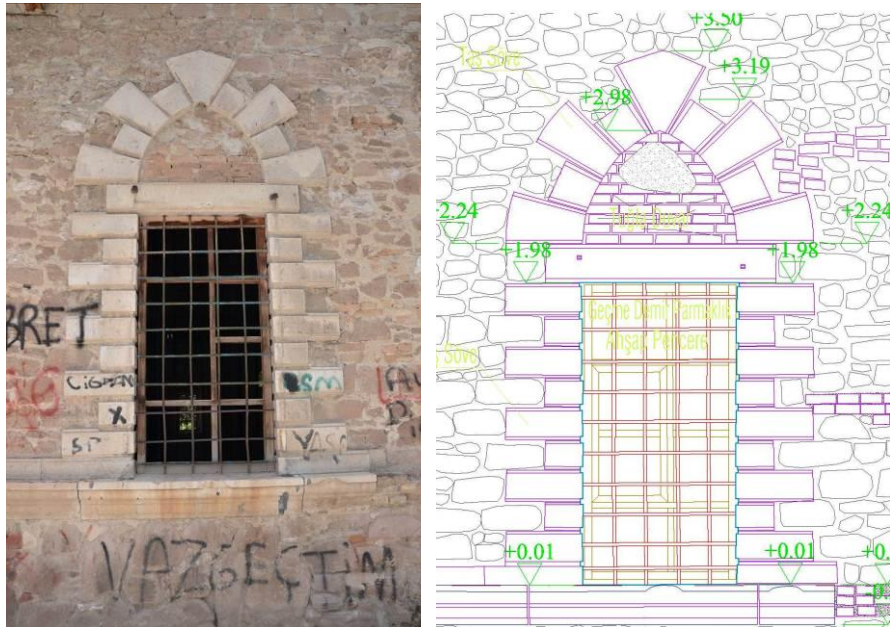
Üst sırada saçak seviyesinin altında yer alan sekiz adet küçük ölçekli tepeli pencereler ise zeminden 3.65 m yükseklikte başlamaktadır. Tuğladan yapılan pencereler basık kemerli olarak tasarlanmıştır. 1.02 m genişliğinde, 0.96 m yüksekliğinde olup 0.78 m derinliğindedir. Pencerelerin etrafı 0.22m. genişliğinde tuğlalarla örülmüş ve beden duvarlarından 4 cm taşırılmıştır.

Şekil 3.27. Pencereilerin Görünümü

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Kuzeybatı köşede alt sırada yer alan pencere açıklığı zeminden 1.48 m yükseklikindedir. Pencere hemen altında bulunan cephe boyunca devam eden silmenin üzerinden başlamaktadır. Dikdörtgen formlu düz atkı taşlı pencere, sivri kemerli bir alınlıkla sonlandırılmıştır. Pencerenin ve sivri kemerli alınlığın etrafı kesme taştan şaşırtmalı olarak dizilen taşlarla ayrıca vurgulanmıştır. Taşlar cephe yüzeyinden dışarı taşırılmıştır. 1.00 m genişliğinde 2.00 m yüksekliğinde olup 0.86 m derinliğindedir. Pencere açıklığı içeri doğru şevli olarak tasarlanmıştır.

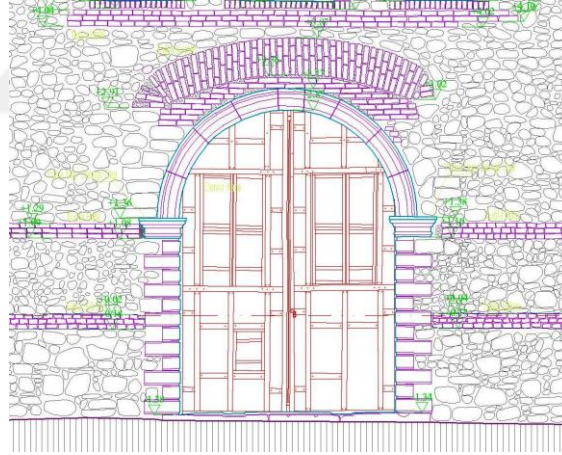

Şekil 3.28. Batı Cephe Pencere Detayı

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

3.5.2. Güney Cephe

Güneye bakan, diğer bir deyişle camiye bakan arka cephe, cephe düzeni açısından ön cephe ile aynı özelliklerde tasarlanmıştır. Ancak bazı farklı uygulamalar dikkati çekmektedir. Kuzey cephe eski resimlerde sıvalı ve boyalı iken güney cephe moloz taş örgülü olarak tasarlanmıştır. Kuzey cephe gibi girişe göre simetrik olarak tasarlanmıştır. Cephenin tam ortasında yarım daire kemerli giriş kapısı 2.99m. genişliğinde, 4.23m. yüksekliğinde olup 1.26m. derinliğindedir. Kapı açıklığının kemer ve söveleri kesme taştan şaşırtmalı olarak yapılarak vurgulanmıştır. Kapı açıklığı kemer iç bükey ve dış bükey silmelerle kademeli olarak profillendirilmiştir. Yuvarlak formulu giriş kemeri iki yanda profilli üzengi taşına oturtulmuştur. Kapı eşiği yekpare taştan yapılmış olup üzerinden araçların geçebilmesi için geçiş yerleri belirtilmiştir. Giriş kapı kemerinin üzerinde tuğladan yapılmış bir hafifletme kemeri dikkati çekmektedir.

Şekil 3.29. Güney Cephe Giriş Kapı Açıklığı

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Kuzey cephede büyük boyutlu olarak tasarlanmış bu pencereler güney cephede hem form hem de boyut olarak değişikliğe gidilmiştir. Güney cephedeki giriş açıklığının iki yanında ikişerden dört adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Basık kemerli ahşap doğramalı, demir parmaklıklı pencerelerin söve ve kemerleri tuğladan örülmüş olup ana duvar yüzeyinden dışarı taşırılmıştır. Giriş kapısı üzerinde kuzey

cephede olduğu gibi üç adet basık kemerli pencerelerden ortadaki büyük yanlardakiler ise küçük ölçekli olarak tasarlanmıştır.

Şekil 3.30. Güney Cephe Görünümü

Kaynak: (Fırat, 1996)

Güney cephede su basman seviyesinde üç sıra tuğladan yapılmış bir silme cepheyi kuşatırken, giriş açıklığı üzengi seviyesinden başlayan üç sıra yatay bir tuğla hatılda duvar örgüsü arasına yerleştirilmiştir.

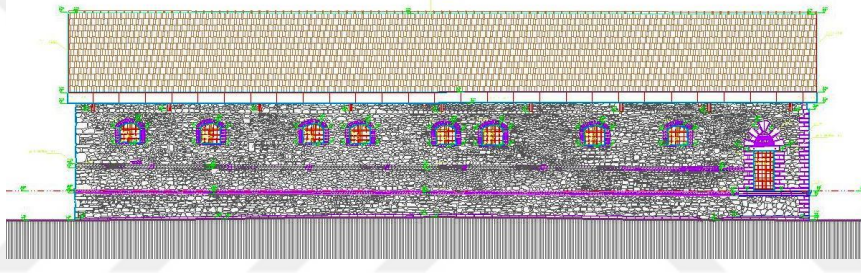

Şekil 3.31. Güney Cephe Görünüş Çizimi

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

3.5.3. Doğu Cephe

Doğu cephe batı cephe ile aynı özelliklere sahip olup simetrik olarak tasarlanmıştır. 36.70 m. genişliğinde 5.84m. yüksekliğindedir. Doğu ve batı cepheler aynı tarzda yapılmış olup yapının kuzey cephesine göre daha sade tasarlanmıştır. Diğer cephelerde görülen kat ayrımı gösteren kalın silmeler bu cephelerde de devam etmektedir. Yine cephelere yerleştirilen pencereler hareketliliği sağlayan diğer unsurlardır. Moloz taş malzemeden inşa edilen cephenin köşeleri kesme taşlarla rüstik tarda dizilen taşlarla hareketlendirilmiştir. Zemin seviyesinden 1.45m. yükseklikte cephe boyunca uzanan bir silme dolaşmaktadır. Bu silmenin üzerinde ise üç sıra tuğla ile dizilmiş bir hatıl görülmektedir.

Şekil 3.32. Doğu Cephe Görünüş Çizimi

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Şekil 3.33. Doğu Cephe Görünüşü

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Kuzeydoğu köşede alt sırada yer alan pencere açıklığı zeminden 1.48m. yüksekliktedir. Pencere hemen altında bulunan ce cephe boyunca devam eden silmenin üzerinden başlamaktadır. Dikdörtgen formlu düz atkı taşlı pencere, sivri kemerli bir alınlıkla sonlandırılmıştır. Pencerenin ve sivri kemerli alınlığın etrafı kesme taştan şaşırtmalı olarak dizilen taşlarla ayrıca vurgulanmıştır. Taşlar cephe yüzeyinden dışarı taşırılmıştır. 1.00m. genişliğinde 2.00m. yüksekliğinde olup 0.86m. derinliğindedir. Pencere açıklığı içeri doğru şevli olarak tasarlanmıştır.

Üst sırada saçak seviyesinin altında yer alan sekiz adet küçük ölçekli tep pencere ise zeminden 3.65m. yükseklikte başlamaktadır. Tuğladan yapılan pencereler basık kemerli olarak tasarlanmıştır. 1.02m. genişliğinde, 0.96m. yüksekliğinde olup 0.78m. derinliğindedir. Pencerelerin etrafı 0.22m. genişliğinde tuğlalarla örülmüş ve beden duvarlarından 4cm. taşırılmıştır.

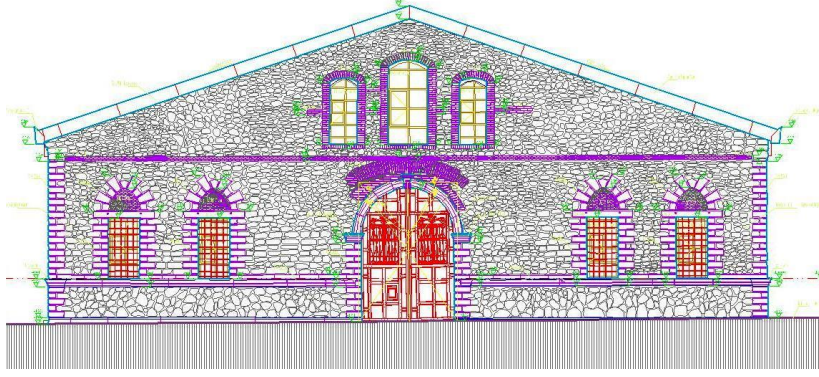
3.5.4. Kuzey Cephe

Diğer mimari anıtlarda da yaygın olarak görülen bir özellik olarak karşımıza çıkan giriş cephesine önem verilmesi ve diğer cephelere göre daha özenli yapıma geleneğini burada da görebilmekteyiz. Yapının asıl giriş cephesi olan kuzeye bakan ön cephe oranlar itibarıyla güney cephe ile aynı özelliktedir.

Şekil 3.34. Kuzey Cephe Görünüşü

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Şekil 3.35. Kuzey Cephe Görünüş Çizimi

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Yapının diğer cephelerine göre daha itinalı bir işçiliğe sahiptir. 2.99m. genişliğinde, 1.26 m derinliğinde ve 4.28 m yüksekliğindeki olan ve kuzey cephenin ortasında binaya girişi sağlayan kapı açıklığı bulunmaktadır. Kapı açıklığı yarım daire kemerli olup, kapı kanadı iki kanatlı demir doğramalıdır. İki yanda toskan tarzı üzengilere oturan giriş açıklığı kemer ve söveleri kesme taştan şaşırtmalı olarak yapılmıştır. Kapı kemeri yüzeyi profillerle hareketlendirilmiştir. Yuvarlak kemerli kilit taşı dışa taşıntılı olup akant yaprağıyla süslenmiştir.

Şekil 3.36. Kuzey Cephe Giriş Kapı Açıklığı ve Kilit Taşı

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Yuvarlak kemerli kapı açıklığının iki yanında dikdörtgen çerçeveli, düz atkı taşlı, sivri kemerli alınlıkları olan ikişerden dört pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencerelemin sivri kemerli alınlıkları tuğla ile örülmüştür. Pencerelemin, alınlık ve söveleri kesme taştan şaşırtmalı olarak yapılmıştır. Büyük ölçekli bu pencerelemin demir parmaklıklı olup ahşap doğramalıdır. Ayrıca pencerelemin köşelerinde demir saçla yapılmış kepenklerle kapatıldığını gösteren izlerden anlaşılmaktadır.

Giriş kapısının tuğladan üç sıra halinde uzanan kalın bir silme cephe boyunca uzanmaktadır. Bu silmenin üzerinden başlayan, ana giriş kapısının hemen üzerinde kalkan duvarında açılmış basık kemerli üçlü pencere düzenlemesi ile mekânın yukarıdan daha fazla aydınlatılması sağlanmıştır. Üçlü pencere düzenlemesi ortadaki daha büyük olup iki yandakiler ise daha küçük ölçeklidir. Üst sıradaki bu pencerelemin ahşap doğramalı iki kanatlı olup kemer ve söveleri tuğla ile örülmüş olup üzeri ise sıvalıdır.

Kuzey cephe yüzeyinde üçlü bir silme düzenlemesi görülmektedir. En alttaki birinci silme zemin hizasında olup silindirik formudur. İkinci silme alt sırada yer alan büyük dikdörtgen formlu sivri kemerli alınlıklı pencerelemin altından geçen kesme taşla yapılmış olan silmedir. Yukarıdan aşağıya doğru iç bükey ve dış bükey silmelerle profillendirilmiştir. Silmenin büyük bir bölümü günümüzde tahrip olmuş durumdadır. Üçüncü silme ise beden duvarlarının bitimi hizasında çatı başlangıcını belirleyen taşın üzeri sıvalı silmedir. Yapıya ait eski resimlerde ön cephenin sıvalı ve boyalı olduğu görülmektedir.

3.6. Tantavi Ambarı Restorasyonu

Restorasyon bugünkü kavramsal içeriği ile basit bir tamir etkinliği değil, çeşitli uzmanlık alanlarından yararlanan bilimsel bir disiplindir. Bunun gereği olarak, korunacak bir eserin durumunun incelenmesi, bozulma nedenlerinin araştırılması, tespit edilmesi ve buna göre müdahale yöntemlerinin geliştirilmesi gerekir. Restorasyon bir anıtın sadece biçimini değil, malzemesini ve yaşayan varlığını da korumakla görevlidir.

Tablo 3.1. Restorasyonda Sorunların Giderilmesine Yönelik Müdahaleler

MEVCUT DURUM		MÜDAHALELER	
CEPHELER			
1)	Cephelerin özgün hali su basmanı seviyesinden üstü sıva olması gerekirken günümüzde sıva tabakası tamamen kaybolmuştur.	1)	Cephelerde yüzey temizliği ve horasan harcı derz uygulaması yapılacaktır.
2)	Cephede bulunan tuğla hatıl ve nişlerde yer yer malzeme kayıpları vardır.	2)	Kırılmış ve kaybolmuş olan tuğla hatıl ve nişler tuğla malzeme ile tamamlanacaktır.
3)	Cephede bulunan yonu taşı söve ve nişlerde yer yer malzeme kayıpları vardır.	3)	Kırılmış ve kaybolmuş olan yonu taşı söve ve nişler taş malzeme ile tamamlanacaktır.
4)	Yapının cephelerinde yer yer kılcal çatlaklar ve açılmalar vardır.	4)	Duvarlarda yer alan çatlaklara çatlağın büyüklüğüne göre enjeksiyon ve dikiş yöntemi ile güçlendirme yapılacaktır.
5)	Yapının bütün pencere doğramaları ve parmaklıklar harap durumdadır.	5)	Pencere doğramaları ahşap malzeme ile yeniden yapılacaktır. Demir parmaklıklar yenilenecektir.
6)	Mevcut demir giriş kapıları iyi durumda değildir.	6)	Mevcut demir kapılar ıslah edilerek kullanılacaktır.
İÇ MEKAN			
7)	Yapı yeni fonksiyonu ile sergi salonu ve gösteri mekanı olarak kullanılacağı için mevcut hali ile ihtiyaca cevap verememektedir.	7)	*Restorasyon projesine uygun olarak yapıya bodrum kat yapılacaktır. Yeni fonksiyon gereği düşünülen teknik hacim ve servis mekanları ile ıslak hacimler bodrum katta konumlanacaktır. Yapının bodrum katı betonarme karkas tekniğinde inşaa edilecektir. Bodrum kat inşaa edilirken, beden duvarlarından yaklaşık 3,50m içeriden bodrum katın duvarları inşa edilecektir. Bodrum kat için kazı çalışması yapılırken her türlü iksa yapıp gerekli güçlendirme tedbirleri alınacaktır. *Bodrum katın yanı sıra yapıya asma kat ilavesi de yapılacaktır. Böylelikle zemin kat gösteri ve sergi amaçlı kullanılırken asma kat ise kafeterya ve dinlenme mekanı olarak kullanılacaktır. Asma kat çelik taşıyıcı olarak inşa edilecektir. *Taş olan özgün beden duvarlarına içeriden de yüzey temizliği ve horasan harcı derz uygulaması yapılacaktır.
8)	Çatıda yer alan mevcut çelik kirişler görsel açıdan yeni fonksiyon ile bağdaşmamaktadır. Çatıda yalıtım sorunu vardır.	8)	Restorasyon projesine uygun olarak mevcut çatı kirişleri, kolonlar ve çatı üst katmanları komple sökülecektir. Çatı kirişleri ve kolonlar çelik malzeme ile yeniden yapılacaktır. Çelik kirişler

			üzerine sırası ile, çelik I profil (aşık) ve metal kenet çatı imalatı yapılacaktır. Metal kenet yapılmasının nedeni, kiremite nazaran oldukça hafif olması yapıya aşırı bir yük getirmemesi, dolayısıyla imalatı yapılacak olan çelik karkasın kesitlerini çok fazla arttırmaması olarak sıralanabilir. I aşık profillerinin üst başlığının altından iç mekanda ahşap kaplama tavan imalatı yapılacaktır. Restorasyon projesine uygun olarak, Kuzey ve güney cephelerinde saçak altlarına ahşap süs elemanları yapılacaktır.
9)	Yapının yağmur suyu deresi yapı ile uyumlu olmayıp hantaldır. Yağmur suyu iniş borusu yoktur.	9)	Restorasyon projesindeki sayı ve ebatta, sac malzeme ile yağmur suyu deresi ve iniş borusu yapılacaktır.
10)	Yapının özgün halinde iç mekanda bulunması gereken bölücü duvarlar günümüzde kaldırılmıştır.	10)	Restitüsyon projesinde önerilen duvarları temsilen aynı yerlere 25-30cm çıkıntı yapacak şekilde moloz taş duvar örülecektir.

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Yapıların ömürlerinin uzatılması, kötü müdahalelerin izlerinin silinmesi ve kullanıcıların belirli bir konfor düzeyinde yaşaması için, birtakım onarım ve iyileştirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Konut olarak kullanılacak bu yapılarda şüphesiz alt yapının iyileştirilmesi, yapılarda yeni bir ısıtma tesisatının kurulması ve yapıların depreme karşı güçlendirilmesi gibi kullanıcı konfor ve güvenliğine yönelik birtakım müdahalelere ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılacak müdahale ve onarımlarda dikkat edilmesi gereken en önemli husus, yapının bütünlüğünün ve özgünlüğünün mümkün olduğunca korunması olmalıdır.

Yapılan tespitler neticesinde binanın rölöve çalışması üzerinden hareketle;

-Özgün dokuya mümkün olduğunca az müdahale edilerek

-Özgün plan şemalarına sadık kalınarak

-Eskisi gibi benzer yapıım teknikleri kullanılmasına dikkat edilerek

-Mekan bütünlüğünün bozulmamasına özen gösterilerek

-Eserin kültürel ve mekânsal özelliklerini bozacak değişimlerden kaçınılarak

- Mekanlara geç dönemlerde eklenen niteliksiz ekler kaldırılarak
- Günümüz konfor koşullarının da dikkate alındığı öneriler oluşturularak
- Mimari açıdan yeni kullanıma esas çözümlerin sağlandığı
- Bir restorasyon projesi teklifi geliştirmeye çalışılmıştır

Tantavi Ambarı restorasyonu sonrasında 1422 m² inşaat alanı, 1046,96 m² arsa alanı, B+Z+Aşa Kat olmak üzere üç kat ile tesiste, çok amaçlı salon ve kafeterya mevcuttur. Normal katta çok amaçlı konferans, toplantı ve diğer etkinliklere yönelik salon görülmektedir.

3.6.1. Giriş

Toplamda iki giriş kapısı olan Tantavi Ambarının ana girişi kuzey giriş kısmıdır. Bu giriş haricinde güneyde önü camla kapatılmış güney giriş kısmı yer almaktadır.

Şekil 3.37. Güney Cephe Giriş Kapısı

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Şekil 3.38. Güney Cephe Giriş Kapısı Restorasyon Sonrası

Kaynak: Cengiz Durmuş arşivinden

Tantavi Ambarının ana giriş kapısı olan kuzey girişinde resepsiyon ve teras kata çıkış ile zemin kata inişi sağlayan merdivenler yer almaktadır. Giriş kapısının içerisine cam kapılar yerleştirilmiştir. Tarihi kapı ile cam kapılar arasında resepsiyon yer almaktadır. Yarı açık resepsiyonun üst kısmı dört lamba ile aydınlatılmaktadır. Taban kısmı büyük boy sade parkelerle döşenmiş ve resepsiyonun ön kısmına giriş için özel bir yer döşemesi yapılmıştır (Şekil 3. 39).

Şekil 3.39. Tantavi Ambarı Resepsiyon

Kaynak: [URL 15]

Şekil 3.40. Tantavi Ambarı Giriş Kısımındaki Merdivenler

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

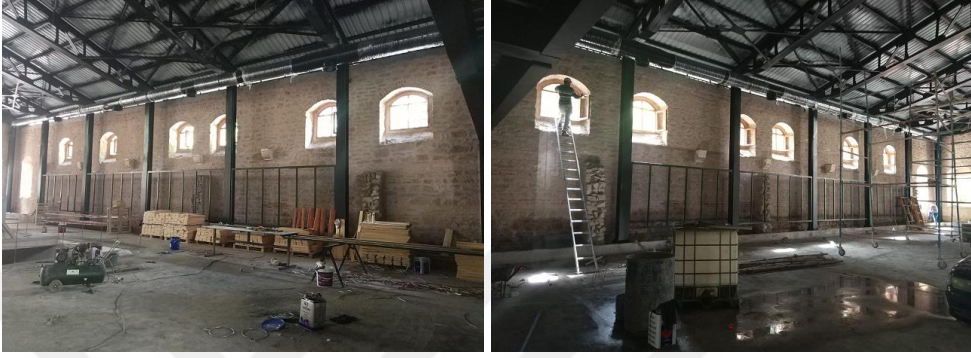
Şekil 3.41. Tantavi Ambarı Merdiven

Kaynak: [URL 15]

Resepsiyonun hemen karşısında teras kata çıkan ve zemin kata inen merdiven yer almaktadır. Bu merdivenle teras kattaki kafeteryaya ulaşılmaktadır. Bu bölümün tavan kısmı yarı açık bir konuma getirilmiş olmakla birlikte uzunlamasına dörderli olarak metal borular yerleştirilmiştir (Şekil 3.40).

3.6.2. Ana Salon

Konferans ve toplantı salonu olarak tasarlanan ana salon kısmının yanlarında orijinal halinde de yer alan altışar pencere yer almaktadır. Tavan kısmının ise yanlardan metal ayaklarla tutturulan giydirme tavan şeklinde tasarlanmıştır.

Şekil 3.42. Tantavi Ambarı Ana Salon

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Şekil 3.43. Tantavi Ambarı Ana Salon Kuzeyden Görünüm

Kaynak: [URL 15]

Tantavi Ambarında sandalyeler sade ve metal işlemeli oturma yerleri siyah renk tonunda kullanılmıştır. Bu durum mekânın tarihsel olmasıyla uyum sağlamamaktadır (Şekil 3.42).

Şekil 3.44. Tantavi Ambarı Ana Salon Güneyden Görünüm

Kaynak: [URL 15]

Şekil 3.45. Tantavi Ambarı Ana Salon Restorasyon Sonrası

Kaynak: Cengiz Durmuş arşivinden

Konferans ve toplantı salonunun yan kısımlarında camekân içerisinde eski İslam sanatına ait taş kapı vb. eserler yerleştirilmiştir. Bu bölümün pencerelerinin alt kısımlarına metal koruma üzerine beyaz ahşap paneller yerleştirilerek dizayn edilmiştir. Konferans ve toplantı salonunun olduğu kısmın tavanı açık bırakılmış tavadan havalandırma ve metal çatı iskeleti siyah renk tonunda verilmiştir.

Işıklandırmada tavandan sarkan karesel spot ışıklar kullanılmıştır. Güney cephe kapısından yaklaşık bir metre içe doğru yine cam bir kapı bulunmaktadır. Buranın kullanımı konusunda net bir bilgi edinilememiştir (Şekil 3.44).

Şekil 3.46. Tantavi Ambarı Ana Salon Kuzeyden Detay

Kaynak: [URL 15]

Tablo 3.2. Tantavi Ambarı Ana Salon Mekan Özellikleri

Çatı	Metal Çinko
Duvarlar	Orijinal Taş
Aydınlatma	Tavandan Sarkan Spot
Renk	Beyaz, Gri, Kahverengi, Siyah
Kapasite	Tahmini 200
Taban Döşeme	Kare büyük Karo
Mobilyalar	Sade siyah Renk Sandalye

Tablo 3.2’de görüldüğü üzere Tantavi ambarının ana salon kısmında çatının metal direkler üzerinde çinko ile kapatıldığı, duvarların orijinal taş duvarın görünümü ile bırakıldığı ve iç kısımdan duvarların alt kısımlarının beyaz bloklarla örtülmeye çalışıldığı görülmektedir. Aydınlatmada ise tavandan sarkan spotlar göze

çarpmaktadır. Renk olarak ana salonda beyaz, gri, kahverengi, siyah gibi renk tonlarının kullanıldığı görülmektedir. Ana salondaki kapasite net olmamakla birlikte 200 kişilik olduğu belirtilmektedir. Tabanında ise büyük kare şeklindeki karo seramikle döşendiği görülmektedir. Mobilya olarak ise metal renkli oturma kısımları siyah renkte olan sade sandalyelerin kullanıldığı görülebilmektedir.

3.6.3. Teras

Binada kuzey ana kapının yanından çıkılan merdivenle teras kata ulaşılmaktadır. Teras kısmının inşa sırasında metal iskeletin üzerine tahta döşeme ve aşağıda belirtileceği gibi bunun üzerine de ahşap görünümlü parke ile dizayn edildiği görülmektedir. Metal siyah merdivenlerle ulaşılan bu kısım bina yüksekliğinin yarısı kadar bir yükseltidedir.

Şekil 3.47. Tantavi Ambarı Teras İnşaat Hali

Kaynak: Meram Belediyesi, 2016

Teras katta kafeterya yer almaktadır. Teras kat ve kafeterya binanın yaklaşık olarak üçte birlik kısmını kaplamaktadır. Modern bir tarzda dizayn edilen kafeteryada seçilen mekânsal öğeler yapı ile uyum göstermemektedir (Şekil 3.46).

Şekil 3.48. Tantavi Ambarı Kafeterya

Kaynak: [URL 15]

Şekil 3.49. Tantavi Ambarı Kafeterya Restorasyon Sonrası

Kaynak: Cengiz Durmuş arşivinden

Teras katın binanın genelini kaplayan tavanla aynı şekilde görünümüne sahip olduğu görülmektedir. Taban ise ahşap renkli parke ile döşenmiştir. Mobilyalar masaların etrafında sade siyah renkli sandalyeler il metal beyaz ağırlıklı bar sandalyelerinden oluşmaktadır. Bar kısmının tabanına külrenği ve beyaz tonda renkli döşeme yerleştirilmiştir. Işıklandırma ise oturma yerlerinde spot, bar kısmında ise tavadan sarkan sarı ampullerle sağlanmaktadır.

Tablo 3.2. Tantavi Ambarı Teras Mekan Özellikleri

Çatı	Metal Çinko
Duvarlar	Beyaz Taş Görünümlü Kaplama
Aydınlatma	Tavandan Sarkan Spot ve Sarı Ampul
Renk	Beyaz, Siyah, Kırmızı, Sarı, Kahverengi, Gri
Kapasite	Tahmini 100
Taban Döşeme	Parke
Mobilyalar	Ahşap Siyah Sandalye ve Metal beyaz sandalye

3.6.4. Diğer Kapalı Mekânlar

Binada kapalı mekân olarak sanatçı odası ve tuvalet yer almaktadır. Sanatçı odası sade ve açık renk tonundadır. Işıklandırmada spot ışık kullanılmakla birlikte makyaj ve hazırlanmak için ayna yer almaktadır (Şekil 3.47). Tuvaletlerde spot aydınlatmalı, modern tarzda dizayn edilmiştir (Şekil 3.48).

Şekil 3.50. Tantavi Ambarı Sanatçı Odası

Kaynak: [URL 15]

Şekil 3.51. Tantavi Ambarı Tuvalet

Kaynak: [URL 15]

SONUÇ

18. yüzyılın sonlarında İngiltere’de görülmeye başlayan Endüstri Devrimi, hızla Avrupa’ya ve tüm dünyaya yayılmıştır. Ülkemizde de 19. yüzyılda bazı sanayileşme girişimleriyle birlikte gerçekleşmeye başlayan bu devrim, etkilerini sanayinin başkenti olan İstanbul başta olmak üzere, Ankara, Bursa, İzmir gibi diğer bazı illerimizde de göstermeye başlamıştır. Bu endüstrileşme süreci ve teknolojik gelişmeler, beraberinde mimarî gelişmeleri de getirmiştir. Endüstriyel yapılar, sanayi bölgeleri, fabrikalar, yeni ürünlerin sergilenmesi için kurulan büyük fuarlar bu dönemde artmış, var olan fabrika yapılarının mimarî özellikleri değişmiştir. Hızlı teknolojik gelişmelerin ve büyümelerin bir sonucu olarak, endüstri yapıları oldukça önem kazanmıştır. Fakat teknolojinin sürekli gelişmesi sonucu günümüzde bazı endüstriyel yapılar işlevini yitirmiş, terk edilmiş veya kullanılamaz hale gelmiştir.

Şehirlerin bu dönüşümünde, endüstriyel üretimin doğasında gerçekleşen değişimler de büyük etkindir. Endüstriyel üretimde insan gücünün klasik işgücü kullanımı yerine, aktarma bandı ve kayar bant sistemleri geliştirilmiş ve çalışanların yaptığı işler standartlaştırılmıştır. Dolayısıyla yeni geliştirilen üretim biçimindeki proses, endüstriyel yapılardan en çok fabrika yapılarında kendisini hissettirdi. Bu yeni üretim biçimi, çoğunlukla çok katlı üretime uygun inşa edilmiş mevcut fabrikaların yetersiz kalmalarına yol açmıştı; çünkü yeni ihtiyaçlar doğrultusunda genişletilmesi gereken bu yapılar, gerekli mimarî değişimlere cevap veremiyordu. Fabrika yapılarının genişletilmesi gerekliliğinin bir sonucu olarak; kente uzak arazilere konumlandırılmış tek katlı, yatay ekseninde genişletilme olasılığı olan, hammadde giriş çıkışının kolayca sağlanabileceği yüksek tavanlı yapılar tasarlanmaya başlandı. Günümüzdeki sanayi komplekslerinin oluşumunun ve işleyiş sisteminin kökleri de, bu teknolojik ve mimarî gelişmelerin bir ürünüdür.

Kent içlerindeki endüstri bölgelerinin ve o bölgedeki fabrika yapılarının işlevlerini yitirmeleri, üretim sürecindeki söz konusu gelişmelerin bir sonucudur. Artık çok daha geniş araziye yayılan ve kentin çeperlerine konumlandırılmış olan büyük sanayi kompleksleri mevcuttur. Fakat öte yandan, bir endüstri yapısı doğası gereği sağlam ve uzun süre ayakta kalabilecek niteliktedir. Kent içlerindeki işlevini

yitirmiş olan bu tür endüstri yapıları, endüstriyel miras kavramını oluşturmakta ve bu sürecin bir uzantısı olan yeniden işlevlendirme kavramı ortaya çıkmaktadır. Çağdaş bir endüstri toplumunda, anıt niteliği taşıyan sanayi yapılarının yeniden işlevlendirilme veya değerlendirilmesine yönelik yapılan çalışmalar kısıtlı sayıdadır. Bu amaçla hazırlanan bu araştırmada Konya Tantavi Ambarı incelenmiştir.

İncelenen örnek Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 2.3.1990 gün ve 666 sayılı kararı ile tescil edilmiştir. Meram ilçesi, Mamuriye Mahallesi, Berrak Sokakta 439 pafta 982 ada 104 parselde yer almaktadır. İstasyon Caddesi'nde T.C.D.D. gar binaları ile Bağdat ve Augustus otellerinin bulunduğu mevki içinde yer alan yapı, Mamuriye Camii'nin (1986) kuzeyindedir. Günümüzde ise binanın etrafı park haline getirilmiştir

1903 yılında, "Tantavi Hafız Ragıp Efendi" tarafından yaptırılan ambar binası olarak yapılan bina yine uzun yıllar bu işlevini yerine getirmiştir. Çeşitli kaynaklarda yapının farklı işlevlerde de kullanıldığı yönünde bilgiler bulunmaktadır. Bir dönem Gazhane-Gaz Deposu olarak kullanılan bina, 1965-1970 yılları arasında yaklaşık beş yıllık süre içerisinde Zirai Donatım Kurumu Deposu olarak kullanılmış, 1994 yılından önce ise yapının ön cephesinde duran bir levhadan ve bunun üzerinde yer alan yazıttan hareketle Çukurova T.A.O. Tahıl Deposu olarak hizmet vermiştir.

1993 yılında harap vaziyette olan, üst örtüsü tamamen tahrip olmuş ve herhangi bir işlevi olmadan boş tutulan bina bu tarihlerde bir onarım geçirmek zorunda kalmıştır. Bu onarımlar sırasında üst örtüsü yenilenmiştir. Son onarımlar neticesinde daha önceki çalışmalarda yapının iç mekanında kuzey-güney doğrultusunda bir koridor, bu koridorun sağında ve solunda üçer kapalı mekanın olduğu anlaşılmaktadır. Son onarımlar sırasında iç bölümdeki mekanlar tamamen kaldırılarak dikdörtgen bir mekan haline getirilmiştir. Üst örtü ise beden duvarlarına bitişik olarak yerleştirilmiş beton kaideler üzerine demir doğramalarla taşınmaktadır.

Yapıya endüstriyel tarz tasarım ve iç mimarlık açısından bakıldığında konferans ve toplantı salonu niteliği taşımaktadır. Yapının ana giriş kapısından girildiğinde resepsiyona yer verilmiş, resepsiyonun bulunduğu alandan ise

merdivenle çıkılan bir teras yapılmıştır. Teras kısmı binanın yaklaşık üçte birlik kısmında kafeterya olarak dizayn edilmiştir. Kafeterya modern çizgilerle tasarlanmış fakat yapının restore haline uyumlu argümanlar seçilmiştir. Salon kısmında sade ve binaya uyumlu sandalyeler seçilmiş, yan kısımlarında cam içerisinde taş İslam eserleri yerleştirilmiştir. Yapının aydınlatılmasında kare tarzı sarkık spot lambalar kullanılmıştır. Duvar kısımları pencere altlarından demir korkuluklarla üzerleri beyaz paneller şeklinde dizayn edilmiştir. Yapının içerisine bir kapalı sanatçı odası ve tuvaletler tasarlanmıştır. Taban kısmı büyük ebatlı parkelerle binaya uyulanmıştır. Genel olarak Tantavi Ambarı endüstriyel tarz tasarım ve iç mimarlık açısından son derece uyumlu bir yeniden kullanıma sunulan bir yapı olarak örnek teşkil etmektedir.

Sonuç olarak endüstri çağının geride kalması ile birlikte endüstri devrine ait üretim biçimlerindeki ve bunlara ev sahipliği yapan üretim mekânlarındaki değişimlerdir. Bu değişimler günümüzde eskiye ait üretim yapıları olarak endüstri yapılarının işlevini kaybetmesi ve yeni kültürel etkinlik biçimleri için belirli özelliklerde mekânlara ihtiyaç duyulması ile sonuçlanmıştır. Bu kapsamda ele alınan Tantavi Ambarı Konya ilindeki endüstri yapılarının yeniden işlevlendirilmesi kapsamında önemli bir örnek teşkil etmektedir. Yapının yeniden işlevlendirilmesi sonucunda kullanışlı bir kültürel yapının ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Fakat yapıda ışıklandırma, tavan gibi bir takım noktalarda işlevlendirmenin daha basit düşünüldüğünü belirtmek gerekmektedir. Bu açıdan endüstri yapılarının yeniden işlevlendirilmesinde her ayrıntının ayrı ayrı düşünülmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akı H. Y. (2011). Endüstri Yapılarının Esneklik Bağlamında Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Akurgal, E., (2003). Anadolu Uygarlıkları, 5. Baskı, Net Turistik Yayınlar, İstanbul
- Arıkan, S., Akad, M. T. (1977),Özel Kesim İmalat Sanayiinde Gelişme ve Yoğunlaşma Eğilimleri, Türkiye Sanayiinde Tekelleşme, TMMOB Makina Mühendisleri Odası, Yayın no: 106/2, Ankara
- Aygör E. vd. (2010). Konya Kültür Envanteri, Konya
- Aytı, S. (2002). Türkiye’de sanayi yapılarının yapısal analizleri - model alan bursa bölgesi, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul
- Bakır, B., (2003). Mimaride Rönesans ve Barok Osmanlı Başkenti İstanbul’da Etkileri, 1. Baskı, Nobel Yayın, İstanbul
- Batur, A., Batur, S. (1970). Sanayi, sanayi toplumu ve sanayi yapısının evrimi üzerine bazı düşünceler. Mimarlık, 8 (80): 26-41
- Benevolo, L. (1995), Avrupa Tarihinde Kentler, Afa Yayıncılık, İstanbul
- Bozkurt T. (2014). Meram’da Geç Osmanlı Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarisi, Meram Kitabı, Cilt:II, Konya
- Bozkurt T. (2015). Tantavi Ambarı, Konya Ansiklopedisi, Cilt:8, ss.271-272
- Curtis, G., (2006). (2017). Mağara Ressamları: Dünyanın İlk Sanatçılarının Gizemleri Üzerine Bir İnceleme, Çeviren: Dikmen, H., Redingot Kitap, İstanbul

- Darçın, P. ve Balanlı, A. (2012). Yapılarda Doğal Havalandırmanın Sağlanmasına Yönelik İlkeler. http://www1.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/aec6225f614230a_ek.pdf?dergi
- Doğan, Ç. E. (2009), Nazilli Basma Fabrikası Yerleşimi: Tarihçe ve Yaşantı, İstanbul Silahtarağa Elektrik Santrali Yerleşme ve Konut Yaşam Çevreleri, Fabrikada Barınmak, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de İşçi Konutları; Yaşam, Mekan ve Kent, (Ed: Cengizkan, A.), Arkadaş Yayınevi, Ankara
- Duran R., Bozkurt T., Çetinaslan M. vd. (2006). Konya'daki Geç Dönem Osmanlı Yapıları, Konya Yeni İpek Yolu Dergisi Konya Özel Sayısı, Sayı:9, Konya, ss.235-264.
- Erol, A. İ. (1997). Yapılarda taşıyıcı sistemler. Yüksek Lisans Tezi, ZKÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Zonguldak.
- Ersine C.S., (2012). "Doku Nakli" ve Yeni Kimlik Oluşturma Bağlamında Endüstri Mirasının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Fırat N. İ. (1996). 1900-1930 Yılları Arasında Konya'da Türk Mimarisi, (Ankara Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi), Ankara
- Giddens, A., (2012). Sosyoloji, Çeviren: Özel, H., Sönmez, A., Mercan, Z., Yılmaz, İ., Rızvanoğlu, E., Sarı, M.A., Palagüzel, Ş. ve Özcan, M., Kırmızı Yayınları, İstanbul
- Gombrich, E.H., (1997). Sanatın Öyküsü, Çeviren: Erduran, E. ve Erduran Ö., Remzi Kitapevi, İstanbul
- Gombrich, E.H., (1997). Sanatın Öyküsü, Çeviren: Erduran, E. ve Erduran Ö., Remzi Kitapevi, İstanbul

- Gönül, H. (2000). Tek Katlı - Geniş Açıklıklı Betonarme Prefabrik İskelet Sistemlerle Üretilen Endüstri Yapıları - Sorunlarının Analizi ve Diyarbakır Birinci Organize Sanayi Bölgesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, GÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara
- Karpuz H. (2009), Konya Kültür Envanteri, Cilt: II, Ankara
- Kaya, B., (2012). Endüstri Mirasımızın Korunmasında Planlama Yaklaşımı, Uzmanlık Tezi, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Ağustos-2012, İzmir
- Kıraç, A. B. (2001). Türkiye'deki tarihi Sanayi Yapılarının Günümüz Koşullarına Göre Yeniden Değerlendirilmeleri Konusunda Bir Yöntem Araştırması. Doktora Tezi, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Köksal, G.T., (2005). İstanbul'daki Endüstri Mirası İçin Koruma ve Yeniden Kullanım Önerileri, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Köksal, T. G.. (2005). İstanbul'daki endüstri mirası için koruma ve yeniden kullanım önerileri. Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Kronenburg, R., (2007). Flexible Architecture that Responds to Change, Laurence King Publishing, London
- Mc Neil, W.H., (2007). Dünya Tarihi, Çeviren: Şenel, A., İmge Kitapevi, Ankara
- Meram Belediyesi (2016). Meram Tantavi Ambarı Binası- Rölöve Raporu, Konya
- Mumford, L. (1961), Tarih Boyunca Kent, Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği, Çev: Gürol Koca&Tamer Tosun), İstanbul
- Odabaşı S. (1998). 20. Yüzyıl Başlarında Konya'nın Görünümü, Konya

- Özkan, D., (2012). Modern Sanatların Gelişiminde Modern Sanat Kurumlarının Rolü ve Kurumsal Refleksivite, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24:137-167
- Pevsner, N. (1976), A History of Building Types, Thames and Hudson, London
- Saner., M., (2012). Endüstri Mirası: Kavramlar, Kurumlar ve Türkiye'deki Yaklaşımlar, Planlama, 1-2(52): 53-66
- Shiner, L, (2017). Sanatın İcadı Bir Kültür Tarihi, Çeviren: Türkmen, İ., Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Shiner, L, (2017). Sanatın İcadı Bir Kültür Tarihi, Çeviren: Türkmen, İ., Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Sirel, Ş. (1993). Endüstri yapılarında aydınlatma ve gürültü denetimi. <http://www.yfu.com/yazilar/TasDerMart1993.pdf>
- Tanilli, S., (1998). Yüzyılların Gerçeği ve Mirası, 2. Cilt 2. Baskı, Adam Yayınları, İstanbul
- Tanilli, S., (1999). Yüzyılların Gerçeği ve Mirası, 1. Cilt 3. Baskı, Adam Yayınları, İstanbul
- Taş, M. (1995). Türkiye'de endüstri yapılarında deprem sorunu. Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Temel, S., (2016). Tiyatro Mimarisinin Tiyatro Anlayışıyla Birlikte Gelişimi, Akademik Bakış Dergisi, 55(Mayıs-Haziran): 532-559
- Trinder, B., (1981). Industrial Archaeology in Britain, Archaeology, 34(1): 816
- Turani, A., (2010). Dünya Sanat Tarihi, Genişletilmiş 14. Baskı, Remzi Kitapevi, İstanbul

Tutt, P., Adler, D. (1997). New metric handbook planning and design data, Hartnolls Ltd, Bodmin, Cornwall, UK., 41-48.

Tülücü, T.A. (2007). Adana kenti tarihi endüstri yapılarının yapısal analizi ve korunmaları için yöntem araştırması. Doktora Tezi, GÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara

Uysal, G., (2011). Mağara Sanatı, 5. Ulusal Speleoloji Sempozyumu, 18-20 Mart 2011, İstanbul, 34-47

Yıldırım, Ü., (2009). Antik Dönemde Kadın Ve Süslenme, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

YKY (2007). Friglerin Gizemli Uygarlığı, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul

İnternet Kaynakları

[URL 1] <https://www.icomos.org> E.T. 05.05.2019

[URL 2] <http://www.yfu.com/yazilar/TasDerMart1993.pdf> E.T. 05.05.2019

[URL 3] <http://www.yfu.com>, E.T. 05.05.2019

[URL 4] <https://www.musee-orsay.fr/> E.T. 05.05.2019

[URL 5] <http://www.ldcol.com> E.T. 05.05.2019

[URL 6] <http://www.archdaily.com> E.T. 05.05.2019

[URL 7] <http://www.artfund.com> E.T. 05.05.2019

[URL 8] <http://www.visitaalborg.com> E.T. 05.05.2019

[URL 9] <http://www.dline.com> E.T. 05.05.2019

[URL 10] www.wiener-gasometer.at E.T. 05.05.2019

[URL 11] <http://www.mimdap.org> E.T. 05.05.2019

[URL 12] <http://www.rhm.org.tr/tutun-fabrikasi> E.T. 05.05.2019

[URL 13] www.trekearth.com E.T. 05.05.2019

[URL 14] <https://www.google.com/intl/tr/earth/> E.T. 05.05.2019

[URL 15] <http://www.meram.bel.tr/icerik/21/3210/tantavi-ambari-restorasyonu.aspx>
E.T. 05.05.2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	CENGİZ DURMUŞ
Doğum Yeri:	KONYA
Doğum Tarihi:	10.03.1990
Medeni Durumu:	EVLİ
Öğrenim Durumu	
Derece:	Okulun Adı:
İlköğretim:	İHSANÖZKAŞIKÇI İ.Ö.O
Ortaöğretim:	İHSANÖZKAŞIKÇI İ.Ö.O
Lise:	KONYA LİSESİ
Lisans.	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Yüksek Lisans.	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ – HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Becerileri:	
İlgi Alanları:	SPOR, MÜZİK
Halen Yaptığı İş:	İÇMİMARLIK
İş Deneyimi: (Doldurulması isteğe bağlı)	
Aldığı Ödüller: (Doldurulması isteğe bağlı)	
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar: (Doldurulması isteğe bağlı)	
Tel:	05543975447
E-mail:	cengiz@gussdesign.com
Adres:	Melikşah Mh. Hüyükü Sk. Yaka Plz. 1/5 Meram/KONYA

İmza:

